

ŞER'İYE SİCİLLERİNE GÖRE OSMANLI HUKUKUNDA CİNSEL SUÇLAR: KONYA ÖRNEĞİ (1660-1740)

İzzet SAK* - Mustafa Fırathan TAŞIN**

Öz

Bu çalışmada, Osmanlı toplumu genelinde, Konya özelinde sosyal hayatta cinsel suçlar ele alınarak incelenmiştir. Çalışmanın ana kaynağını Konya şer'îye sicilleri oluşturmaktadır. Osmanlı toplumunun bir aynası olan şer'îye sicillerinden tespit edilen cinsel suçlarla ilgili belgeler, konularına göre çeşitli başlıklar altında tasnif edilmiştir. Elde edilen belgelerden anlaşıldığına göre, Konya toplumunda, cinsel suçlarda saldırganlar, daha çok kadınları ve kız çocuklarını hedef alsada, yetişkin erkekler ile küçük yaşta erkek çocuklarının da hedef alındığı görülmektedir. Tecavüz amacıyla gerçekleştirilen saldırılarda, saldırganlar bazen isteklerine ulaşamıyor ve suç mahallinden kaçıyorlardı. Çoğu zaman da hedeflerine ulaşıyorlardı. Suçlular genellikle yakalanarak mahkemeye çıkarılmakta idi. Suçluların cezalandırılabilmesi için, davacıların iddialarını şahitlerle ispatlamaları gerekiyordu. Zina suçunun ispatında dört şahit gerekmektedir. Davacılar şahit gösteremezse, bu defa zanlılara, İslam hukuku gereğince, yapmadığına dair yemin ettiriliyordu. Yemin eden zanlılar ceza almaktan kurtuluyorlardı. Şahitlerle suçu sabit olanlar ise, hadd (sopa) cezası yerine, genellikle toplumun huzur ve güvenliğini bozduklarından tazir veya haps cezası ile cezalandırılmakta idiler. Bu cezalardan başka, sürekli eşkıyalık yapıp ev basan ve tecavüz saldırısında bulunan kişiler ise ölümlü cezalandırılmışlardır.

Anahtar Kelimeler

Zina, Tecavüz, Taciz, Livata, Cinsel Suçlar, Konya

SEX CRIMES IN THE OTTOMAN LAW ACCORDING TO COURT RECORDS: THE CASE OF KONYA (1660-1740)

* Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi, Konya/Türkiye.
isak@selcuk.edu.tr

ORCID: 0000-0001-8784-5708

** Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi, Konya/Türkiye.
mfrathan@gmail.com

ORCID: 0000-0003-4582-1681

Makalenin Gönderilme Tarihi: 17.08.2019

Makalenin Kabul Tarihi: 04.10.2019

Makalenin Yayınlanma Tarihi: 25.10.2019

Makalenin Türü: Araştırma

Abstract

This study investigated sex crimes in social life of the Ottoman society at large and in Konya in particular. The primary source of the study involves Konya court records (şer'îye sicilleri). Documents related to sex crimes identified in court records, which mirrored Ottoman society, were classified under various headings based on their types. As can be understood from the documents obtained, the offenders generally targeted women and girls regarding sex crimes within Konya community, but it is also observed that adult males as well as young boys were also targeted. In instances of assaults aimed at rape, offenders sometimes failed to fulfil their desires and escaped from the crime scene. Yet, they generally attained their goals. Criminals were generally caught and taken to court. Plaintiffs had to prove their claims with witnesses in order to offenders to be punished because one needed four witnesses to prove the crime of adultery. If plaintiffs failed to bring witnesses, then suspects were made, as required by Islamic Law, to take an oath stating that they had not committed the offense. Suspects who took an oath escaped punishment. Those who were found to be guilty by witness accounts were generally given prison sentences rather than corporal punishment as they disturbed peace and safety of society. In addition to these punishments, those who were constantly involved in banditry, raided homes and committed rape were sentenced to death.

Keywords

Adultery, Rape, Harassment, Sodomy, Sex Crimes, Konya

GİRİŞ

Cinsel suçlar, iki tarafın istek ve rızasıyla gerçekleşen zina suçu ile cinsel amaçlı ve hedeflenen kişinin rızası dışında yapılan hareketleri kapsamaktadır. Bu hareketler söz atmakla başlayan, cinsel haz almaya yönelik elle sarkıntılık boyutuna ulaşan hareketlerle, son noktada ırza tecavüze kadar varan suçlardır. Cinsel suçlar, daha çok kadınlara yönelik olmak üzere, çocuklara ve erkeklere, diğer bir ifadeyle, bütün insanlara yönelen, fâil olarak kadınların da müdahil olduğu nâdir durumlar dışında, genellikle erkekler tarafından işlenen suçlardır¹. İslam ceza hukukuna göre cinsel suçlar haddi gerektiren suçlardan olduğundan, işleyenler hakkında ağır yaptırımlar öngörülmüştür. Örneğin, zina ve zina iftirası, haddi gerektiren büyük suçlardan olup, zina işleyen ergin kimseler için öngörülen ceza taşlanarak öldürülmek; ergin olmayan kimseler için ise yüz değnektir. Zina, “*nikâh veya mülkiyet bağıyla bağlı olmayanlar*” arasında işlenebilen bir suç olup; İslam ceza hukukunda karı koca arasındaki cinsel davranışlar bir yaptırıma bağlanmamıştır².

Bu çalışmada, Konya şer’iye sicillerine yansıyan cinsel suçlar ve bu suçlara verilen cezalar ele alınarak incelenecektir. Çalışmanın kaynağını ise şer’iye sicilleri oluşturmaktadır. Çalışılan döneme ait siciller tamamen taranmış ve konu ile ilgili belgeler tespit edilerek tasnif edilmiştir. Elde edilen belgeler İslam hukukunun koymuş olduğu hükümler çerçevesinde değerlendirilecektir.

Çalışmanın amacı ise, cinsel suçlar kapsamında çalışma yapacak olan araştırmacılara, Konya mahkemesine intikal eden davaların içeriği ve hüccetlerde varsa, bu suçlara verilen cezalar hakkında bilgiler vermek ve Osmanlı hukuku ile günümüz hukuku arasında mukayese yapacaklara yardımcı olmaktır. Ayrıca, işlenen bu suçların Osmanlı toplumunda yaygın olup olmadığının araştırılması da, çalışmanın ana amaçları arasında yer almaktadır.

OSMANLI TOPLUMUNDA CİNSEL SUÇLAR

Bu çalışmada, Konya örneğinden hareketle, Osmanlı toplumunda cinsel suçlar ve bu suçların bir değerlendirilmesi yapılacaktır. Osmanlı toplumunda cinsel suçları yansıtan en önemli kaynak, şüphesiz ki, şer’iye sicilleridir. Bu itibarla, çalışmada, konu ele alınırken, şer’iye sicillerine müracaat edil-

¹ Fehminaz Çabuk, “19. Yüzyılda Osmanlı Toplumunda Irza Geçme Vakaları”, *Akademik Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, Yıl:5, Sayı:56, Alanya 2017, s.359.

² Eda Salman, *Eşe Karşı Cinsel Saldırı Suçu*, (Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2009, s. 8.

miştir. Çalışmada, döneme ait, 23 adet Konya Şer'îye Sicili³ taranmış ve bu defterlerden konu ile ilgili belgeler tespit edilmiştir. Tespit edilen belgelerin tasnif edilmesi ile kadınlara ve kız çocuklarına yönelik suçlardan zina suçu ve zina iftirası suçu yanında, teşebbüs safhasında kalan veya gerçekleşen tecavüz olaylarının da sıklıkla gerçekleştiği görülmektedir. Ayrıca livata suçu, yani erkeklere ve küçük yaştaki erkek çocuklarına saldırılarda bulunduğu da sık görülen olaylardandır. Aşağıda, bu konular, İslam hukukunun koymuş olduğu hükümler çerçevesinde ve belgelerde kadılar tarafından verilen hükümler ışığında, geniş olarak ele alınıp değerlendirilecektir.

I- Kadınlara Yönelik Cinsel Suçlar

A- Zina Suçu

Zina; gayr-ı meşrû mücâma'at⁴ yani meşrû olmayan cinsî münasebet, aralarında nikâh bağı bulunmayan kadın ve erkek arasındaki cinsî münasebet⁵ olarak tarif edilmektedir. Arapça'da zina, evli bir erkek veya kadının eşinin dışında biri ile cinsî münasebette bulunması ile bekâr olanların karşı cinsten biri ile olan cinsî münasebeti demektir⁶. İslam hukukunda zina haramdır ve büyük günahlardandır. Zina Kuran'da açıkça yasaklanmış ve kötü bir şey olduğu belirtilmiştir⁷. İslam ceza hukuku açısından zinanın suç sayılması için, fâillerin evli olması şart değildir; ancak fiilin evli kimseler tarafından işlenmesi, cezanın çok daha ağır olarak hükmedilmesini gerektiren bir durumdur⁸.

İslam hukukunda zina, diğer suçlardan farklı olarak şikâyete bağlı değildir ve kovuşturması re'sen yapılır. Suça bir ceza uygulanabilmesi için hukukî sürecin takibi, suçun varlığının kesin olarak belirlenmesi, tarafların eylemi gerçekleştirdiğine dair hâkimin kesin kanaatinin oluşması gerekir. Zina suçunun tespitinde, genel ispat vasıtaları arasında yer alan şahitlik ve kişinin kabul etmesi (ikrar/itirafı) yanında, zina suçuna özel olarak eşin zina ithamı (li'ân veya mulâ'ane) da yer almaktadır⁹. Zina suçunun cezası had olmakla birlikte, suçun had cezası ile cezalandırılabilmesi için, zinanın dört erkek görgü tanığıyla ispatlanması gerekir. Bu şart, İslam hukukunun uygu-

³ Çalışmada kaynak olarak kullanılan Konya Şer'îye Sicilleri şunlardır: 10, 11, 13, 14, 16, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54 numaralı siciller.

⁴ Muallim Nâci, *Lûgat-ı Nâci*, İstanbul 1978, s.456

⁵ Mehmet Doğan, *Doğan Büyük Türkçe Sözlük*, Ankara 2013, s.1890.

⁶ Mustafa Avcı, *Osmanlı Hukukunda Suçlar ve Cezalar*, İstanbul 2004, s.162

⁷ Zübeyde Güneş Yağcı, "Osmanlı Taşrasında Kadına Yönelik Cinsel Suçlarda Adalet Arama Geleneği", *Kadın Araştırmaları Dergisi*, C.6, S.2, Antalya 2005, s.53.

⁸ Avcı, s.161.

⁹ Mustafa Yiğitoğlu- Ömer Faruk Habergetiren, "Yahudilik ve İslam'da Zina Suçu ve Cezası", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, C.5, S.2, Karabük 2016, s.276-277.

landığı ülkelerde, bu suçun cezalandırılmasını hemem hemen imkânsız hâle getirmektedir¹⁰.

Burada, Osmanlı toplumunda, Konya örneği çerçevesinde zina suçu incelenirken, daha çok karşılıklı rıza ile gerçekleşen fiiller ele alınıp incelenecek; zorla gerçekleştirilen fiiller ise aşağıda tecavüz başlığı altında değerlendirilecektir. Zina suçu karşılıklı rıza ile gerçekleştiğinden ve bu suçu isbat etmek çok zor olduğundan, Osmanlı toplumunda bu suçun ne kadar yaygın olduğunu tespit etmek de bir hayli zordur. Çünkü zina suçu işlenirken dört kişinin fiilin gerçekleştiğini bizzat görmesi imkânsız gibidir. Bu sebeple de Konya şer'îye sicillerinde, iki tarafın kendi rızasıyla gerçekleşmiş ve dört şahitle ispatlanmış bir zina suçuna hiç rastlanılmamıştır. Ancak, belki de, teşebbüs safhasında iken yakalanan ya da aynı odada birlikte iken basılan kadın ve erkeklerin bulunduğu belgelere rastlanılmaktadır. Mesela Konya subaşı olan Abbas Ağa, kendisine gelen bir ihbar üzerine olsa gerek, nüs-fü'l-leyde (gece yarısı) mahkemeye başvurup, *“Eskibazar Sûku'nda Etmekçi Mustafâ Beşe'nin dükkânında Mehmed bin Mustafâ nâm kimesne kendüye nâmahrem Fâtıma bint-i Mustafâ nâm hatunla ma'â oturup ve yaturlar cânib-i şer'den üzerine varılıp müşâhede olunması matlûbumdur”* diyerek baskın yapılmasına izin talep etmiştir. Bunun üzerine mahkeme tarafından verilen izin ve görevlendirilen üç kişi ile birlikte sözü edilen ekmekçi dükkânına varıldığında, adı geçen Mehmed'in kendisine nâ-mahrem olan Fatıma ile dükkân içinde bulunduğu müşâhede olunmuş ve durum tespit edilmiştir¹¹. Belgede yakalanan suçlulara ne gibi bir ceza tatbik edildiğinden bahsedilmemiştir.

Yine benzer bir olay da Konya'nın Cedîd Kurb-ı Borda Mahallesi'nde meydana gelmiştir. Mahalle ahalisinden Himmet Beşe bin Ali ve Osman Beşe ibn Musa Beşe adlı kimseler ba'de'l-ı-şâ (yatsıdan sonra) mahkemeye gelip, *“mahallemizde sâkin Mahmûd nâm kimesnenin menzilinde ecânibden ve nâmahrem olan Yûsuf nâm kimesne bir oda içinde mezkûr Mahmûd'un zevcesi Kerîme Hatun'la sohbet ve mücâleset üzere olmağla cânib-i şer'den keşf ve tahrîr olunması matlûbumuzdur”* diyerek şikâyette bulunmuşlardır. Bu gibi durumlarda, olay mahalline, hem mahkeme tarafından hem de beylerbeyi veya onun mütesellimi tarafından olayın tetkiki için görevlendirilen kimselerin de bulunduğu bir heyetin gönderildiği ve bu heyetin olayı araştırdığı görülmektedir. Hatta bu heyetin içine o anda olay mahallinde bulunan kimseler de dâhil oluyorlardı. İşte bu olayda da, şikâyet üzerine, durumu tespit için, mahkeme tarafından Mevlana Seyyid Mehmed Efendi ibn Siyavuş Ağa

¹⁰ Avci, s.192.

¹¹ KŞS 16/56-5 (2 Cemâziye'l-âhir 1083 / 25 Eylül 1672).

ve Karaman Eyaleti mütesellimi Habib Ağa tarafından İsa Bey olay mahal-line gönderilmişlerdir. Onlar da yanlarına aldıkları beş kişi ve Çukadâr Ahmed Beşe ile birlikte olay mahalline vardıklarında, *“ba'de'l-ışâ bir oda içinde mezkûre Kerîme'yi ecnebî ve nâ-mahrem olan Yûsuf nâm kimesne ile sohbet ve mücâleset üzere iken”* yakalamışlardır. Mahkeme tarafından görevlendirilen Mevlana Seyyid Mehmed Efendi durumu olay mahallinde tespit etmiş ve kendisi ile birlikte gönderilen çukadâr ile mahkemeye gelerek neticeyi kadıya bildirmiştir¹². Ancak yine belgede yakalanan suçlulara ne gibi bir ceza tatbik edildiği ifâde edilmemiştir.

Bir başka zina teşebbüsü olayı da, Konya'nın Vadi-i Meram Mahallesi'nde gerçekleşmiştir. Mehmed bin Abdullah adlı kimse mahkemeye gelip, aynı mahalleden Mustafa bin İsmail'i dava ederek, *“târîh-i kitâbdan iki gün mukaddem vakt-ı gurûbda mezbûr Mustafâ benim zevceme huyânet kasdıyla menzime girüp samanlık içinde ikisi mükâleme iderlerken birkaç kimesneler görmeleriyle firâr itmişdir su'âl olunup mücib-i şer'îsi icrâ olunması matlûbumdur”* demektedir. Bunun üzerine durum Mustafa'dan sorulduğunda suçlamayı reddetmiştir. Mehmed'den iddiasını ispatlaması istendiğinde, aynı mahallede oturan Hüseyin bin Hasan ve İbrahim bin Ramazan adlı kimseleri şahit olarak getirmiş ve onlar da, *“târîh-i kitâbdan iki gün mukaddem vakt-ı gurûbda mezbûr Mustafâ'yu müdde'î-i mezkûr Mehmed'in menzülünde samanlık içinde kendüye ecnebî ve nâ-mahrem olan mezkûr Mehmed'in zevcesi ile mükâleme iderlerken biz gördük bu husûsa şahidlerimiz”* diye şahitlik etmişlerdir. Şahitlikleri kabul edilerek durum kaydedilmiştir¹³.

Yukarıda verilen belgelerde de görüldüğü üzere, zina suçu hep teşebbüs safhasında kalmış ve fiil gerçekleşmemiştir. Biraz önce de ifade edildiği gibi zina suçunun, olayı bizzat gören dört şahit ile ispatlanması çok zor olduğundan, bu konuda sicillere yansıyan bir belgeye de tesadüf edilememiştir.

Zina yaptığından süphelenilen veya nâ-mahrem ile birlikte bir odada eğlenirken yakalanan kadınlara tazir cezasının¹⁴ uygulandığı görülmektedir. Mesela bu konuda ilginç olaylardan biri Konya'nın Kerimdede Mahallesi'nde meydana gelmiştir. Karaman Eyaleti valisi Hasan Paşa, kendisine gelen bir şikâyet üzerine, olayın tesbiti ve suçluların yakalanıp getirilmesi

¹² KŞS 40/226-1 (22 Safer 1115 / 7 Temmuz 1703).

¹³ KŞS 40/62-1 (1 Ramazân 1114 / 21 Ocak 1703).

¹⁴ Tazir cezaları, İslam ceza hukukunun asli kaynaklarda hakkında ceza tespit etmediği suçlara uygulanan cezalardır. İslam ve Osmanlı ceza hukuku uygulamasında, asli kaynakların koymuş olduğu sınırlar içerisinde, çeşitli tazir cezaları tespit edilmiş ve uygulanmıştır. En çok bilinen ve uygulanan tazir cezaları şunlardır. Ölüm (siyaseten katt), hapis, sürgün, sopa, müsadere, kınama, kamu haklarından yasaklamak, teşhir ve Osmanlı uygulamasında başvuru kürek, prangabentlik ve kalebentlik cezaları. Yılmaz Yurtseven, "Klasik Dönem Osmanlı Ceza Hukukunda Tazir Suç ve Cezaları", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 9, Sayı 3-4, Konya 2001, s.272.

için mübaşir olarak Hüseyin Beg ibn Hasan'ı görevlendirmiş, o da, Çukadâr Hüseyin ibn Abdullah ve yanında bulunan müslümanlarla birlikte olay mahalline vararak mahalleliden Fatıma bint-i Bayram nâm hatun ile Mehmed bin Muharrem ve Mahmud bin Pir Veli adlı kimseleri yakalayıp getirerek mahkeme huzuruna çıkarmıştır. Mübaşir Hüseyin Bey mahkemede, *"bugün Ramazân-ı şerifde gündüz vakti ikindiden sonra mezbûre Fâtıma'nın kendisine nâ-mahrem olan Mehmed ve Mahmûd ile birlikte bir odada toplandıkları duyulduğu için mahkeme tarafından ta'yîn olunan Çukadâr Hüseyin ibn Abdullah ile adı geçen eve varıp Fâtıma'yı kendisine nâ-mahrem olan Mehmed ve Mahmûd ile fi'l-i şenî' kasdıyla bir odada cem' olup şurb-ı duhân ve tanbur çalup fisk üzere"* iken yakaladıklarını ve durumun kendilerinden sorulmasını talep etmiştir. Bunun üzerine durum yakalananlara sorulduğunda, suçlamaları kabul etmişler ve itirafları gereğince her biri tazirle cezalandırılmıştır¹⁵.

Nâ-mahrem ile düşüp kalkan ve toplumun huzur ve güvenliğini bozanların ise siyaseten katl cezası ile cezalandırıldıklarını görmekteyiz. Bu konuda yine ilginç bir olay bulunmaktadır. Karaman Eyaleti valisi Ali Paşa'nın mübaşiri el-Hâc Hüseyin Ağa, Konya'nın Hocacihan Mahallesi'nden Mustafa bin Mehmed ile li-ümm (anneleri bir) kız karındaşı Sultan bint-i Hasan'ı mahkeme huzuruna getirmiştir. Mahkemede, Mustafa bin Mehmed kız kardeşi Sultan'ı *"Sultân dâ'imâ ecânib ve nâ-mahrem levendâtla şurb-ı hamr ve ihtilât üzere olduğundan gayri târîh-i kitâbdan üç gün mukaddem dam üzerine çıkup açık gezerken ben men' idüp merkûme mümteni'a olmamağla darb murâd eylediğim ecilden merkûme Sultân taşla benim sol kolumu ve böğrümü darb ve ağzıma şetm itmîşdir su'âl olunup mûcib-i şer'îsi icrâ olunması matlûbumdur"* diyerek dava etmiş ve hatta verilmesi gereken ceza konusunda bir de fetva getirmiştir. İddialar Sultan'dan sorulduğunda ise, suçlamaları reddetmiştir. Mustafa'dan iddialarını ispatlayacak şahit istendiğinde, getirdiği şahitler de, Mustafa'yı doğruladıkları gibi Sultan'ın durumu mahallesi ahalisinden sorulduğunda, on beş kişi daha, *"Sultân dâ'imâ nâ-mahrem levendât ve sâ'ir ecânib ile ihtilât ve şurb-ı hamr ve fesâd itmekden hâliye olmayup ve gâhi yedinde kılıç ile üzerimize hücum idüp ve gâhi menziline ve gâhi manastırda levendât ve eşkiyâ ile hem meclis olup mukaddemâ kal'aya konup ve nice def'a nasihat olunup kabûl itmeyüp islâh-ı nefis itmemişdir"* diyerek sû-i hâlini haber vermişlerdir. Ayrıca Mustafa'nın getirdiği fetvada *"dâ'imâ fisk ve nâ-mahrem ile mücâlese ve zinâ ile müttehime olan Hind'in mesâcidde şurb-ı hamra ve müslimleri âlet-i harble katl kasdıyla üzerlerine hücum ve dâ'imâ sâ'î-i bi'l-fesâd olduğu şer'an sâbit olsa*

¹⁵ KŞS 45/69-1 (9 Ramazân 1126 / 18 Eylül 1714); İzzet Sak- Cemal Çetin, *Konya Kadı Sicili 45 (1126 - 1127 / 1714 - 1715) (Transkripsiyon ve Dizin)*, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 287, Konya 2016, s.135.

imâm Hind'i siyâseten katl etmeğe kâdir olur mu el-cevâb olur" diye buyurulmakla, gereğince karar verilmiştir¹⁶.

Bu olayda, sürekli nâ-mahrem ile düşüp kalkan ve toplumun huzurunu bozan kadının defalarca uyarılmasına, hatta "*ıslah-ı nefsf*" için kaleye haps edilmesine rağmen, bu alışkanlıklarından vazgeçmediği ve eski alışkanlıklarını sürdürdüğü görülmektedir. Bunun üzerine üvey kardeşi tarafından şikâyet edilmiş ve mahalle halkının da desteği ile kadın cezalandırılmıştır. Zina cezaları kapsamında çok sık karşılaşılmayan suçlunun siyaseten katledilmesi, özellikle de zina suçundan katledilenin bir kadın olması, pek alışlagelmiş hadiselerden değildir. Siyaseten katli gerektiren durumlar içinde özellikle padişahın şahsına, devlet (kamu) ve topluma karşı işlenen suçların ayrı bir yeri vardır. Burada ölçü, genel olarak kamu menfaatine kötülük yapılması yani "*sa'y-ı bi'l-fesad*"dır¹⁷. Bu olayda kadının zina suçundan ziyade, toplumun huzur ve güvenliğini bozduğu göz önüne alınarak böyle bir cezaya çarptırıldığı anlaşılmaktadır.

Bazen de zina yapanların evlenmek zorunda kaldıkları görülmektedir. Mesela Konya'nın Şeyhâlimân Mahallesi'nden Hadice bint-i Hacı Mehmed nâm kadının cariyesi Fatıma bint-i Abdullah adlı Acem cariyeye ile aynı mahalleden es-Seyyid Muharrem bin es-Seyyid Mustafa bunlardandır. Cariye Fatıma mahkemede, es-Seyyid Muharrem huzurunda, "*bundan akdem mezbûr Seyyid Muharrem hafiyiyeten beni vatâ' idüp hamlim zuhûr itmekle işbu batnumda olan hamlim mezbûr Seyyid Muharrem'dendir deyu da'vâ eylediğimde mezbûr es-Seyyid Muharrem inkâr idüp ben nefsimi rızâm ile mezbûr Seyyid Muharrem'e işbu hâzıra-i bi'l-meclis mevlâm merkûme Hadice ma'rifetiyle üçbin akça mehr-i mü'eccel ile tezvîc ve tenkîh eyledim*" deyince, Seyyid Muharrem de Fatıma'yı nikâhladığını kabul eylemiştir. Neticede mahkeme tarafından, nikâhın sıhhatine hükm olunduktan sonra, Fatıma doğum yapıncaya kadar, Seyyid Muharrem Fatıma'ya yaklaşmaktan men edilmiştir¹⁸. Seyyid Muharrem komşusunun cariyesi ile zina yaptığını inkâr itmiş olsa da; cariyeyi nikâhlamakla, zina yaptığını ve cariyenin hâmileliğinin kendinden olduğunu zimnen kabul etmiştir.

B- Zina İftirası Suçu

Konya şer'îye sicillerinde, zina suçunu işlemediği halde, suçlu olduğu öne sürülüp mahkemeye şikâyet edilen kişilerin davalarına da oldukça sık rastlanılmaktadır. Bu tür davalar zina iftirası olarak değerlendirilmiştir.

¹⁶ KŞS 39 / 103-1 (12 Cemâziye'l-âhir 1113 / 14 Kasım 1701); İbrahim Solak- İzzet Sak, *Konya Kadı Sicili 39 (1113 - 1113 / 1701 - 1702) (Transkripsiyon ve Dizin)*, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 286, Konya 2016, s.174.

¹⁷ İsmail Katğı, "Osmanlı Devleti'nde Siyaseten Katl (Hukuki Maiyeti, Sebepleri, Usulü, İnfazı ve Sonuçları)", *Ululararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.6, S.24, Gaziantep 2013, s.190.

¹⁸ KŞS 54 / 110-3 (28 Cemâziye'l-âhir 1151 / 13 Ekim 1738).

Kişinin şahsına yönelik zina iftirası, bir kimsenin bir başkası hakkında gay-rimeşru cinsel ilişkiye girdiği hakkında iddiada bulunması ve bunu ispatlamaktan âciz kalmasıdır¹⁹. İslam hukukunda ergin, özgür, mümeyyiz, müslüman ve zinadan ötürü cezalandırılmamış bir erkek veya kadına zina isnad edip de bunu ispat edemeyen kimse, Kuran-ı Kerim'in Nûr Suresi 4. âyetine uyularak 80 değnek vuruşu ile cezalandırılır²⁰. Bu ceza, evlenmiş veya evlenmemiş olan namuslu kadına, iffetli yetişkin kızlara yapılan zina iftirasına da şâmindir²¹.

Osmanlı Devleti bir İslam devleti olması hasebiyle, zina iftirası suçunda İslam hukukunun koymuş olduğu hükümleri uygulamaktaydı. Yani bu suçu işleyen kimseye seksen değnek vuruluyordu. Mesela bu konuda ilginç bir örnek bulunmaktadır. Karaman Eyaleti valisi el-Hâc Hasan Paşa'nın huzurunda kurulan mahkemede, İnsuyu Kazası'ndan Türkmân taifesi Çataklı Cemaati'nden Ali ibn el-Hâc Dilâver adlı kimse, li-ebeveyn (ana-baba bir) kardeşi Ömer'i, "*karındaşım merkûm 'Ömer bana gâ'ib-i 'ani'l-meclis olan oğlun Hasan'ın zevcesi gâ'ibe-i 'ani'l-meclis olan Safiye nâm hatuna sen zinâ iderken ben gördüm deyu bana kazf-ı bi'z-zinâ ider su'âl olunup takrîri tahrîr ve mûcib-i şer'îsi icrâ olunmak matlûbumdur*" diye dava etmiştir. İddialar Ömer'e sorulduğunda ise, "*oğlu mezbûr Hasan'ın zevcesi mezbûre Safiye Hatun'a müdde'î-i mezbûr 'Alî Beg zinâ iderken gördüm*" diyerek iddialarını sürdürmüştür. Kendisine iddialarını şahitlerle ispatlaması için süre verilmiş; ancak bu süre içinde şahit getirememiştir. Neticede Ömer, "*semânîn celde ile ihdâd olunmağa tenbîh*" olunmuştur. Yani seksen değnek vurulma cezasına çarptırılmıştır²².

Bazen de zina iftirası suçuna tazir cezasının verildiği görülmektedir. Yine bu konuda ilginç bir olay bulunmaktadır. Konya'nın Nehr-i Kâfir Mahallesi'nden el-Hâc Mehmed bin el-Hâc İsmail, mahkemede, aynı mahalleden İbrahim bin Mustafa Beşe nâm şâb emredi²³ dava ederek "*mahalle-i mezbûre sâkinlerinden işbu hâzıra-i bi'l-meclis Mü'mine nâm hatununun menzilinde merkûme Mü'mine'nin kızı işbu hâzıra-i bi'l-meclis Fâtıma ile mezbûre Fâtıma'ya fi'l-i şenî' kasdıyla mezbûr Hâcî Mehmed cem' oldu deyu merkûm İbrahîm bana ifk ve iftirâ idiüp hattâ vech-i meşrûh üzere kelimâtı ifk ve iftirâ olduğunu merkûm İbrahîm kendi lisânıyla huzûr-ı müslimînde kerrâren ve merrâren ikrâr ve i'tirâf dahî itmişiken vech-i meşrûh üzere beni vâliye gamz itmekle mezbûr İbrahîm'den su'âl olun-*

¹⁹ Hasan Doğan, *İslâm Hukukunda İftira Suçu ve Cezası*, (Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara 2008, s.16.

²⁰ Coşkun Üçok-Ahmet Mumcu-Gülnihal Bozkurt, *Türk Hukuk Tarihi*, (9. Baskı), Ankara 1999, s.79. Kuran-ı Kerim'de Nûr Suresi'nin 4. âyetinde: "İffetli kadınlara iftira atan, sonra da dört şahit getiremeyen kimselere seksen sopa vurun ve artık onların şahitliklerini asla kabul etmeyin. İşte onlar yoldan çıkanların ta kendileridir" buyrulmaktadır.

²¹ İlhan Akbulut, "İslam Hukukunda Suçlar ve Cezalar", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 52, S. 1, Ankara 2003, s. 175.

²² KŞS 42 / 246-2 elf (9 Safer 1119 / 12 Mayıs 1707).

²³ Şâb: Genç adam, civân; şâb emred: Tüysüz, sakalı çıkmamış genç. Muallim Nâci, s.490.

sun” diyerek gereğinin yapılmasını istemiştir. İbrahim ise iftira etmediğini, söylediklerinin doğru olduğunu, hatta iftira ettiğini müslümanlar huzurunda söylediği iddiasını da inkâr etmiştir. Bunun üzerine el-Hâc Mehmed’den söylediklerini ispatlaması istendiğinde getirmiş olduğu şahitler, kendi yanlarında, İbrahim’in aynı mahalleden Hacı Süleyman Beşe ibn Hâcî Yusuf adlı kimsenin kendisini “*Hâcî Mehmed sana ve bana her bâr niçün namâz kılmazsız ve salât-ı cenâzeye niçün hâzır olmazsız deyu rencîde ider mezbûr Hâcî Mehmed’e vech-i muharrer üzere iftirâ ile zararlı olsun bir dahâ bize söylemesün*” diye öğrettiğini ve bunun için ona uyararak iftira ettim dediğini söylemişlerdir. Arkasından Hacı Mehmed, İbrahim, Hacı Süleyman Beşe, Mümine ve kızı Fatıma’nın durumları mahalleleri ahalisinden sorulduğunda Hacı Mehmed’in mahallesi halkından ve esnafdan yirmiden fazla kişi, “*Hâcî Mehmed diyânet ve istikâmetle ma’rûf ve salâh ve iffet ile mevsûf halîm ve selîm ve ehl-i ‘ırz kendi hâlinde eyü âdemdir*”; Mümine ve kızı Fatıma için de, “*kendi hâllerinde olup ehl-i ‘ırz ve dîndâr ve müstakîme ve mestûre hatunlardır*” diyerek hüsn-i hâllerini haber vermişlerdir. Aynı kişiler, İbrahim için ise, “*İbrahîm kendi hâlinde olmayup dâ’imâ bu misillü ifk ve iftirâ ‘âdet-i müstemesi olup bî-namâz ve şâribü’l-hamrdır*”; Hacı Süleyman Beşe için de, “*dâ’ima yaramaza mu’in olup yaramazı tahrîk itmek ‘âdetidir*” diyerek sû-i hâllerini ihbar etmişlerdir. Bunun üzerine İbrahim’in Hacı Mehmed hakkında söylediklerinin iftira olunduğu ortaya çıkmış; İbrahim’e tazir ve habs, Hacı Süleyman Beşe’ye ise tazir cezası verilmiştir²⁴. Burada İbrahim ve onun teşvikçisi Hacı Süleyman Beşe zina iftirası suçu işlediği için, kendilerine hadd cezası verilmesi gerekirden, tazir cezası ile cezalandırılmışlardır. Niçin bu cezalar ile cezalandırıldıkları konusunda belgede herhangi bir açıklık yoktur. Ancak tazir ve hapsle cezalandırılmaları, işlemiş oldukları suçun, toplumun huzur ve güvenliğini bozmaya yönelik bir suç olarak değerlendirilmesinden kaynaklanmış olduğu söylenebilir.

Tazir cezası ile cezalandırılan bir iftira davası da Konya nâhiyelerinden Sudirhemi Nâhiyesi’ne bağlı Kışımuhisine köyünden gelmiştir. Bu köyden Süleyman bin el-Hâc Hüseyin, köyün sipahisi Ali Bey ibn Mustafa’yı “*mezbûr ‘Alî Beg bana hitâb idüp senin kızın bozuktur bekâreti izâle olunmuşdur bana cerîmesin vir deyu ifk ve iftirâ itmekle bana küllî ‘âr târî olmuşdur mezbûr ‘Alî Beg’den su’âl olunup takrîri tahrîr ve mûcib-i şer’îsi icrâ olunmak matlûbundur*” diye dava etmiş, Sipahi Ali Bey ise iddiaları inkâr etmiştir. Ancak şahitler iddiaların doğru olduğunu, Ali Bey’in kendi yanlarında Süleyman’a “*senin kızın bozuktur bekâreti izâle olunmuşdur bana cerîmesin vir*” diye iftira ettiği

²⁴ KŞS 51 / 78-1 (16 Muharrem 1141 / 22 Ağustos 1728).

yolunda yapmış oldukları şahitlik üzerine, Ali Bey'e tazir cezası verilerek uygulanması için zâbitine tenbih olunmuştur²⁵. Burada suç her ne olursa olsun, işleyen kimse sipahi dahi olsa, gerekli cezanın verildiği görülmektedir.

Tazir cezası tatbik edilen bir başka olay da, yine Konya Kazası'na bağlı Sudirhemi Nâhiyesi köylerinden Gödene'de vuku bulmuştur. Gödeneli Abdurrahman Halife ibn Hasan mahkemede, kendi köyünden Mustafa bin Şaban'ı "*merkûm Mustafâ kızım Fâtıma nâm bîkr-i bâliğa hakkında ben anın kaymağını aldım âhar kimse anı tezvîc eylemez ben 'akd-ı nikâh ile tezevüc iderim deyu huzûr-ı müsliminde mükâleme itmekle bana ve kızıma küllî 'âr târî olmuşdur merkûm Mustafâ'dan su'âl olunsun*" diye dava etmiştir. Mustafa ise kendisine yöneltilen suçlamayı reddeder. Ancak kızın babası Abdurrahman Halife'nin getirmiş olduğu kimseler iddiaların doğruluğu hakkında şahitlik ettikleri için, Mustafa'nın tazirine karar verilmiştir²⁶. Burada Mustafa'ya verilen cezadan çok, ona isnad edilen ve söylediği iddia edilen sözler dikkat çekicidir. Belki de şunu söylemek mümkündür: Mustafa, "*ben onun kaymağını aldım başka bir kimse onu nikâhlanmaz ancak onunla ben evlenirim*" demekle, kendi köylüsü olan Fatıma ile evlenip ona sahip olabilmek ve hatta başkalarının da ona talip olmasının yolunu kesmek için böyle bir yola başvurmuş olabileceği düşünülebilir. Fakat ne gibi bir sâik ile söylediği ve neticede evlenip evlenmedi meçhul kalmıştır.

Yukarıda geçen olaya benzer bir şekilde evlenmek istediği kız ile birlikte olduğunu söyleyerek, onun bir başkası ile evlenmesine mâni olmaya çalışan kimselere de rastlanmaktadır. Bu konuda ilginç bir olay Sadırlar Mahallesi'nde geçmiştir. Bu mahalleden Emine bint-i Mehmed adlı bîkr-i bâliğa (bulûğa ermiş bâkire) babasının çiftçisi olan Mustafa bin Mehmed'i "*ben kendi hâlimde ehl-i 'urz kimesne olup mezbûr ile aslâ mu'âmelem yoğiken merkûm Mustafâ benim için ben bekâretini izâle eyledim deyu kazf etmiştir su'âl olunup mûcib-i şer'îsi icrâ olunması matlûbundur*" diyerek dava etmiştir. İddialar Mustafa'ya sorulduğunda, iftira etmediğini "*sâbıkan mezbûrenin babası beni çiftçilik hizmetinde istihdâm idüp mezbûreyi bana tezvîce va'ad idüp ba'dehu Kar-ye-i Karaarlan'da bir kimesneye tezvîc murâd itmekle âhar kimesne rağbet itmeyüp bi'z-zarûre bana tezvîc etmeğe murâd olmağ için târîh-i kitâbdan altı gün mukaddem mezbûre Emine'nin izniyle kendi menzili içinde vakt-ı zuhurda uçkurunu çözüp üzerine vardım ve ikimizin bedenine kan bulaşdı*" diyerek zina ettiklerini iddia etmiştir. Emine ise iddiaları tamamıyla reddetmiştir. Bunun üzerine, içlerinde mahalle imamının da bulunduğu mahalle ahalisinden dokuz kişiden

²⁵ KŞS 51 / 206-2 (22 Cemâziye'l-âhir 1141 / 23 Ocak 1729).

²⁶ KŞS 43 / 248-2 (23 Zîl-hicce 1119 / 16 Mart 1708).

Emine'nin keyfiyet-i ahvâli sorulduğunda, her biri "Emine kendi hâlinde ehl-i 'arz müstakîmedir bu makûle fesâda mütâve'at ve rızâ virmek me'mûlümüz değildir" diyerek Emine'nin hüsn-i hâlini haber vermişlerdir. Mustafa'nın ikrarının gereğince olay kayd edilmiş; ancak ne gibi bir ceza verildiği açıkça belirtilmemiştir²⁷.

Zina yaptığı suçlamasının bazen en yakınlarından geldiği de oluyordu. Mesela Kırşehir Kazası'na tâbi Kolbağlı köyünden Mehri bint-i Abdülkerim adlı kadın kardeşi tarafından böyle bir suçlama ile karşı karşıya kalmıştır. Mehri Hatun mahkemede, "karındaşım mezbûr 'Abdî hâlâ zevcim olan Hasan için sana zinâ idüp hâmile olduğdan sonra tezevvüc eyledi deyu iftirâ idüp 'ırzımı henk eyledi su'âl olunsun" diyerek dava etmiştir. Abdi ise cevabında, "fi'l-vâki' (gerçekten) kız karındaşım merkûme Mehri Hatun'a mezkûr Hasan mukaddemâ zinâ idüp hâmile olduğdan sonra tezevvüc eyledi" diyerek iddiasında ısrar etmiş ve dava bu şekilde tescil edilmiştir²⁸. Bu davada, Abdi'nin iddia ettiği gibi bir zina suçu işlenmiş midir, yoksa Mehri'nin savunduğu gibi bu bir zina iftirası mıdır, burası meçhul kalmıştır. Zina iddiasında bulunan kimselerin bu iddialarını şahitlerle ispatlamaları gerekiyordu. Kanıtlanmadığı sürece bir kişiye zina isnadında bulunmak iftiradır. Ancak bu davada, iddiacıdan şahit bulunması istenmediği gibi kadının da durumu araştırılmamıştır. Olay sadece kaydedilmekle yetinilmiş, karar hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Yakını tarafından zina yaptığı iddiasıyla suçlananlardan biri de Konya Kazası'nın Hatunsaray köyünden Râziye bint-i Mevlüd adlı kadındır. Râziye Hatun'un damadı tarafından zina isnadına maruz kaldığı görülmektedir. Râziye mahkemede, aynı köyden Halil Beşe ibn Hasan'ı dava ederek, "ben muhsine ve hürre ve 'âkile ve bâliğâ ve müslime iken mezbûr Halil Beşe târîh-i kitâbdan beş gün mukaddem karye-i mezbûrede ben seni kendi menzilim içinde yine karye-i mezkûre sükkânundan İsmâ'ül Beşe ibn Ahmed ile zinâ iderken mezkûr İsmâ'ül'i senin üzerinde gördüm ve seni bıçağla darb ve cerh eyledim deyu bana kazf itmişdir su'âl olunup mûcib-i şer'isi icrâ olunması matlûbumdur" demektedir. Sorulduğunda Halil Beşe cevabında "târîh-i kitâbdan beş gün mukaddem Cum'a günü ben abdest için menzilime girdiğimde mezbûre benim kayımanam olup menzilimde olmağla mezkûr İsmâ'ül'i bir beyt içinde merkûme Râziye'nin göğsü üzerinde mezbûre Râziye'ye zinâ idüp ol dahî mütâve'at iderken gördüm ve 'ırzım tehammül itmeyüp ikisini dahî bıçağla 'amden darb ve cerh eyledim" diye karşılık vermiş ve zina iddiasında ısrar etmiştir. Bunun üzerine Râziye, yarası olup

²⁷ KŞS 37 / 74-2 (5 Reb'ül-evvel 1103 / 26 Kasım 1691); İzzet Sak, Konya Kadı Sicili 37 (1102 - 1103 / 1691 - 1692) (Transkripsiyon ve Dizin), Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 259, Konya 2016, s.122.

²⁸ KŞS 11 / 111-1 (21-30 Zil-ka'de 1071 / 18-27 Temmuz 1661); İzzet Sak, Konya Kadı Sicili 11 (1071 - 1072 / 1661 - 1662) (Transkripsiyon ve Dizin), Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 229, Konya 2014, s.260.

olmadığının kontrolü için kadınlar hamamına gönderilmiş ve burada bî-garaz hatunların yapmış oldukları incelemeden sonra vücudunda “*aslâ bıçak cerâhati*” almadığı anlaşılmıştır. Köy halkından beş kişiye Râzıye’nin keyfiyet-i ahvâli sorulduğunda “*mezbûre Râzıye ‘iffet ve istikâmet üzredir beyyine-mizde hüsn-i hâl ile ma’rûfe ve meşhûredir bu âna değın nâ-mahrem ile bu makûle hilâf-ı şer’ mu’âmesi ve töhmet-i sâbıkası olduğu mesmû’umuz ve ma’lûmumuz olmamışdır*” diyerek iyi hâlini haber vermişlerdir. Halil Beşe’den iddialarını ispatlaması için şahit istendiğinde, şahit getirememiş ve olay bu şekilde kaydedilmiştir²⁹.

Aynı olayla bağlantılı olarak, zina isnad edilen İsmail bin Ahmed de, kendisi Halil Beşe bin Hasan tarafından yaralandığı için, vekili ve kardeşi olan Hüseyin vasıtasıyla Halil Beşe’yi dava etmiştir. Davasında, “*mezkûr Halil Beşe târîh-i kitâbdan beş gün mukaddem müvekkilim mezbûr İsmâ’î’i zokakda sol uyluğunun yukarusunda kaba etinden bıçağla ‘amden darb ve mecrûh itmişdir mezbûr İsmâ’îl hür ve müslim ve ‘âkil ve bâliğ ve muhsen iken sen Râzıye bint-i Mevlûd nâm hatuna zinâ eyledin deyu kazf itmişdir su’âl olunup mûcib-i şer’îsi icrâ olunması matlûbumdur*” demektedir. Halil Beşe ise cevabında yukarıdaki iddialarını tekrarlayarak, kaynanası ile İsmail’i zina ederken yakaladığını ve bunun için yaraladığını söylemiştir. Halil Beşede’den zinayı ispatlayacak şahit talep edildiğinde, yine getirememiştir. Bu hususda “*şer’an yemîn teklîfi lâzım olmamağla zikr olunan cerhin ve kazfın mûcibleriyle*” hükm olunmuştur³⁰. Burada, zina olayının gerçekten olup olmadığını bilemiyoruz. Halil Beşe’nin bunu ispatlaması da oldukça zor görünüyor. Çünkü ispatlayabilmesi için en az dört şahide ihtiyacı vardı ve bunun da mümkün olmadığı ortada. Neticede Halil Beşe ileri sürdüğü iddialarını ispatlayamadığı için, hem yaralama suçundan hem de zina iftirası suçundan cezalandırılmakla karşı karşıya kalmıştır.

Bir yakını tarafından zina isnadı ile karşı karşıya kalan kimse bu defa, baldızı tarafından suçlanan bir eniştedir. Konya’nın Yenice Mahallesi’nden Fatıma bint-i Veli Beşe adlı kadın mahkemede, Süleyman bin Hacı Ahmed’i dava ederek, “*Süleymân benim eniştem olup ben menzilinde sâkine olmam ile bundan akdem gice ile mezbûr Süleymân beni firaşına da’vet idiüp ve ‘ırzıma ta’arruz kastında olmağla su’âl olunsun*” deyince, Süleyman cevabında, “*mezbûre Fâtıma benim zevcemın kız karındaşı olmağla süknâm yokdur deyu kız karındaşı zevcem mezbûre yanında benim menzilinde sâkine olup lâkin kendi hâlinde olmayup eşirrâdan olmağla husûs-ı mezkûr ile bana ifk ve iftirâ ider benim*

²⁹ KŞS 41 / 136-1 (9 Cemâziye’l-ewvel 1116 / 9 Eylül 1704); İzzet Sak, *Konya Kadı Sicili 41 (1115 - 1116 / 1703 - 1704) (Transkripsiyon ve Dizin)*, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 260, Konya 2016, s.196.

³⁰ KŞS 41 / 137-1 (9 Cemâziye’l-ewvel 1116 / 9 Eylül 1704); Sak, *Konya Kadı Sicili 41*, s.197.

ve mezbûrenin keyfiyet-i ahvâllerimiz mahallemiz ahâlisinden istihsâr olunsun” diye karşılık vermiştir. Her ikisinin durumu mahalle ahâlisinden sorulunca, ahali “mezbûr Süleymân kendi hâlinde ehl-i ‘ırz dîndâr ve müstakîm ve husûs-ı mezkûr kendiden me’mûl olmayup mezbûre Fâtıma eşîrrâdan müfteriye ve dâ’imâ şîrret da’vâlarıyla nâssı tazrîr ve ‘ifk ve iftirâ ‘âdet-i müstemesidir” diye Fatıma’nın sû-i hâlini ve Süleyman’ın hüsn-i hâlini haber vermiştir. Onların beyanları ile dava tescil edilmiştir³¹. Zina isnadında bulunan Fatıma iddiasını ispatlayamadığı gibi, sonuçta kendisi suçlu duruma düşmüştür. Ancak ona ne gibi bir ceza verildiği ifade edilmemiştir.

Zina iftirasında bulunan kimselerin iddialarını ispatlamaları gerektiği gibi, kendisine zina iftirası edildiğini iddia edenlerin de bunu şahitlerle ispatlamaları gerekiyordu. Mesela Konya’nın Türbe-i Celaliye Mahallesi’nden Hadice bint-i Bayram adlı kadın kocası tarafından kendisine zina iftirası atıldığını iddia etmiş; ancak bunu ispatlayamadığı için davadan men edilmiştir. Hadice kocası Hasan bin Yusuf’u dava ederek, Hasan ile bir gün önce evlendiğini ve otuzbin akçelik mehr-i mü’eccelinden beşbin akçesini ona hibe ettiğini, halvet gerçekleştikten sonra ise Hasan’ın kendisine “*seni bîkr bulmadım*” diyerek “*iftira ve kazf-ı bi’z-zinâ*” ettiğini, gereğinin yapılmasını ve geri kalan mehrinin de aliverilmesini istemiştir. Hasan ise kocası olduğunu ve zifafdan sonra bîkr bulmadığını tekrarlayarak “*kazf-ı bi’z-zinâ*” etmediğini, gerçeği ifade ettiğini söylemiştir. Hadice’den zina iftirası olduğuna dair iddialarını ispatlamak için şahit talep edildiğinde şahit getirememiştir. Hanefi Mezhebi imamlarına göre “*da’vâ-yı kazfda münkire yemin lâzım gelmemekle*” Hasan’a yemin teklif edilmediği gibi, Hadice de şahit gösteremediği için davadan men edilmiştir³².

Karılarına veya kızlarına zina isnadında bulunulan kimselerin, bunları temize çıkarmak için, iddiaların araştırılmasını ve durumlarının mahalleli-den sorulmasını istedikleri görülmektedir. Bu araştırılma talepleri genellikle kocadan veya babadan gelmekteydi. Mesela Konya Kazası’nın Sahra Nâhiyesi’ne bağlı İsmil köyünden Mehmed bin Receb, karısı Beşeli bint-i Receb ile aynı köyden Emine bint-i Receb adlı kadının kavgaları esnâsında, Emine’nin karısı Beşeli’ye “*mukaddemâ seni işbu hâzır-ı bi’l-meclis İsmâ’il bin Halîl ile fi’l-i şenî iderken ben gördüm*” dediğini ve karısının, kendisinin ve İsmail’in keyfiyet-i ahvâllerinin köyleri ahâlisinden sual olunup ihbarlarının yazılmasını talep etmiştir. Köy halkından altı kişiden Beşeli, kocası Mehmed ve zina

³¹ KŞS 54 / 322-3 (10 Cemâziye’l-ewel 1152 / 15 Ağustos 1739).

³² KŞS 42 / 217-1 (22 Muharrem 1119 / 25 Nisan 1707). Şeyhülislam Menteş-zâde Abdurrahim Efendi de vermiş olduğu fetvada: “Hind Zeyd’den sen bana cübrî zînâ eyledin deyu da’vâ ve zeyd inkâr eylese Hind Zeyde kendiyi zînâ itmedigine hâkime yemin virdirmeğe kâdire olur mu? el-cevâb: olmaz” demektedir. Menteş-zâde Abdurrahim Efendi, *Fetâvâ-yı Abdurrahim Efendi*, C.I, Dersaadet 1243, s.101.

isnad edilen İsmail'in durumları sorulduğunda, ahali "her biri kendi hâlinde müstakim ehl-i 'arz kimesnelerdir bu âna gelince her birinden bu makbûle fi'l-i şenî' sâdır olmamışdır" diyerek iyi hâllerini haber vermiştir³³.

Eski-il Kazası'na tâbi Karacadağ köylerinden Akviran'dan Mehmed bin Himmet ise zina isnadında bulunulan kızının durumun araştırılmasını isteyenlerdendi. Mehmed mahkemede, Karaman Eyaleti mütesellimi olan Mustafa Ağa'nın adamlarından Hüseyin Ağa ibn Mustafa huzurunda, "bundan akdem mezbûr Mustafâ Ağa mütesellim iken tarafından mektûb ile merkûm Hüseyin Ağa karye-i merkûmeye gelüp benim sulbiye kızım olup ilâ hâze'l-ân kimesneye tezoïc olunmayan Kadem nâm bîkr için bekâreti izâle olunmuş deyu hilâf-ı vâki' iftirâ ile benim ve kızım mezbûrenin 'ırzlarımıza şeyn ve keder îrâs ider kelimât itmişdir kızım mezbûrenin keyfiyet-i ahvâli karye-i merkûme ahâlisinden ve ahvâline vâkıf olan sâ'ir karye ahâlisinden su'âl olunsun" diyerek durumun araştırılmasını istemiştir. Kızın ve babasının durumları ahaliden sekiz kişiye sorulduğunda, "Mehmed ve kızı mezbûre Kadem ehl-i 'arz ve kendi hâllerinde sâlih ve müstakim kimesnelerdir bu âna gelince aslâ nâ-mahrem ile mu'âmele itmeyüp hilâf-ı şer' evzâ' itmiş değildir" diyerek iyi hâllerini haber vermeleriyle durum kaydedilmiştir³⁴.

İlginç olan hususlardan biri de, kendisine zina isnadında bulunulan ve bekâreti bozulduğu iddia edilen kız çocukları ile ilgili yapılan uygulamadır. Vali veya onun mütesellimi tarafından görevlendirilen bir kişi, ya da şehir subaşı³⁵, bekâretinin bozulduğunu iddia ettiği kızı mahkemeye getirerek, evli olmadığı halde beraketi bozulmuştur diye duyduğunu, durumun araştırılıp incelenmesini talep etmektedir. Bunun üzerine bu işten anlayan üstad kâbile hatunlara müracaat edilerek kızın bekâretinin olup olmadığının tespitinin yapılması istenmektedir. Bu kadınlar kızı uygun bir yere, genellikle de, hamama götürerek, kızın bekâretini kontrol etmekte ve bozulup bozulmadığını tespit ederek bu yolunda rapor vermektedirler³⁶.

³³ KŞS 13 / 205-1 (22 Rebî'ü'l-âhir 1088 / 24 Haziran 1677).

³⁴ KŞS 13 / 168-1 (13 Rebî'ü'l-ewvel 1088 / 16 Mayıs 1677).

³⁵ Mesela Konya'da hâlâ şehir subaşı olan Ali Beg, Aksinle Mahallesi'nden Mustafa bin Veli'nin kızı Râziye için "bekâreti zâile olmuş deyu istimâ' eyledim üstâd kâbileler yoklamasın taleb iderin" diyerek mahkemeye müracaat etmiştir. Râziye üstâd kâbileler ile birlikte Eskibazar Hamamı'na gönderilerek muayene edilmiş ve iddiaların aslı ve hakikati olmayıp "isnâd ve ashâb-ı agrâz cevâbı olduğunu ve hâlâ Râziye'nin bîkr olduğu" anlaşılmıştır. KŞS 10 / 107-3 (10 Zil-ka-de 1070 / 18 Temmuz 1660); İzzet Sak, Konya Kadı Sicili 10 (1070 - 1071 / 1659 - 1661) (Transkripsiyon ve Dizin), Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 233, Konya 2014, s.189. Konya'da hâlâ subaşı olan el-Hâc Mehmed Ağa ise Cedid Mahallesi'nden Havva bint-i Hasan adlı bîkr-ı bâliğayı mahkeme huzuruna çıkararak, "Havvâ'nın bekâreti zâyile olmuş deyu istimâ' eyledim üstâd kâbileler yoklaması matlûbumdur" deyince, Havva, Sungur Hamamı'na gönderilip, üstâd kâbileler tarafından yoklanmış ve bâkire olduğu anlaşılmıştır. KŞS 11 / 90-4 (21-29 Şevvâl 1071 / 19-27 Haziran 1661); Sak, Konya Kadı Sicili 11, s.212.

³⁶ Mesela Karaman Eyaleti valisi Ali Paşa'nın mütesellimi olan Hüseyin Ağa tarafından görevlendirilen Osman Bey, Akbaş Mahallesi'nden Hasan bin Mustafa ile kızı Fâtî'yi mahkemeye hazırladıkça, "Fâtî bu âna gelince kimesneye tezoïc olunmuş değil iken bekâreti izâle olunmuş deyu şâyi' olmuşdur su'âl olunsun" deyince, Fâtî cevabında, "benim hakkımda bu makûle kelâm kezb-i sarîh ve iftirâ-yı mahzûr bekâretim hâlâ mevcûdedir" diye karşılık vermiştir. Bunun üzerine üstâd kâbileler, hâkim emri ile Fâtî'yi imtihan edip sonra da mahkemeye gelerek "Fâtî'nin bekâreti el-ân mevcûde-

Kızının bekâretinin kontrol edilmesini isteyen anneler de vardı. Mesela Konya hâricinde bulunan Gödene adlı köyden Emine bint-i Mehmed adlı kadın mahkemeye gelip, “*işbu sulbiye sagîre kızım Havvâ nâm bîkr için ashâb-ı ağrâzdan ba’zı kimesneler bekâreti izâle olmuştur deyu sû-i zan ve Konya mütesellimi tarafına gamz ve husûs-ı mezbûr için mübâşir ta’yîn olunmağla kızım mezbûre Havvâ kâbile hatunlara irâ’et olunup takrîrleri tahrîr olunması matlûbumdur*” diyerek kızının bekâretinin kontrol ettirilmesini istemiştir. Kontrol ettirme işi için mahkeme tarafından Mevlana Ahmed Efendi ibn Hasan Efendi görevlendirilmiş, o da yanında bulunan bir gurup kimse ile mahkeme yakınında bulunan Yeni Hamam (Mahkeme Hamamı) diye bilinen hamamın kadınlar kısmının kapısı önünde, Havva’yı kâbile hatunlara teslim etmiştir. Kâbile kadınlardan Topraklık Mahallesi’nden Emine bint-i Molla Mustafa, Dedemoğlu Mahallesi’nden Fatıma bint-i Mustafa ve Fatma bint-i Abdullah adlı kadınlar Havva’yı kontrol ettiklerinde, “*mezbûre Havvâ pâk ve pâkîze ve bîkrdir*” diyerek haber vermişlerdir. Mevlana Ahmed Efendi söylenilenleri hamamda yazıp kendi ile birlikte gönderilen Çukadâr Hasan ve Muhzır Mehmed ile mahkemeye gelerek sonucu kadıya tescil ettirmiştir³⁷.

Bu olayla bağlantılı olarak, Emine Hatun aynı gün kızının bekâretini bozdukları iddia edilen Mehmed bin Hacı Veli ve Ciğercioğlu Süleyman bin Musa adlı kimseleri, mahkemede, olayla alakaları olmadığını söyleyerek temize çıkarmıştır. Emine mahkemede, bu ikisi huzurunda, “*bundan akdem sulbiye sagîre kızım Havvâ nâm bîkr için ba’zı ashâb-ı ağrâz merkûmân Mehmed ve Süleymân mezbûre Havvâ’nın bekâretini izâle eylemişdir deyu ifk ve iftirâ ve sû-i zan ile hâlâ Konya mütesellimine gamz idüp husûs-ı mezbûr için bizlere mübâşir ta’yîn olunmağla bundan akdem ma’rifet-i şer’le kızım mezbûre Havvâ kâbile hatunlara irâ’et olundukda pâk ve pâkîze ve bîkr olduğunu üç nefer kâbile hatun ihbâr idüp yedime hüccet i’tâ olunmağla mezbûrân Mehmed ve Süleymân’ın husûs-ı mezbûrda aslâ ‘alâka ve medhâli olmayup ifk ve iftirâ*” olmakla ikisinden de davacı olmadığını söylemiştir. Olayda adı geçen Mehmed ve Süleyman da karşı taraftan davacı olmadıklarını ifade etmişlerdir³⁸.

Bir başka bekâret izâlesi olayında ise Konya’nın Aklan Mahallesi’nden olup hâlâ Karaman Eyaleti çavuşlar kethüdâsı ve za’ım olan Ali Ağa ibn Abdullah’ın mahkemeye müracaat ettiği görülmektedir. Ali Ağa, Belviran Kazası’na tâbi İlbeği köyünden Zeyne bint-i el-Hâc Musa adlı bîkr-i bâliğayı mahkemeye gettirerek, “*benim berât-ı ‘âlîşânla mutasarrıf olduğum ze’âmetim*

dir” diye rapor vermişlerdir. Bu rapor üzerine mübâşir davadan men edilmiştir. KŞS 41 / 56-2 (5 Safer 1116 / 9 Haziran 1704); Sak, *Konya Kadı Sicili* 41, s.70.

³⁷ KŞS 53 / 159-2 (28 Reb’ü’l-âhîr 1149 / 5 Eylül 1736); İzzet Sak- İbrahim Solak, *Konya Kadı Sicili* 53 (1148 - 1149 / 1736 - 1737) (*Transkripsiyon ve Dizin*), Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 289, Konya 2016, s.382.

³⁸ KŞS 53 / 160-4 (28 Reb’ü’l-âhîr 1149 / 5 Eylül 1736); Sak- Solak, *Konya Kadı Sicili* 53, s.386.

aklâmından olmağla mezbûre Zeyne nâm bîkr hakkında ba'zı ashâb-ı ağrâz bekâretini izâle etmişler deyu ifk ve iftirâ itmekle kendinden su'âl olunup takrîri tahrîr ve kâbile hatunlar yoklaması matlûbumdur" demektedir. İddialar Zeyne'ye sorulduğunda ise "ben hâlâ bâkireyim ve bekâretim izâle olduğu yokdur bu makbûle iş bana bühtân-ı 'azîm ve iftirâ-yı mahzûd" diye karşılık vermiştir. Bunun üzerine Zeyne, kâbile hatunların muayenesi için, Konya'da bulunan Şâdî Beg Hamamı'na gönderilmiş, hamamda bî-garaz sâliha hatunlardan Sâliha bint-i Abdullah, Fatıma bint-i Seydi ve Lâlegül bint-i Abdullah nâm hatunlar "Zeyne hâlâ bâkiredir" diye haber vermişlerdir. Kontrol işi için mahkeme tarafından görevlendirilen Mehmed Efendi ibn Mustafa ve yanındaki mahkemeye gelerek neticeyi kadıya kaydettirmişlerdir³⁹.

Bazen de bekâreti bozduğu iddia edilen kimse, kendisini temize çıkarmak için, mahkemeye müracaatla, bekâret kontrolü isteyebiliyordu⁴⁰. Anne ve babanın ikisinin birlikte, kızlarının bekâreti kontrol ettirdiği olaylar olduğu gibi⁴¹, kendisinin bekâretinin bozulmadığını isbat için, mahkemeye müracaat edenler de vardı⁴². Hatta bekâretinin bozulmadığına dâir mütesellimden aldığı imzalı ve mühürlü tezkere ile kadıya müracaat ederek hüccet alanlara da rastlanmaktadır⁴³.

³⁹ KŞS 44 / 119-2 (8 Cemâziye'l-ewvel 1122 / 5 Temmuz 1710).

⁴⁰ Mesela Karacıhan Mahallesi'nden İbrahim bin el-Hâc Ali, "mahalle-i mezbûre sâkinelerinden Fâtıma binti Mustafâ Beg nâm bîkr-i bâliğanın bîkrini izâle eyledi deyu bana ifk ve iftirâ olunup hâlâ medîne-i mezbûre mütesellimi olan es-Seyyid 'Alî Baba Ağa'ya gamz ol dahî mübâşir ta'yîn itmekle bana küllî 'âr lâhik olmuştur hâlâ mezbûre Fâtıma mahkeme kurbunda vâkî' nisâya mahsûs olan hamama gelmekle kibel-i şer'den nâ'ib ta'yîn ve irâ'et olunup ve merkûme Fâtıma'dan dahî su'âl olunması matlûbumdur" diye talepte bulunmuştur. Talep üzerine, mahkeme tarafından görevlendirilen kâbile hatunlar, Fatıma'nın bekâretine bakıp, yoklayıp "bâkire ve 'affîe" olduğunu haber vermişlerdir. Ayrıca Fatıma sorgulandığında "mezbûr İbrahim bana aslâ müdâhale itmeyüp ve bana bu misüllü bir fil' dahî 'arz etmedi" demiştir. KŞS 48 / 84-3 (19 Receb 1130 / 18 Haziran 1718).

⁴¹ Mesela Konya hâricinde Sâhibyaka Mahallesi'nden Mustafa bin Osman ve karısı İsmihan binti Mustafâ adlı hatun, kızları Marziye'yi, dindâr ve müstakîme kâbile hatunlardan Sadreddin Mahallesi'nden İrâz bint-i Şaban, Ayşe bint-i Ali, Nisâ bint-i Mevlûd ile Râbîa bint-i Mehmed adlı hatunlara yoklatıp, bâkire olduğunu tespit ettirmişlerdir. KŞS 45 / 189-2 (17 Safer 1127 / 22 Şubat 1715); Sak- Çetin, *Konya Kadı Sicili* 45, s.418.

⁴² Said-ili Nâhiyesi'ne tâbi Kırdas köyünden Ümmü binti Nebi adlı bîkr-i bâliğa, "şu anda mahkemede olmayan Türkmân tâ'ifesinden Ahmed ve Mehmed adlı kimseler bundan birkaç gün önce beni cebren ve kahren ahz eylediklerinde ben dahî feryâd eylediğimde karye-i mezbûre ahâlisi gelüp beni mezbûrânın yedlerinden halâs idüp bana aslâ müdâhale ve fil-i şeni' kâsd etmiş değiller iken ashâb-ı ağrâz senin bekâretini izâle etmişler deyu ifk ve iftirâ itmeleriyle bana küllî 'âr lâhik olmuştur" diyerek durumunun incelenmesini talep etmiştir. Dindâr ve müstakîme kâbile hatunlar, "Ümmü'yü yokladık hâlâ bâkiredir" diyerek bekâretini tasdik etmişlerdir. KŞS 43 / 93-2 (26 Cemâziye'l-ewvel 1119 / 25 Ağustos 1707).

⁴³ Mesela Karadağ sükkânından Abdallî Cemâ'atî'nden olup Konya'da Piripaşa Mahallesi'nde oturan Arda binti Abdurrahman adlı kadın, vekil Mehmed Beg ibn Mehmed vasıtasıyla mahkemeye müracaat etmiştir. Vekil Mehmed Beg mahkemede, "müvekkilem mezbûre Ardâ benin için Karadağ'da bîkrini izâle etmişler deyu Konya mütesellimi olan kîdvetül-emâsil ve'l-akrân Hasan Ağa'ya beni gamz ve müsvedde virmeleriyle mütesellim-i mûmâ-ileyh teftîş ve tafâhhus idüp husûs-ı mezbûrun aslı olmamağla binâ'en 'aleyh yedime işbu mûmzâ ve mahtûm tezkereyi vaz' eyledi" diyerek tezkere gereğince hüccet verilmesini talep etmiş ve gerekli hücceti de almıştır. KŞS 45 / 180-4 (8 Safer 1127 / 13 Şubat 1715); Sak- Çetin, *Konya Kadı Sicili* 45, s.395.

C- Tecavüz Suçu

ırza vuku bulan tasallut hakkında kullanılır bir tâbirdir. Bununla beraber mutlaka cimâ' manasına değildir⁴⁴. İslam hukukuna göre ırza tecavüz; zina fiilinin cebir, ikrah veya ızdırar halinde işlenmiş şeklidir⁴⁵. Bu nedenle tecavüz suçu, İslam hukukunda ayrı bir suç olarak işlenmemiş ve hadd cezası ile cezalandırılan zina suçu içinde yer almıştır. İslam hukukunun ana kaynağı olan Kuran'da, tecavüz suçunun da içinde yer aldığı zina, topluma yönelik bir suç olarak nitelendirilmiş ve hadd cezası ile cezalandırılır. Kadının zina fiiline zorlanması ise, zinayı tecavüz boyutuna taşımaktadır⁴⁶. Şer'îye sicillerinde tecavüz ile ilgili dava kayıtlarına oldukça sık rastlanılmaktadır. Aşağıda Konya şer'îye sicillerinden tespit edilen tecavüz olayları ile ilgili belgeler iki başlık altında ele alınıp incelenecektir: Bunlardan birincisi teşebbüs safhasında kalan tecavüz olayları; ikincisi ise tecavüz fiilinin gerçekleştiği olaylardır.

1- Teşebbüs Safhasında Kalan Tecavüz Olayları

Burada, genellikle, zina fiilinin zorla gerçekleştirilmesine yönelik saldırılarda mağdurun bağırması veya dışarıdan birilerinin müdahalesi sonucu saldırganın/saldırganların yakalanması yahut da kaçması ile neticelenip teşebbüs safhasında kalan olaylar ele alınıp incelenecektir. Teşebbüs safhasında kalan tecavüz girişimlerinde, genellikle, bir eve giren saldırgan mağdur veya onun bir yakını tarafından görülmekte ve bunların feryat-figan etmeleri üzerine olay mahallinden kaçmaktadır⁴⁷. Bunun üzerine mağdur veya bir yakını mahkemeye müracaat ederek olayın araştırılıp soruşturulmasını, hem saldırganın hem de mağdur durumda bulunan kadının hâllerinin mahalle ahalisinden sorulmasını talep etmektedirler. Mahkeme davacıdan olayı ispatlaması için şahit talep ettiği gibi, davalıdan da savunma talep etmektedir. Davacı eğer şahidi varsa mahkeme huzuruna getirmekte ve olay bir de onlardan dinlenmektedir. Davalılar ise genellikle olayı inkâr yoluna gitmektedirler. Bunun üzerine hem davacının hem de davalının durumları mahalleliden araştırılıp sorularak karar verilmektedir⁴⁸.

⁴⁴ Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I*, İstanbul 1993, s. 629.

⁴⁵ Sabri Erturhan, "Fikihî Açından Nitelikli Cinsel Saldırı", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: XVI, Sayı: 2, Sivas 2012, s.27.

⁴⁶ Belkis Konan, "Osmanlı Hukukunda Tecavüz Suçu", *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, C.7, S.29, Ankara 2011, s. 152.

⁴⁷ Osmanlı toplumunda saldırıya maruz kalanların bağırması sonucu, saldırganların kaçması hakkında değişik bir inceleme için bkz. Cemal Çetin, "Osmanlı Toplumunda 'Seyirci Etkisi' Üzerine bazı Gözlemler (1600-1750)", *INOCTE 2016 International New tendencies Congress in Ottoman Researches*, October 7-9, 2016, Sarajevo, s.128-143.

⁴⁸ Bu konuda bkz. KŞS 13 / 89-1; KŞS 13 / 171-3; KŞS 13 / 172-1; KŞS 14 / 20-3; Fatih Küçük- İzzet Sak, *Konya Kadı Sicili 14 (1080 - 1081 / 1669 - 1670) (Transkripsiyon ve Dizin)*, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 226, Konya 2014, s.34; KŞS 41 / 111-1; Sak, *Konya Kadı Sicili 41*, s.155; KŞS 42 / 185-2; KŞS 43 / 226-1; KŞS 46 / 88-1; KŞS 48 / 130-4; KŞS 49 / 229-2; İzzet Sak- İbrahim Solak, *Konya Kadı Sicili 49 (1135 - 1136 / 1723 - 1724) (Transkripsiyon ve Dizin)*, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 288, Konya 2016, s.558; KŞS 49 / 28-3; Sak- Solak, *Konya Kadı Si-*

Belgelerin bir kısmında verilen karar açıkça belirtilmekle birlikte, ekserî belgelerde, olaya ait karar açıkça yazılmayıp “*mûcibiyle hükm olundu*” veya “*mucibince mâ-vaka’a bi’t-taleb ketb olundu*” ifadesi yer almaktadır. Bu tür olaylarda suçu sabit olan kimselere daha çok tazir cezasının verildiği görülmektedir. Mesela Ahmedfakih Mahallesi’nden Hüseyin ibn el-Hâc Süleyman, Mahmud bin Pirli’yi “*târîh-i kitâb gicesi ben menzîlimde yoğiken Mahmûd bin Pîrli nâm kimesne nüsfü’l-leylde dâhîliye menzîlimde olan odama girüp zevcem mezbûre Marziye’ye fi’l-i şeni’ kasdıyla yapışup mezbûre dahî feryâd eylediğinde merkûm ahz olunmuşdur su’âl olunup mûcib-i şer’îsi icrâ olunması matlûbumdur*” diyerek dava etmiştir. İddialar Mahmud’a sorulduğunda, suçunu inkâr yoluna gitmeyerek, itiraf etmiş ve tazirine karar verilmiştir⁴⁹.

Faillerin cezalandırılmasında olayı gören şahitlerin vermiş olduğu şahitliğin büyük bir önemi vardı. Buna ilave olarak ahalinin fâilin sû-i hâlini haber vermesi, suçluların tecziyesinde çok daha etkili oluyordu. Mesela Dolabucu Mahallesi’nden Halil bin Musa, mahkemede, aynı mahalleden Abdulgani bin Fazlı’yı dava ederek, “*târîh-i kitâbdan bir gice mukaddem nüsfü’l-leyl vaktinde mezbûr ‘Abdulganî benim zevcem hâzır-ı bi’l-meclis Meryem Hatun’a fi’l-i şeni’ kasdıyla ben yoğiken menzîlim içine girüp bir kaç defa zevcemini boğazını sıkup yere urup cebr ve ikrâh sadedinde iken feryâd itmekle firâr itmışdir su’âl olunup mûcib-i şer’îsi icrâ olunması matlûbumdur*” demektedir. Bunun üzerine Abdulganî’den iddialar sorulunca, inkâr etmiştir. Getirilen şahitler olay gecesini, Meryem Hatun’un feryadını duyunca, kapısı önüne vardıklarında, adı geçen Abdulganî’nin Halil’in kapısından çıkıp kaçtığını apaçık gördüklerini beyan etmişlerdir. Biri imam olmak üzere, mahalleliden yedi kişiye sorulduğunda, “*mezbûr ‘Abdulganî eyü âdem değıldir bu makûle fesâd mezbûrdan me’mûldür sû-i hâl üzeredir*” diyerek haber vermeleriyle, Abdulganî tazirle cezalandırılmıştır⁵⁰.

Benzer bir cezalandırma olayı da, Kurb-ı Cedid Mahallesi’nde meydana gelmiştir. Davanın görülmesi için mahkeme tarafından görevlendirilen Mevlana Mehmed Efendi ibn Mustafa Çelebi, hâlâ Karaman Eyaleti valisi

cili 49, s.57; KŞS 49 / 35-3; Sak- Solak, *Konya Kadı Sicili* 49, s.77; KŞS 49 / 215-4; Sak- Solak, *Konya Kadı Sicili* 49, s.520; 77; KŞS 50 / 141-2; İzzet Sak- Cemal Çetin, *Konya Kadı Sicili* 50 (1138 - 1139 / 1726 - 1727) (Transkripsiyon ve Dizin), Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 234, Konya 2014, s.323; KŞS 50 / 217-3; Sak- Çetin, *Konya Kadı Sicili* 50, s.511; KŞS 53 / 153-2; Sak- Solak, *Konya Kadı Sicili* 53, s.366; KŞS 53 / 158-3; Sak- Solak, *Konya Kadı Sicili* 53, s.381; KŞS 53 / 166-4; Sak- Solak, *Konya Kadı Sicili* 53, s.401; KŞS 54 / 43-4; KŞS 54 / 244-3.

⁴⁹ KŞS 43 / 86-2 (15 Cemâziye’l-avvel 1119 / 14 Ağustos 1707).

⁵⁰ KŞS 37 / 45-1 (18 Muharrem 1103 / 11 Ekim 1691); Sak, *Konya Kadı Sicili* 37, s.73. Sû-i hâl üzere olduğu bildirilenlerden biri de Poladlar Mahallesi’nden Mehmed bin Hasan’dır. Hasan aynı mahalleden el-Hâc Mehmed bin Hacı Mustafa’nın evine iki gün önce gece ile malına ve ırzına karşı sadırda bulunmuş ve odasının penceresini yıkmıştır. Mahalleliden sorulduğunda, “*Mehmed kendi hâlinde olmayup çalar ve çağırır makûlesindendir ve şâribül-hamrdır ve gice ve gündüz âlet-i harble gezer ve bu misillü fesâdât âdet-i müstemeresidir sâ’î-i bi’l-fesâd ve muzır-ı bi’l-ibâddır*” diye sû-i hâlini haber vermişler ve mucibiyle hükm olunmuştur. KŞS 53 / 106-2 (21 Muharrem 1149 / 1 Haziran 1736); Sak- Solak, *Konya Kadı Sicili* 53, s.254.

Mehmed Paşa'nın kethüdâlıkları hizmetini yürüten Numan Ağa'nın evinde bir mahkeme kurmuştur. Kurulan mahkemede, Kurb-ı Cedid Mahallesi'nden Mehmed bin Hasan, aynı mahalleden Ahmed bin İbrahim'i dava ederek, *"târîh-i kitâbdan bir gün mukaddem mezbûr Ahmed mahalle-i mezbûrede vâki' menzilime fi'l-i şenî' kasdıyla giriş hattâ menzirimde dülger işler iken başına kürk kabını büriüyüp havluda merkûm Ahmed'i dülger görüp kenife firâr idiüp avlanmışdır kendiden su'âl olunup takrîri tahrîr ve mücib-i şer'isi icrâ ve zevcem Şerîfe bint-i es-Seyyid İsmâ'il nâm hatununun dahî keyfiyet-i ahvâli mahallemiz ahâlisinden istihbâr olunup takrîrleri tahrîr olunmak matlûbumdur"* demektedir. İddialar Ahmed'e sorulduğunda, *"zevcesi merkûme Şerîfe bana gel dedi ben dahî merkûm Mehmed'in menziline varup girdim"* diyerek suçunu itiraf etmiştir. Şerife'nin durumu mahallesi ahâlisinden sorulduğunda ise, *"Şerîfe kendi hâlinde olup emîne ve müstakîme olmağla bu âna gelince bu misillü bir fi'line mutali' olmadık"* diyerek hüsn-i hâlini haber vermişlerdir. Ahmed suçlamayı kabul ettiği için, tazirine tenbih olunmuştur⁵¹.

Teşebbüs safhasında kalan ve kendisine tazir cezası verilen bir başka ilginç tecavüz girişimi olayı da, Konya Kazası'na bağlı Karaarslan köyünde meydana gelmiştir. Bu köyden Marziye bint-i Yusuf adlı kadın, yine aynı köyden Mustafa bin İsmail üzerine dava ederek, *"mezbûr Mustafâ karye-i mezbûrede benim câr-ı mülâsıkım olup menzîlimiz arasında olan duvar yıkılmağla târîh-i kitâbdan dört gün mukaddem ba'de'l-mağrib benim havluma gelüp fi'l-i şenî'a ta'rîz kasdıyla koluma yapuşup sen garîb ben garîb seni koyup ben kime gideyim deyüp ben red itdiğimden sonra nısfü'l-leylde dahî gelüp sâkine olduğum menzîlim duvarının delüğünden nazar idiüp ba'dehu nehâren da'vâya sürû' eylediğimden bana edebsizsin her ne idersen kendine idersin bana değıldir didi su'âl olunup mücib-i şer'isi icrâ olunması matlûbumdur"* demektedir. İddiaları davalı inkâr edince, getirilen şahitler, *"mezbûr Mustafâ edebsizdir kendi hâlinde değıldir ve mezbûre Marziye'ye husûs-ı mezbûru da'vâ sadedinde iken bizim huzûrumuzda sen her ne idersen kendine idersin edebsizsin didi"* diyerek Mustafa'nın aleyhine şahitlik etmişlerdir. Onların şahitliği ile Mustafa'nın tazirine hükm olunmuştur⁵².

⁵¹ KŞS 49 / 27-3 (21 Zil-ka'de 1135 / 23 Ağustos 1723); Sak- Solak, *Konya Kadı Sicili* 49, s.55. Benzer bir olay da, Sahra Nâhiyesi'ne bağlı Alemdâr adlı köyde meydana gelmiştir. Bu köyden Mustafa Beg ibn Ali Beg adlı kimse, aynı köyden Hüsâm bin Çalabverdi'yi, *"bundan 'akdem ben karye-i mezbûrede vâki' menzîlimde zevcem kız karındaşı Ümmü nâm bikri koyup zevcem ile ben şehre geldiğimizde mezbûr Hüsâm gece ile nısfü'l-Heyl vaktinde benim menzîlime gelüp hıyânet kasdıyla haremime dâhil olup mezbûre Ümmü agâh olup feryâd eyledikde firâr itmiştir ve ba'dehu sabâh vaktinde huzûr-ı müsîlmînde ikrâr dahî itmiştir su'âl olunup mücib-i şer'isi icrâ olunması matlûbumdur"* diyerek dava etmiştir. İddialar Hüsâm'a sorulduğunda Ümmü'nün daha önce kendisi ile evlendirilmek üzere vaad edildiğini, şimdi ise bir başkasına verilmek istendiğini, bu yüzden eve girdiğini; fakat kızı müdahale etmediğini itiraf etmiştir. Kendi itirafı üzerine tazir cezası ile cezalandırılmıştır. KŞS 37 / 147-2 (23 Cemâziye'l-ewvel 1103 / 11 Şubat 1692); Sak, *Konya Kadı Sicili* 37, s.243. Benzer bir başka olay ise KŞS 49 / 46-1'dir; Sak- Solak, *Konya Kadı Sicili* 49, s.103.

⁵² KŞS 37 / 73-3; Sak, *Konya Kadı Sicili* 37, s.121.

Burada anlaşılan Marziye ile Mustafa komşudurlar. İkinin de evli olup olmadıkları hakkında belgede bir açıklık bulunmamakla birlikte, Mustafa'nın Marziye'ye söylediği "*sen garîb ben garîb*" sözünden ikisinin de evli olmadığı sonucu çıkarılabilir. Mustafa'nın bu söylediklerini iyi niyetle, belki de, bir evlenme teklifi gibi değerlendirmek de mümkündür. Ancak Mustafa'nın teklifini Marziye'nin reddetmesi ve onun teklifinde ısrar ederek gece yarısı tekrar gelerek Marziye'nin evinin duvarında bulunduğu bir delikten onu izlemesi, Mustafa'nın niyetinin hiç de iyi olmadığını göstermektedir. Ayrıca getirilen şahitlerin de, "*Mustafa edepsizdir kendi hâlinde değildir*" diyerek şahitlik etmeleri, Mustafa'nın hiç de masum biri olmadığını göstergesidir. Bu gibi olaylarda had cezasının yerine, tazir cezasının verilmesi, zina fiilinin veya tecavüzün tamamıyla gerçekleşmemesinden dolayı olduğu söylenebilir.

Tecavüz fiilinin teşebbüste kalmasına rağmen, hem tazir hem de hapis ile cezalandırılanlar da vardı. Tabii ki, bu cezanın sebebi yine toplumun huzur ve güvenliğinin bozulması idi. Mesela Topraklık Mahallesi'nden Sâliha bint-i Abdullah adlı kadın, aynı mahalleden İbrahim Beşe ibn Mehmed ve Kerimdede Mahallesi'nden Ahmed Beşe ibn Mehmed adlı kimseleri dava ederek, "*târîh-i kitâbdan üç gün mukaddem vakt-ı 'işâda merkûm Ahmed Beşe'nin vâlidesi benim zokak kapumu dak idüp ben dahî kapumu açtığımda merkûmân İbrahîm Beşe ve Ahmed Beşe kapumdan içerü hüccûm idüp bana fi'l-i şenî' kasdın eylediklerinde ben dahî feryâd eylediğimde mahallem ahâlisi feryâdımı istimâ' idüp geldiklerinde merkûmân İbrahîm Beşe ve Ahmed Beşe firâr eylediler merkûmândan su'âl olunup mücib-i şer'isi icrâ olunması matlûbumdur*" demektedir. İddialar davalılara sorulduğunda ise, inkâr etmişlerdir. Davacı Sâliha Hatun'dan iddialarını ispatlaması istenince, mahallesinden getirmiş olduğu iki şahit, onun söylediklerini doğrulamış ve olay mahalline vardıklarında İbrahim Beşe ile Ahmed Beşe'nin Sâliha'nın evinden çıkıp kaçtığını gördüklerini beyan etmişlerdir. Davalı Sâliha Hatun, tekrar söz alarak kendisinin ve davalıların durumlarının araştırılmasını talep etmiştir. Talebi üzerine yapılan araştırmada mahalleli, "*leyl ve nehâr âlet-i harble geziüp şurb-ı hamr idüp şer' ve şorlarından ümmet-i Muhammed emîn olmayup müte'ezzîler olmağın feşâd ve şekâvet 'âdet-i müstemeleridir*" diyerek sû-i hâllerini haber vermişlerdir. Aynı kişiler Sâliha Hatun'un ise, "*kendi hâlinde 'afife ve mestûre ve perhîzkâr*" olduğunu söylemişlerdir. Adı geçenlerin şekâvetleri şer'an sâbit ve zâhir olduğundan "*islah-ı nefis idinceye kadar*" tazirden sonra haps olunmalarına karar verilmiştir⁵³.

⁵³ KŞS 47 / 180-3 (6 Muharrem 1129 / 21 Aralık 1716); İzzet Sak, *Konya Kadı Sicili 47 (1128 - 1129 / 1716 - 1717) (Transkripsiyon ve Dizin)*, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 235, Konya 2014, s.454. Tedib ve tazir ile tecziye

Tecavüz için onun bunun evine girenlerin ve halka eziyet ederek sürekli eşkıyalık yapanların ölüm cezası ile cezalandırıldıkları görülmektedir. Bu konuda hayli ilginç bir belge mevcuttur. Mahkeme tarafından görevlendirilen Mevlana Mehmed Efendi ibn Mustafa Çelebi'nin, hâlâ Karaman Eyaleti valisi Mehmed Paşa'nın kethüdâlıkları hizmetini yürüten Numan Ağa'nın evinde kurduğu mahkemede, İbn Sâlih Mahallesi'nden İsmihân bint-i İbrahim adlı kadın, Şükran Mahallesi'nden es-Seyyid Musa bin Mustafa adlı kimseyi, "*târîh-i kitâb günü gece ile nısfü'l-leylde mezbûr es-Seyyid Mûsâ ismi ma'lûmum olmayan bir nefer kimesne ile mahalle-i mezbûrede vâki' menzilime bana fî'l-i şenî' kasdıyla gelüp firâşım üzerinde boğazımı sıkmağla vâlidem ve ben feryâd ve figân eylediğimizde firâr ve gaybet itmeleriyle mezbûr Seyyid Mûsâ'dan su'âl olunup takrîri tahrîr ve mezbûr Mûsâ'nın leyl ve nehâr zulm ve şekâvet üzere âlet-i harble gezmek 'âdet-i müstemesi olup kendi hâlinde olmadığı ve keyfiyet-i ahvâli mahallesi ahâlisinden istihbâr olunup takrîrleri tahrîr olunmak matlûbumdur*" diye dava etmiştir. Bu suçlamalar es-Seyyid Musa'ya sorulduğunda ise inkâr etmiştir. İsmihân'dan iddialarını ispatlayacak şahit istendiğinde, şahit getirememiştir. Ancak kendisinin ve es-Seyyid Musa'nın hallerinin mahalleleri ahâlisinden sorulmasını talep etmiştir. es-Seyyid Musa'nın keyfiyet-i ahvâli mahallesinden beş kişiden sorulduğunda, onların her biri, "*mezbûr es-Seyyid Mûsâ kendi hâlinde olmayup dâ'imâ şâribü'l-hamr ve târikü's-salat ve'l-cemâ'at eşkiyâ ve yaramaz leyl ve nehâr şekâvet üzere âlet-i harble güzerân eylemek âdet-i müstemesidir*" diyerek, es-Seyyid Musa'nın huzurunda şahitlik etmişler ve sû-i hâlini haber vermişlerdir. Hatta bundan sonra Musa'nın durumu babası Mustafa bin İbrahim Efendi'ye sorulduğunda, babası oğlu için, "*gece ile âlet-i harble şekâvet üzere gezüp aslâ nushu kabûl ve işgâ itmemekle bir vecihle hoşnud ve râzî değilim ve yedimde olan fetvâ-yı şerîf mücibince cezâsı tertîb olunsun*" diyerek, oğlunun cezalandırılması için bir de fetvâ sunmuştur. Babanın sunmuş olduğu fetvada, "*leyh ve nehâr zulm ve şekâvet üzere Zeyd'in âlet-i harble gezmek 'âdet-i müstemesi olup kendü hâlinde olmayup fesâd ve şekâvet üzere olan eşkiyâdan olduğu bi'l-muvâcehe sâbit olan Zeyd'in emr-i veliyyü'l-emr ile katli meşrû'mudur el-cevâb meşrû'dur*" diye buyurulduğundan, fetva gereğince, adı geçen Musa'nın cezası verilmiştir⁵⁴.

edilenlerden biri de Pürçüklü Mahallesi'nden es-Seyyid Mehmed bin Seyyid Mustafa'dır. es-Seyyid Mehmed aynı mahalleden Şerife Râbi'a bint-i Hacı Osman nâm hatunun evinin içine kadar girerek harem odasında câriyesi Sâliha'ya tecavüz kastıyla saldırdığı gibi câriyenin sağ kolunu bıçak ile, boğazını cırmak ile yaralayıp saçını da yolup kaçmıştır. İddialar davacılar tarafından ispatlanamayınca, ahâlinin "*es-Seyyid Mehmed dâ'imâ 'avrat ve oğlan ensesinde gezer bî-namâz ve şâribü'l-hamr ve ef'âl-i kabîha sâhibi olup herkes mezbûrun yed ve lisânından müte'ezzi ve mutazarırdır*" şeklinde verdikleri ifadeler üzerine, es-Seyyid Mehmed'in zâbiti marifetiyle tedib ve tazirine tenbih olunmuştur. KŞS 53 / 118-2 (5 Safer 1149 / 15 Haziran 1736); Sak- Solak, *Konya Kadı Sicili* 53, s.284.

⁵⁴ KŞS 49 / 69-2 (23 Muharrem 1136 / 23 Ekim 1723); Sak- Solak, *Konya Kadı Sicili* 49, s.154.

Burada babanın tutum ve davranışını bilhassa değerlendirmek gerekir. Oğlunun yapmış olduğu kötülükler ve serkeşlikler onu o kadar bıktırmış olacak ki, mahkemede oğlu aleyhine şahitlik etmekle kalmamış, üstelik onun katline cevaz veren fetvayı da, bizzat mahkemeye sunmaktan çekinmemiştir. Babanın davranışını bir başka şekilde de yorumlamak gerekirse, oğlunun yaptıklarından bıkmış olmakla birlikte, belki de çevresindekilerin kendisine vermiş oldukları akıllar sâikiyle, oğlunun yaptıklarından kendisinin de sorumlu tutulacağından korkarak böyle bir yola başvurmuş olabileceği söylenebilir. Tabii ki hangi sâikle böyle davrandığını söylemek oldukça zor.

Tecavüz kastı ile suç işleyenlerden biri ise bir imamdır. Sudirhemi Nâhiyesi'ne bağlı Giryat köyünden Meryem bint-i İbrahim adlı kadın mahkemede, kendi köylüsü olup aynı köyde bulunan mescidin imamı olan Abdülkerim bin Hasan adlı kimseyi, *"târîh-i kitâbdan on gün mukaddem ben inek sağarken merkûm 'Abdulkerîm gelüp buzağımı elimden alup bana fi'l-i şenî' kasdı ile yere urup ben dahî feryâd eylediğimde merkûm 'Abdulkerîm firâr itmekle bana küllî âr târî olmuşdur merkûm 'Abdulkerîm'e su'âl olunup takrîri tahrîr ve mûcib-i şer'îsi icrâ ve keyfiyet-i ahvâli işbu hâzırûn-ı bi'l-meclis olan karye-i mezbûre ahâlîsinden istihbâr olunmak matlûbumdur"* diye dava etmiştir. İmama sorulduğunda ise, suçlamaları reddetmiştir. Meryem'den ileri sürdüğü iddialarını ispatlaması istenince, getirmiş olduğu şahitler, *"mezbûre Meryem Hatun'un feryâdına vardıığımızda imâm-ı merkûm 'Abdulkerîm mezbûre hatunun yanından firâr eyledi"* diyerek iddiaları doğrulamışlardır. Hatta imam Abdülkerim'in keyfiyet-i hâli köy ahalisinden sorulduğunda, *"imâm-ı merkûm 'Abdulkerîm kendi hâlinde değildir bu makûle imâm bize lâzım değildir ve iktidâmız sahîh değildir"* diyerek imamın kötü hâlini bildirdikleri gibi, böyle bir imamın kendilerine gerekmediğini ve ona tâbi olamayacaklarını bildirmişlerdir. Bu ifadeler üzerine gereğince karar verilmiştir⁵⁵. Tabii ki, burada karar açıkça yazılmamış olmasına rağmen, köy halkının onun hakkındaki olumsuz görüş ve beyanları, imamın görevine son verilip, tazir ile cezalandırılmış olma ihtimalini hayli güçlendirmektedir.

Tecavüze teşebbüs suçundan üst üste birkaç defa yakalanıp tazir ile cezalandırılmış olmasına rağmen, bir türlü huyundan vazgeçmeyip bunu bir alışkanlık hâline getirenler de vardı. Aynedâr Mahallesi'nden Molla Sunullah bin Musli Efendi adlı kimse bunlardan biri idi. Aynı mahalleden Havva bint-i İbrahim adlı kadın, Molla Sunullah'ı, *"târîh-i kitâb günü gice ile nısfü'l-leylde mezbûr Molla Sun'ullah bana fi'l-i şenî' kasdıyla menzilime gelüp ben dahî*

⁵⁵ KŞS 47/164-1 (17 Zilhicce 1128 / 2 Aralık 1716); Sak, Konya Kadı Sicili 47, s.409.

feryâd eylediğimde merkûm Molla Sun'ullah kapuyu üzerimden zincirleyüp firâr eylemişdir su'âl olunup takrîri tahrîr ve mûcib-i şer'isi icrâ olunmak matlûbumdur" diyerek dava etmiştir. Ancak Sunullah suçlamaları reddeder. Havva'dan sözlerini ispatlayacak şahit istendiğinde, getirmiş olduğu şahitler bahsedilen gece Molla Sunullah'ı Havva'nın evinin duvarından sokağa inerken gördüklerini söylerler. Ayrıca mahallesinden gelen beş kişi de, "*Molla Sun'ullah kendi hâlinde olmamağla bundan akdem Konya kâdısı Ahmed Efendi ve nâ'ibü's-şer' olan Vizevî es-Seyyid Mehmed Efendi huzûrlarında merkûm Sun'ullah'ın sû-i hâli ihbâr ve iki kt'a hüccet-i şer'îye olunmağla iki def'a ta'zir ve tenbîh olunup aslâ müte'nebbih olmayup hâlâ yine kendi hâlinde olmayup bu misillü fi'l 'âdet-i müstemerresidir*" şeklinde sû-i hâlini haber vermişlerdir. Bu ifadeler üzerine verilen karar açıkça yazılmayarak mûcibiyle hükm olunduğu ifade edilmiş⁵⁶ olsa da, Sunullah'ın yine tazir ile cezalandırılmış olma ihtimali yüksektir. Fakat o, bu huyundan vazgeçecek gibi görünmemektedir. Daha önce iki defa cezalandırılmış olmasına rağmen, ıslah olmayıp tekrar suç işlemesi, onun bir suç makinesi haline geldiğinin göstergesidir. Gereği yapılarak toplum huzurunu bozmaktan siyaseten katl yoluna gidilse belki toplum için daha yararlı bir iş yapılmış olurdu.

Yukarıdaki olaya benzer bir şekilde üst üste birkaç defa yakalanmış olmasına rağmen, hâlâ uslanmayan ve ahali tarafından istenmeyen biri haline gelen kimselerin mahalleden ihraç edilmelerinin istendiğini de görmek mümkündür. Mesela Ahmeddede Mahallesi'nden Mehmed bin Musa bunlardan biridir. Aynı mahalleden Sâime bint-i Sefer nâm hatun, Mehmed bin Musa'yı dava derek, "*târîh-i kitâbdan altı gün mukaddem ben mezbûr Mehmed'in vâlidesine iplik virmek için menziline vardığımda vâlidesi ve zevcesi menziline bulunmamalarıyla ipliği mezkûr Mehmed'e virüp menzilinden çıkup giderken mezbûr Mehmed havlusu içinde arımdan yetişüp beni tutup fi'l-i şenû' için rencîdeye şürû' idüp ben feryâd itmem ile halâs oldum ve bundan mukaddem mezbûrun birkaç def'a bu makûle fesâdı sebkât itmişdir su'âl olunsun*" demektedir. Mehmed'in inkârından sonra, Sâime de şahitten âciz kalmış ve şahit getirmek için süre istemiştir. Süre bitiminde, biri imam olmak üzere, mahalleden getirdiği dört şahit, "*mezbûr Mehmed yaramazdır bundan akdem bu makûl birkaç def'a fesâdı sebkât itmişdir her birimiz sû-i hâlinde 'âcizleriz eğer mahalle-mizden ihrâc olmazsa her birimiz perâkende ve perîşân olmamız mukarrerdir*" diyerek Mehmed'in sû-i hâlini ve "*mezkûre Sâ'ime kendi hâlinde müstakîme kimesnedir*" diye Sâime'nin hüsn-i hâlini haber vermişlerdir. Bunun üzerine mûcibiyle hükm olunmuştur⁵⁷. Osmanlı Devleti'nde sürekli suç işleyen

⁵⁶ KŞS 49/180-1 (12 Cemâziye'l-âhîr 1136 / 8 Mart 1724); Sak- Solak, *Konya Kadı Sicili* 49, s.429.

⁵⁷ KŞS 40/197-2 (20 Muharrem 1115 / 5 Haziran 1703).

veya yapmış olduğu hareketlerle mahallelinin huzurunu bozan kimseler, mahallelinin de isteği ile mahalleden çıkarılırlardı. Burada, Osmanlı toplumunda yangın bir şekilde uygulanan, mahalleden ihraç olayını görüyoruz⁵⁸. Ahali Mehmed'in yaptıklarından iyice bıkmış olacak ki, eğer o, mahalleden ihraç edilmezse, kendilerinin mahalleyi terkedeceğini, bundan dolayı mahallenin dağılacığını ve perişan olacağını söylemişlerdir. Mûcibiyle hükm olunduğuna göre, talepleri yerine getirilmiş ve Mehmed mahalleden ihraç edilmiş olmalıdır.

Tecavüz teşebbüsü sırasından mağdurun karşı koyup bağırması sonucu, kaçmayarak ona saldırıp yaralayanlar da oluyordu. Bu mağdurlardan biri, Turgud Kazası Gözlüoğlu Köyü'ünden Cemile bint-i Şah Hüseyin adlı kadındı. Cemile, Konya Mahkemesi'nde, aynı köyden Hasan bin el-Hâc Can Ahmed adlı kimseyi dava ederek, *"târîh-i kitâbdan yedi gün mukaddem öyle vaktinde vâlidem ve karındaşlarım yoğiken mezbûr Hasan karye-i merkûmede vâki' menzilime girüp bana fi'l-i şenî' kasdıyla hüccûm eyledikde ben muhâlefet ve feryâd itmeme ile mezbûr Hasan beni bıçağla fercimden darb idüp ve ikrâr dahî eyledi su'âl olunup mûcib-i şer' icrâ olunması matlûbumdur"* demektedir. Sorulduğunda Hasan cevabında, *"Cemile zimmetinde karz-ı şer'î vechi ile beş gurusum olup taleb eylediğimde mezbûre Cemile meblağ-ı merkûmu edâya iktidârım yokdur deyu zinâya mütâva'at itmekle ben dahî târîh-i mezkûrda vakt-ı merkûmda menziline varup mezkûre Cemile'ye zinâ eyledim deyu mecâlis-i erba'ada ikrâr idüp lâkin bıçağla darb ve cerh itmedim"* diye inkâr etmiştir. Cemile sorgulandığında birlikte olduklarını inkâr etmiştir. İmam-ı A'zam görüşüne göre Hasan'a hadd lâzım gelmeyip tazir olunduktan sonra, Cemile'nin bahsedilen yerde yarası olup olmadığının keşfi için kâbile hatunlardan Medrese Mahallesi'nden Huri bint-i Sunullah ile Gülistân bint-i Abdullah nâm hatunlar görevlendirilmiştir. Onların yaptıkları muayene sonucu, Cemile'nin fercinde yara olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Cemile'den yaranın Hasan tarafından gerçekleştirildiğini ispatlaması istendiğinde, köyünden getirmiş olduğu üç şahit, Hasan'ın kendi huzurlarında *"Cemile'yi fercinden bıçağla darb ve mecrûh eyledim"* dediği yolunda şahitlik etmişlerdir⁵⁹.

⁵⁸ Mahalleden ihraç hakkında geniş bilgi için bkz. Cemal Çetin, "Osmanlı Toplumunda Mahalleden İhraç Kararları ve Tatbiki: Konya Örneği (1645-1750)", *History Studies, International Journal of History*, Cilt 6, Sayı: 6, Yıl: 2014, s.43-70.

⁵⁹ *KŞS 13 / 179-1 (23 Rebî'ül-ewvel 1088 / 26 Mayıs 1677)*. Benzer bir şekilde tecavüz saldırısı sırasında yaralanan kocalara da rastlanılmaktadır. Konya hâricinde Yaka Bağlan diye bilinen yer sakinlerinden es-Seyyid Abdullah bin es-Seyyid İbrahim adlı kimse bunlardan biridir. es-Seyyid Abdullah, yaralı olduğu hâlde evinde yapılan keşifte, olayın olduğu gün, gece yarısı, bağlarında kansı ile birlikte yatırlarken, evlerine tecavüz kasti ile giren komşusu Semerci Seyyid Abdal ve onun arkadaşlarının saldırısına uğradıklarını, karşı koyarken yapılan mücadele esnasında da sağ elinin parmaklarının bıçak ile kesilerek koptuğunu, eğer bu yaradan ölürse suçluların bunlar olduğunu, ahalinin konu ile bir alakasının bulunmadığını söylemiştir. *KŞS 53 / 162-3 (2 Cemâziye'l-ewvel 1149 / 8 Eylül 1736)*; Sak-Solak, *Konya Kadı Sicili* 53, s.390.

Bazı tecavüz saldırılarında ise, saldırıya maruz kalarak yaralanan kadınların mahkemeye gidemediği görülmektedir. Böyle bir durumda, mağdurun ölümü halinde, onun ölümünden sorumlu olacaklarını bildikleri için, ahali bizzat mahkemeye başvurarak, kadının durumunun keşfedilmesini ve failin isminin tespit edilmesini istemekteydi. Mesela Konya'nın Sudirhemi Nâhiyesi'ne tâbi Karadiğin köyü ahalisi Konya Mahkemesi'nde, köylerinden Nesli bint-i (boş) nâm hatunu, *"târîh-i kitâb gicesi sâkine olduğu evinde Ömer nâm kimesne bıçak ile memesi üzerine darb ve mecrûh eylemiş cânib-i şer'den üzerine varılıp keşf ve tahrîr olunması matlûbumuzdur"* diyerek keşif talebinde bulunmuşlardır. Mahkeme tarafından gönderilen Mevlana Mehmed Çelebi ile Karaman Eyaleti mütesellimi Osman Ağa tarafından görevlendirilen Mustafa Ağa ve yanlarında bulunan kimseler adı geçen köyde Nesli'nin evine varıp keşfettiklerinde, memesi üzerinde bıçak yarası olduğunu görmüşlerdir. Durum Nesli Hatun'dan sorulduğunda, *"gice fi'l-i şerû' kasdıyla mezbûr 'Ömer evime dahîl olup ben ağâh olmam ile feryâd eylediğimde bıçak ile darb ve mecrûh eyledi husûs-ı mezbûr için ahâl-i karyede da'vâ ve nizâ'im yokdur ancak da'vâm mezbûr Ömer'e münhasıradır"* diyerek fâilin Ömer olduğunu kayda geçirtmiştir⁶⁰.

Hamile olduğu halde tecavüz saldırısına maruz kalan kadınlara da rastlanılmaktadır. Mesela Konya Kazası'na tâbi Arpalar köyünden Râbi'a Hatun bunlardan biri idi. Râbi'a Hatun saldırı sonucu çocuğunu düşürdüğünden mahkemeye kendisi gelememiş ve vekili olan babası Mevlüd bin Mehmed vasıtası ile Seyyid Mehmed ibn es-Seyyid Sefer ve Seyyid Ali bin Seyyid Ramazan adlı kimseler aleyhine dava açmıştır. Baba Mevlüd davasında, *"târîh-i kitâbdan on üç gün mukaddem kızım mezbûre Râbi'a'ya karye-i merkûmede vakt-ı zuhrda konşu evinden çıkup kendi menziline giderken mezbûrân Seyyid Mehmed ve Seyyid 'Alî önüne geçüp mezbûrenin elinden ve kolundan yapışup zinâ kasdıyla tenhâ mevzi'a götürmek murâd idüp kızım mezbûre Râbi'a muhâlefet idüp gitmemek için oturmağla mezbûrlar kızımın karnuna depme ile darb idüp ve kolundan mercânlarını ve sîm bileziğini gasben almışlardır ol darbdan kızımın bir erkek müstebînü'l-hilka veledi sakt vâki' olmuştur ve bu husûsları mezbûrlar ikrâr dahî itmişlerdir su'âl olunup mûcib-i şer'îsi icrâ olunması matlûbumdur"* diyerek kızının düşürmüş olduğu cenîni de mahkemeye sunmuştur. Davahılar suçlamaları reddedince, babadan iddiaları ispatlaması istenmiştir. Damköyü'nden gelen iki şahit, zanlıların kendi huzurlarında, *"Meulûd'ün kızı Râbi'a'nın elinden tutduk ve karnını depme ile darb eyledik ve mercânını ve bileziğini aldık"* dediklerini söylemişlerdir. Neticede mûcibiyle hükm olunmuştur⁶¹.

⁶⁰ KŞS 10/191-3 (1-10 Muharrem 1071 / 6-15 Eylül 1660); Sak, Konya Kadı Sicili 10, s.373.

⁶¹ KŞS 40/234-1 (8 Reb'ü'l-evvel 1115 / 22 Temmuz 1703).

Muhatabını kötüleyerek, türlü iftiralarla gerçekleştireceği tecavüz saldırısına kılıf arayanlar da vardı. Bu konuda üç ayrı belgeye konu olan ilginç bir olay bulunmaktadır. Konya Kazası'na tâbi Sahra Nahiyesi'nin İlmek köyünden Râziye bint-i Nebi nâm hatun, Konya Mahkemesi'nde, köyü halkından altı kişi huzurunda, o anda mahkemede hazır bulunan es-Seyyid Musa bin Arslan Beşe'yi şikâyet etmiştir. Râziye şikâyetinde, *"târîh-i kitâbdan on beş gün mukaddem benim hâzıra-i bi'l-meclis sadriye kızım Halîme bint-i Hamza'yı sana kurbân eti vireyim deyu menzîlini alup gidüüp cebren zinâ kasd eyledikde kızım mezbûre feryâd idüüp yedinden halâs olmuşıdi ve bundan akdem mezkûr Seyyid Mûsâ'nın karındaşı hâzır-ı bi'l-meclis Seyyid 'Alî dahî ba'de'l-ışâ (yatsıdan sonra) benim menzîlim kapusuna katran sürmüşdür"* diyerek, zikir olunan hususlarla alakalı davaların es-Seyyid Musa ile kardeşi es-Seyyid Ali'ye karşı olduğunu, köy halkından herhangi bir kimseden şikâyetleri bulunmadığını söylemiştir⁶². Bunun arkasından Râziye Hatun, tekrar es-Seyyid Ali huzurunda, *"târîh-i kitâbdan on altı gün mukaddem ba'de'l-ışâ mezbûr es-Seyyid 'Alî benim menzîlim kapusuna katran süriüp ve husûs-ı merkûmdan bir gün sonra 'ıyd-ı adhânın ibtidâ günü (kurban bayramının birinci günü) merkûm es-Seyyid Mûsâ sana kurbân eti vireyim deyu işbu hâzıra-i bi'l-meclis kızım Halîme'yi menzîline alup gidüüp kendi uçkurunu ve kızım mezbûrenin uçkurunu cebren çözüp zinâ ve ihânet kasd idüüp mezbûre Halîme feryâd itmekle yedinden halâs olmuşdur su'âl olunup mûcib-i şer' icrâ olunması matlûbumdur"* diyerek dava açmıştır. Seyyid Musa ve Seyyid Ali ise iddialara inkâr ile karşılık vermişlerdir. Râziye Hatun'un köyünden getirdiği şahitler, *"târîh-i mezbûrda 'arefe gicesi ba'de'l-ışâ mezkûr Seyyid 'Alî merkûme Râziye'nin kapusu önünde yedinde katranlu çöp ile dururken biz mu'âyeneten görüp bu mahalde yedinde katranla niçün durursun didiğimizde yedinde olan katran çöpünü mezbûrenin menzili haolusuna atdı biz bu husûsa şâhidleriz"* diyerek olayı gördüklerini ifade etmişlerdir. Râziye'den Seyyid Musa'nın kızına saldırdığını ispatlaması istendiğinde ise şahidi olmadığını söyleyip yemin dahi teklif etmemiştir. Ancak kendisinin ve kızı Halime'nin hâllerinin köy ahalisinden sorulmasını talep etmiştir. Köyden gelen altı kişiye hâlleri sorulunca, köylüler, *"Râziye ve Halîme kendi hâllerinde ehl-i 'ırz ve müstakîme kimesnelerdir her birinden bu âna gelince hilâf-ı şer' fi'l-i kabîh sudûr etmemişdir"* diye hüsn-i hâllerini haber vermişler, olay bu şekilde kayda geçmiştir⁶³.

Burada ilginç olan husus, Osmanlı toplumunda, zina iftirası aracı olarak yaygın bir şekilde karşımıza çıkan, kapıya katran sürme meselesidir. Bir kimsenin kapısına katran sürülmesi; o evde oturanların iyi yolda olmadıkla-

⁶² KŞS 13/71-1 (16 Zîl-hicce 1087 / 19 Şubat 1677).

⁶³ KŞS 13/71-3 (16 Zîl-hicce 1087 / 19 Şubat 1677).

rı ve burada fuhuş yapıldığı iddiasından kaynaklandığı bilinmektedir⁶⁴. Bu olayda, es-Seyyid Ali, muhtemelen kardeşi Musa'nın da teşviki ile Râziye'nin kapısına katran sürmüştür. Raziye'nin kapısına katran sürdürmekten Musa'nın gayesi ise, belki de, bir gün sonra gerçekleştirmeyi düşündüğü, Halime'ye tecavüz teşebbüsünü haklı çıkarmaktı. Burada Musa'nın tecavüz saldırısına kalkışmadan önce planlı bir hareket içerisinde olduğu anlaşılmalıdır. Ancak teşebbüsünde başarılı olamadığı gibi, köy halkının Râziye ve kızı Halime hakkında bildirmiş oldukları olumlu görüşler neticesinde kadınlar, kendilerine atılmak istenen iftiradan ve çalınmak istenen karadan kurtulmuşlardır.

Aradan dört gün geçtikten sonra, bu defa Halime bint-i Hamza, bizzat kendisi mahkemeye gelerek, es-Seyyid Musa bin Arslan Beşe'yi yeniden dava etmiştir. Davasında, *"târîh-i kitâbdan yirmi gün mukaddem mezbûr Seyyid Mûsâ beni karye-i merkûmede kendi menziline alup gidüp sana kurbân eti vireyim deyüp ben dahî vardığımda kendi uçkurunu ve benim uçkurumu çözüp bana ihânet kasdıyla cebr eyledikde ben feryâd ve kendüye minnet itmeme ile yedinden halâs oldum su'âl olunsun"* demektedir. Sorulunca Musa yine inkâr etmiş, Halime de şahit getirememiştir. Bundan yirmi gün önce Halime'yi kendi evine götürüp uçkurunu çözüp ihânet kasdıyla yapışıp cebr etmediğine Seyyid Musa Çelebi'ye yemin teklif olunduğunda, *yemîn-i billahî'l-'azîm* ederek ceza almaktan kurtulmuştur⁶⁵.

Daha önceki pek çok davada da görüldüğü gibi, kendisine tecavüz kastı ile saldırıldığını iddia eden kadınların bu iddialarını beyyine (şahit-delil) ile ispatlamaları gerekmektedir. Beyyineden âciz kalırlarsa, o zaman davalıya yapmadığına dair yemin teklif etme hakkı doğmaktadır. Eğer davalı yemin ederse, bu defa davalının durumunun ahaliden sorulmasını isteyebilmektedir. Ahali de zanlı hakkında iyi hâl bildirirse, o zaman, davayı açan kadının veya yakınının yapacak bir şeyi kalmamakta ve davadan men edilmektedir. Yukarıdaki örnekte de görüldüğü gibi, tecavüz ile suçlanan pek çok zanlı, davacıların iddialarını şahitlerle ispatlayamamaları üzerine, yemin etmek ve ahalinin kendileri hakkında iyi hâl bildirmeleri sonucu ceza almaktan kurtulmuşlardır.

Mesela Kuzgunkavağı Mahallesi'nden Hadice bint-i Yusuf adlı kadın, mahkemede, es-Seyyid İsmail bin Memi Çavuş adlı kimseyi, *"târîh-i kitâbdan üç gün mukaddem mahalle-i mezbûrede vâkî menzilem odası üzerinde gice ile hâbda iken sabâha karîb mahalde bana fi'l-i şenî' kasdıyla merkûm es-Seyyid İsmâ'il gelüp*

⁶⁴ Kapiya katran sürme konusu hakkında detaylı bilgi için bakınız. Cemal Çetin, "Anadolu'da Kapiya Katran Sürme Vak'aları: Konya Şer'iye Sicilleri Işığında Hukukî, Kültürel ve Toplumsal Boyutları (1645-1750)", *Turkish Studies*, S.9/1, Kış 2014, s.133-156.

⁶⁵ *KŞS 13/75-4 (20 Zîl-hicce 1087 / 23 Şubat 1677)*.

yorganımı kaldırmağla ben dahî hâbdan bîdâr olup feryâd eylediğimde merkûm es-Seyyid İsmâ'îl firâr itmekle bana küllî 'âr târî olmuşdur su'âl olunup takrîri tahrîr ve mûcib-i şer'îsi icrâ olunması matlûbumdur" diye dava etmiştir. Davalı iddiaları inkâr ettiği gibi, Hadice de beyyine getirememiştir. Ancak yapmadığına dair es-Seyyid İsmail'e yemin teklif edilmesini istemiştir. İsmail'e "*Hadîce Hatun'un menzili odası üzerinde hâbda iken yorganımı kaldırmadığına*" yemin teklif olunduğunda, o da yemin etmiştir. Bunun üzerine Hadice davadan men edilmiştir⁶⁶. Benzer bir başka olayda ise davalının hâlinin mahalleliden sorulması istenmiş, ahalinin "*kendi hâlinde müstakîm kimesnedir bu âna gelince hilâf-ı şer'-i şerîf evzâ' sudûrunu görmedik*" diyerek hüsn-i hâl bildirmesi üzerine davalı ceza almaktan kurtulmuştur⁶⁷.

Davacı veya davalıların gayrimüslim olması durumunda da, uygulama değişmemektir. Ancak onlar yemin ederlerken Hz. İsa'ya inen İncil üzerine yemin etmektedirler. Mesela Eflatun Mahallesi'nden Sofya bint-i Fakâ nâm nasrâniye İçkale Mahallesi'nden Andon veled-i Ayvalı nâm şâb emred zimmîyi, "*târîh-i kitâbdan üç gün mukaddem mesfûr Andon nehâren fuzûlî benim menzilime girüp bana cebren zinâ ve bekâretimi izâle eyledi su'âl olunup takrîri tahrîr ve mûcib-i şer'îsi icrâ olunmak matlûbumdur*" diyerek dava etmiştir. Fakat davasını ispatlayamamış, Andon'a yemin teklif edilmesini istemiştir. Zina suçu had cezasından olduğundan ve bu suça yemin teklif edilemeyeceğinden, Andon'a yalnızca "*târîh-i kitâbdan üç gün mukaddem fuzûlî nehâren mesfûre Sofya'nın menziline girüp fi'l-i şenî' kasdıyla mesfûre Sofya'ya yapışmadığına*" dair yemin etmesi teklif edilmiştir. O da, "*alâ vefki'l-mes'ûl halef-i billahi'l-lezî enzele'l-İncîl 'alâ 'İsâ 'aleyhi's-selâm*" eyledikten sonra, Sofya'nın isteğiyle Andon'un keyfiyet-i ahvâli mahallesi ahalisinden sorulmuş, müslüman ve gayrimüslim ahaliden beş kişi "*Andon kendi hâlinde olup bu âna gelince bu misillü bir fi'line muttali' olmadık*" diyerin hüsn-i hâlini ihbâr etmiştir. Neticede Sofya, Andon'a karşı açmış olduğu davadan men edilmiştir⁶⁸.

Yemin müessesesinin işletildiği gibi, bazen de kefalet sistemi işletiliyor ve davalının davacıya bir zarar vermemesi için kendisine kefil olabilecek birisini bulması isteniyordu. Mesela Çalık Mahallesi'nden Safiye bint-i Ali Beg nâm hatun mahkemeye başvurarak aynı mahalleden İbrahim bin Abdî'yi "*târîh-i kitâbdan üç gün mukaddem mahalle-i mezbûrede nehâren mezbûr İbrahîm bana fi'l-i şenî' kasdıyla yapuşup lâkin fi'l-i şenî' eylemedi kendiden su'âl olunup takrîri tahrîr ve mûcib-i şer'îsi icrâ olunması matlûbumdur*" diye dava

⁶⁶ KŞS 44/142-2 (22 Cemâziye'l-ewvel 1122/19 Temmuz 1710).

⁶⁷ Benzer şekilde yemin ederek kurtulan kimseler hakkında bkz. KŞS 13/65-1; KŞS 44/83-2; KŞS 47/82-3; Sak, Konya Kadı Sicili 47, s.205; KŞS 49/32-2; Sak-Solak, Konya Kadı Sicili 49, s.65; KŞS 53/116-5; Sak-Solak, Konya Kadı Sicili 53, s.280.

⁶⁸ KŞS 51/232-1 (18 Receb 1141/17 Şubat 1729). İncil üzerine yemin edilen bir başka belge KŞS 13/58-3'dür.

etmiş; ancak şahit gösterememiştir. Bunun üzerine mahkeme, bundan sonra Safiye'nin malına ve ırzına bir zarar vermeyeceğine dair, adı geçen İbrahim'den kefil talep etmiştir. Kardeşi Ali bin Abdi ile mahallesinden dört kişi, İbrahim'in nefesine kefil olmuşlardır⁶⁹.

Diğer yandan bazı belgelerde tecavüz saldırısına maruz kaldığı iddiasıyla dava açan kimselerin, herhangi bir karşılık almadan, bu davalarından ferâgat ettikleri görülmektedir. Mesela Konya hâricinde Hocacihan Mahallesi'nden Emine bint-i Nebi nâm hatun, Saray nâm karyeden Osman bin Ebûbekir'e karşı, *"bundan akdem karye-i mezbûreye giderken benim yoluma inüp bana fi'l-i şenî' kasdın eyledi"* diye açmış olduğu davadan⁷⁰; Konya'nın Kalenderhane Mahallesi'nden Râziye bint-i Mustafa Efendi adlı kadın, aynı mahalleden İbrahim bin el-Hâc Himmet ve Ömer bin el-Hâc Ali adlı kimselere karşı, *"târîh-i kitâb gicesi bana fi'l-i şenî' kasdı ile nusfü'l-leylde menzîlim damında yaturken geldiklerinde ben dahî feryâd eylediğimde her biri firâr eylediler"* diye açmış olduğu davadan⁷¹; İbn Salih Mahallesi'nden İsmihân bint-i İbrahim adlı kadın da, es-Seyyid Mehmed Çelebi ibn es-Seyyid el-Hâc Abdullah Çelebi adlı kimseye karşı, *"bundan akdem mahalle-i mezbûrede vâki' menzîlime gice ile fi'l-i şenî' kasdıyla gelüp ben dahî feryâd ve figân eylediğimde firâr etti"* diye açmış olduğu davadan⁷² herhangi bir karşılık almadan feragat etmişlerdir⁷³.

Daha önce davasını gördürdüğü kadının kararını beğenmeyip, Konya'ya kadar gelerek davayı yeniden eyalet paşasının huzurunda kurulan mahkemede gördürenler de oluyordu. Mesela Said-ili Kazası'na tâbi Sarayını köyünden Âbû bin Müstecab adlı kimse, hâlâ Karaman Eyaleti valisi vezir es-Seyyid el-Hâc İbrahim Paşa tarafından mübaşir tayin olunan Mustafa Ağa vasıtasıyla yine aynı köyden Mustafa bin Hüseyin ve Ahmed bin Şaban adlı reşidleri vezir hazretlerinin huzurunda kurulan mahkemeye çıkararak üzerlerine dava açmıştır. Âbû davasında, *"mezbûrân Mustafâ ve Ahmed târîh-i kitâbdan yirmi gün mukaddem vakt-ı zuhurda zâtının cimâ'a tahammülü olunmayan işbu hâzıra-i bi'l-meclis kızımın kızı Ümmü bint-i İsmâ'îl nâm sagîreyi benim menzîlimde olan ahurun batmasında tasarruf iderlerken sagîreye-i mezbûrenin hâletesi Zelihâ nâm hatun üzerlerine varmağla mezbûrân Mustafâ ve Ahmed firâr eylemişler mezbûrândan su'âl olunup takrîrleri tahrîr ve mûcib-i şer'îsi icrâ olunmak murâdındır"* demektedir. İddialar Mustafa ve Ahmed'e

⁶⁹ KŞS 48 / 118-1 (12 Ramazân 1130 / 9 Ağustos 1718). Aynı şekilde kefâlet için bkz. KŞS 41 / 19-2; Sak, *Konya Kadı Sicili* 41, s.11.

⁷⁰ KŞS 45 / 76-3 (7 Şevvâl 1126 / 16 Ekim 1714); Sak- Çetin, *Konya Kadı Sicili* 45, s.152.

⁷¹ KŞS 47 / 90-3 (15 Receb 1128 / 5 Temmuz 1716); Sak, *Konya Kadı Sicili* 47, s.225.

⁷² KŞS 49 / 201-1 (29 Cemâziye'l-âhir 1136 / 25 Mart 1724) Sak- Solak, *Konya Kadı Sicili* 49, s.482.

⁷³ Benzer feragatlar için bkz. KŞS 47 / 144-1; Sak, *Konya Kadı Sicili* 47, s.359; KŞS 49 / 128-2; Sak- Solak, *Konya Kadı Sicili* 49, s.297; KŞS 52 / 180-4; İzzet Sak, *Konya Kadı Sicili* 52 (1143-1144 / 1730-1731), Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 219, Konya 2014, s.406

sorulduğunda, çocuklar cevaplarında iddiacı Âbû'nun beş gün önce aynı iddialarla Said-ili Kazası kadısı Mustafa Efendi huzurunda dava açtığını ve kendilerinin iddiaları inkar ettiğini, Âbû'nun da şahit gösteremediğini, şer'an kendilerine yemin tevcih etmediğini ve Ümmü'nün hâlâ bâkire olduğunu ehil kadınların haber verdiğini söylemişlerdir. Hatta ahalinin de kendilerinin hüsn-i hâllerini ihbâr etmesiyle kadı efendinin Âbû'yu davadan men ettiğini, ellerine hüccet verdiğini ibraz ettikleri hüccet ile isbat etmişlerdir. Âbû söylenenleri doğrulamış ve davadan tekrar men edilmiştir⁷⁴.

2- Tecavüz Fiilinin Gerçekleştiği Olaylar

Bu başlık altında verilecek olan olaylar, genellikle tecavüzcüler tarafından kocası veya herhangi bir yakını evde bulunmayan yalnız kalan kadınlara, bâkire kızlara veya küçük yaştaki çocuklara karşı girişilen saldırılardır. Bu saldırılara daha çok kocası çift sürmeye veya harman sürmeye ya da değirmene giden, yani evde yalnız kalan kadınlar muhatap oluyorlardı. Saldırıları genellikle mağdurların evlerinde gerçekleşmekle birlikte, bazen sokakta yalnız başına yürüyen kızlar veya kadınlar suçlular tarafından ıssız bir yere götürülerek buralarda tecavüz fiiline maruz bırakılmışlardır. Hatta komşusuna bir şey götüren ya da komşusundan bir şey istemeye giden kadınların ve kızların da o komşu tarafından tecavüze uğradıkları görülen olaylardandı.

Mesela Poladlar Mahallesi'nden Cennet bint-i Murâd nâm hatun, kocası çift sürmeye gittiğinde kendi evinde böyle bir saldırıya maruz kalmış ve kendisine tecavüz edilmişti. Cennet, İsa bin el-Hâc Hızır ve İbrahim bin Mustafa adlı kimesneleri dava edip, *"târîh-i kitâbdan beş gün mukaddem zevcim hâzır-ı bi'l-meclis Mustafâ bin Mehmed çift sürmeye gidüp menzilimde yoğiken evâsıt-ı leyde mezbûrân 'Îsâ ve İbrâhîm isimleri ma'lûmum değil iki nefer refikleriyle ma'â benim menzilim divarımdan aşup havluma girüp tabhânem kapusunun dahî yanlarını yıkup içeriye girüp cebr ve ikrâhla beni boğup bana fi'l-i şenî' idüp ve bir sîm kuşağımı ve bir siyah pûşimi gasben alup girdiler su'âl olunup mûcib-i şer'îsi icrâ olunması matlûbumdur"* deyince, davalılar iddiaları inkâr etmişlerdir. Cennet'ten sözlerini ispatlaması istendiğinde, mahalleden gelen iki şahit, beş gün önce gece yarısı Cennet'in yardım çağrısı üzerine evine vardıklarında, Cennet'in evi içinden İsa ve İbrahim ile isimlerini bilmedikleri iki kişinin daha merdivenle duvardan çıkıp firâr eylediklerini açıkça gördüklerini söylemişlerdir. Ayrıca aynı mahalleden biri imam olmak üzere dokuz kişi ile Hacıemal Mahallesi'nden üç kişi İbrahim bin Mustafa'nun iyi hâlini; lâkin İsa ve babası Hızır'ın ise, *"el-Hâc Hızır bin İvâd yaramazlardır envâ'*

⁷⁴ KŞS 51/53-2 (27 Zîl-hicce 1140 / 4 Ağustos 1728).

fesâddan ictinâbları yokdur mezkûr 'Îsâ'nın bundan akdem bu mekûle müte'addid fesâdi sebkat itmişdir" diyerek sû-i hâllerini haber vermişlerdir. Bunun üzerine İsa ve babası el-Hâc Hızır ehl-i fesâd olduklarından *tazir-i şedîd ve habs-ı medîd* ile cezalandırılmışlardı⁷⁵. Burada da yine suçluların tecavüz fiilinden ziyade sürekli fesat içinde olmaları sebebi ile cezalandırıldıkları anlaşılmaktadır. Çürkü daha önce de ifade edildiği gibi zina fiilinin dört şahit ile ispatlanması gerekmektedir.

Benzer bir saldırı da kocası harmanda olan Yenice Mahallesi'den İsmihan bint-i Osman nâm hatunun başına gelmiştir. İsmihan Hatun, Mustafa bin Velî'yi dava edip, *"zevcim hâzır-ı bi'l-meclis Mustafâ bin 'Alî harman hidmetinde iken târîh-i kitâbdan yirmi gün mukaddem mufü'l-leyl vaktinde merkûm Mustafâ benim menzirim duvarından aşup haremime girüb cebr ve ikrâhla bana fi'l-i şerî' itmişdir ve dâ'imâ bu makûle şerr ve fesâddan hâlî değildir su'âl olunup mûcib-i şer'îsi icrâ olunması matlûbumdur"* dediğinde, Mustafa suçlamayı reddetmiştir. İsmihan Hatun da, şahit gösterememiştir. Mahalle ahali ise Mustafa için *"beyne'n-nâs yer içer uyur ta'bîr olunan ehl-i fesâddandır yaramazdır eyu adam değildir bu makûle fesâd bundan me'mûldür"* diyerek bu tür işleri yapabileceğini bildirmişlerdir. Bu ifadeler üzerine Mustafa'nın tazirine karar verilmiştir⁷⁶.

Şeyhâlimân Mahallesi'den Satı Hatun ise kocası değirmende iken tecavüze uğrayanlardandı. Satı'nın kocası İsmail Dede bin Mehmed, İbrahim bin Musa'yı *"târîh-i kitâbdan bir ay mukaddem ben değirmene gidüp menzirimde yoğiken mezkûr İbrâhîm evâsıt-ı leyde benim menzirim içine girüp dört nefer refikleriyle ma'â zevcem Satı Hatun'a cebr ve ikrâhla zinâ itmişdir ve ba'dehu huzûr-ı müsliminde husûs-ı merkûmu ikrâr dahî itmişdir su'âl olunup mûcib-i şer'îsi icrâ olunması matlûbumdur"* diye dava etmiştir. Davalı suçlamaları inkâr edince, aynı mahalleden iki kişi, bundan yirmi iki gün önce İbrahim'in kendi huzurlarında, gece ile İsmail Dede'nin evine girip zevcesi Satı Hatun'a cebr ile zina ettiğini söylediğini ifade etmişlerdir. Bu ifadeler gereğince mûcibiyle hükm olunmuştur⁷⁷. Ayrıca saldırgan İbrahim bin Musa, ehl-i örf yedinde iken, olayla ilgileri olduğu gerekçesi ile aynı mahalleden Mehmed bin Mustafa, Köse Mustafa bin Halil ve Abdulkadir bin Hüdâverdi adlı kimesnelerin isimlerine de vermiş; fakat Satı Hatun'un kocası İsmail Dede, bunların saldırı ile alakaları olmadığını ve bunlarla bir davasının bulunmadığını bildirmiştir. Suçlananların hâlleri mahallelerinden sorulduğunda ise mahalleli bunlar hakkında, *"kendi hâllerinde ehl-i 'ırz müstakîm kimesnelerdir*

⁷⁵ KŞS 40 / 101-2 (16 Şevâl 1114 / 5 Mart 1703).

⁷⁶ KŞS 37 / 60-2 (7 Safer 1103 / 30 Ekim 1691) Sak, *Konya Kadı Sicili* 37, s.99.

⁷⁷ KŞS 40 / 244-2 (25 Reb'ü'l-ewvel 1115 / 8 Ağustos 1703).

bu âna gelince bu makûle hilâf-ı şer' evzâ' sudûru mesmû'umuz ve ma'lûmumuz olmamıştır" diyerek hüsn-i hâllerini haber vermişlerdir⁷⁸.

Gece kocası evde yok iken tecavüze uğrayanlardan biri de Hocahasan Mahallesi'nden Ayşe bint-i Nurullah adlı kadındı. Ayşe Hatun, kocasının da hazır bulunduğu duruşmada, aynı mahalleden Ali bin İbrahim ile Mustafa bin Hüseyin adlı kimseleri dava ederek, dört gün önce, gece yarısı, kocası evde yok iken, mahalledeki evinin havlusunda yatırken, adı geçenlerin, uykudan kendisini uyandırıp cebren ve kahren tecavüz ettiklerini, kendisinin dahî feryâd etmesi üzerine saldırganların sokak duvarından atlayarak kaçtıklarını ifade etmiştir. Olayın zanlılardan sorulmasını talep ettiğinde, zanlılar iddiaları inkâr etmişlerdir. Ayşe Hatun'dan iddialarını ispatlayacak şahit istendiğinde, aynı mahalleden olan iki kişi, bundan dört gün önce gece yarısı Ayşe Hatun'un feryâdını duyup evine vardıklarında, Ayşe Hatun'un duvarı üzerinden yalnız Mustafa bin Abdullah'ın kendini yola bırakarak kaçtığını gördüklerini, Ali'yi ise görmediklerini ifade etmişlerdir. Şahitlerin ifadeleri doğrultusunda Mustafa'nın tazirine tenbîh olduğu gibi, Ali hakkındaki iddialarını ispatlaması için Ayşe Hatun'a süre verilmiştir⁷⁹.

Yukarıdaki olaylarda da görüldüğü gibi bir kimsenin cezalandırılabilmesi için olayın şahitlerle ispatlanması veya zanlının/zanlıların suçu işlediğini çeşitli yerlerde şahitler huzurunda söylemiş olması gerekmektedir. Ancak o zaman suçlu veya suçlular cezaya çarptırılmaktaydılar. Mesela Konya'nın Sahra Nâhiyesi'ne bağlı Çumra köyünden Nasuh bin Osman'ın karısı Fatıma Hatun, aynı köyden Mehmed Beşe ibn Hasan, Veli bin Mehmed ve Ali bin Cemal adlı kimselerin saldırısına uğramıştır. Fatıma'nın kocası Nasuh, Konya Mahkemesi'ndeki davasında, *"târîh-i kitâbdan üç ay mukaddem karye-i mezbûrede vâki' benim menzülime gice ile girüp zevcem Fâtıma nâm hatuna fi'l-i şeni' idüp ba'dehu mezbûrûn minvâl-i meşrûh üzere zevcem Fâtıma'ya fi'l-i şeni' eylediklerini huzûr-ı müslimînde ikrâr dahî itmeleriyle mezbûrûndan su'âl olunup takrîrleri tahrîr ve mûcib-i şer'isi icrâ olunmak matlûbumdur"* demektedir. Davalıların suçlamaları inkâr etmesi üzerine, Nasuh'dan iddialarını ispatlaması istenmiştir. Aynı köyden gelen iki şahit, zanlıların kendi huzurlarında *"Nasûh bin 'Osmân'ın köyde bulunan evine üç ay önce gece ile girip karısı Fâtıma Hatun'a tecavüz ettik"* diye söylediklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca aynı köyden gelen altı kişinin de, *"Mehmed Beşe ve Velî ve*

⁷⁸ KŞS 40 / 245-1 (26 Rebî'ü'l-ewvel 1115 / 9 Ağustos 1703).

⁷⁹ KŞS 44 / 120-1 (26 Rebî'ü'l-âhir 1122 / 24 Haziran 1710).

'Alî dâ'imâ şirret ve şekâvet üzeredir" diyerek sû-i hâl üzere olduklarını ihbar etmeleriyle, mucibiyle hükm olunmuştur⁸⁰.

Gerçekleştirmiş oldukları tecavüzü başkaları yanında anlattıkları için suçları sabit görülüp cezalandırılanlarla ilgili bir başka şikâyet de Sakahane Mahallesi'nden Fatıma bint-i Ahmed nâm hatundan gelmiştir. 29 Eylül 1692 günü, Fatıma Hatun mahkemede, Musa bin Mehmed, Ahmed bin el-Hâc Mustafa ve Köle İvaz bin Abdullah'ı dava ederek, "târîh-i kitâbdan on beş gün mukaddem ben bir husûs için zevcimin akrabâsından Eccedoğlan dimekle ma'rûf Mehmed nâm kimesne ile mürâfakât üzere mahmiye-i merkûme hâricinde Dörtvakyeye Mahallesi'nde bir hatunun menziline varup ba'dehu ahşam vaktinde şehre gelmeğe 'azîmet üzere vardığım menzilden çıkup mahalle-i merkûme kenârına geldiğimizde mezkûrûn Mûsâ ve Ahmed ve 'İvaz ve Kel Hasan nâm refikleriyle ma'â benim yoluma gelüp cebr ve ikrâhla beni Tulunbacı Dede'nin hâlî ve tenhâ olan bağına götürüp bana fi'l-i şenî' eylediler husûs-ı mezbûru huzûr-ı müsliminde ikrâh dahî eylediler su'âl olunup mûcib-i şer'isi icrâ olunması matlûbumdur" demektedir. Ancak tecavüz iddiasını ispat edememiştir. Yalnız, Eflatun Mahallesi'nden Mahmud Çelebi ibn Ali Beg ve Mahalle-i Sâhibyakası'ndan Ali bin Hüseyin adlı kimseler olay gecesini Fatıma'nın feryadını duyup kurtarmak için yardıma koştuklarında, kimseyi bulamadıklarını; fakat araştırırken Musa'nın gelip, biz sorduğumuzda Musa, bu gece ben, Ahmed, Köle İvaz ve Kel Hasan birlikte Fatıma'yı zorla Tulunbacı Dede'nin bağına götürüp "fi'l-i şenî' eyledik" diye bizim huzurumuzda söyledi diye şahitlik etmişlerdir. Davalılara, Fatıma'yı zorla yoldan çıkarıp sözü edilen bağa götürmediklerine yemin teklif edilmiş, her biri yemin etmekten kaçındıkları için mucibiyle hükm olunmuştur⁸¹. Aynı olayla ilgili olarak, aradan beş gün geçtikten sonra, 4 Ekim 1692 günü, Fatıma tekrar mahkemeye gelerek, davasının yalnızca bu şikâyet ettiği dört kişiden olduğunu, tecavüz olayı ile ilgili olarak, mahallesi ahalisinden veya herhangi bir ferdden davası bulunmadığını tescil ettirmiştir⁸². Bundan bir gün sonra, bu defa da mahkemeye vekili vasıtasıyla müracaat eden Fatıma Hatun, kendisinin durumunun araştırılmasını istemiş ve onu tanıyanlar Fatıma Hatun için, "bu husûsdan gayri bu makûle evzâ'ı mesmû'umuz olmamıştır bu husûs dahî cebr ve ikrâh ile olmak üzere hüccet olunmuştur kendi hâlinde müstakîme ehl-i 'ırz kimesnedir" diye haber vermişlerdir⁸³.

⁸⁰ KŞS 47 / 221-3 (15 Rebî'ül-ewel 1129 / 27 Şubat 1717); Sak, *Konya Kadı Sicili* 47, s.567. Aynı olayla ilgili Veli bin Mehmed'in hem tecavüz hem de hırsızlıkla suçlandığı ve daima şirret ve şekâvet üzere olduğunun tescil edildiği bir başka belde de KŞS 47 / 224-3'dür; Sak, *Konya Kadı Sicili* 47, s.577.

⁸¹ KŞS 38 / 142-2 (18 Muharrem 1104 / 29 Eylül 1692); İbrahim Solak- İzzet Sak, *Konya Kadı Sicili* 38 (1103 - 1104 / 1692 - 1693) (*Transkripsiyon ve Dizin*), Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 285, Konya 2016, s.234.

⁸² KŞS 38 / 145-2 (23 Muharrem 1104 / 4 Ekim 1692); Solak- Sak, *Konya Kadı Sicili* 38, s.239.

⁸³ KŞS 38 / 176-1 (24 Muharrem 1104 / 5 Ekim 1692); Solak- Sak, *Konya Kadı Sicili* 38, s.293.

Fakihdede Mahallesi'den Emine bint-i Hüseyin adlı kadın ise komşusu tarafından saldırıya uğrayanlardandı. Emine Hatun, aynı mahalleden Mehmed bin İskender ile Türkali Mahallesi'nden Halil bin Ahmed adlı kimseleri dava etmiştir. Emine Hatun davasında, “*merkûm Mehmed bin İskender komşum olmağla bir hâcet için menziline vardığımda beni ahz idüp sekiz gün sekiz gece menziline ihtifâ idüp merkûmân Mehmed ve Halîl bana fi'l-i şeni' eylediklerinden su'âl olunup takrîrleri tahrîr ve mûcib-i şer'îsi icrâ ve keyfiyet-i ahvâlim işbu hâzırûn-ı bi'l-meclis olan mahallem ahâlisinden istihbâr olunmak matlûbumdur*” demektedir. Ancak davalılar suçlamaları inkâr edince, Emine de şahit göstermemiştir. Emine ile Mehmed'in keyfiyet-i ahvâleri ahaliden sorulunca, ahalini Emine'nin, “*kendi hâlinde dîndâr ve müstakîme hatun olup bu âna gelince hilâf-ı şer' ef'âline vâkıf olmadık*” diyerek iyi hâlini, Mehmed bin İskender'in ise “*kendi hâlinde olmayup dâ'imâ bu makûle fesâddan hâlî değildir ve bundan 'akdem sû-i hâlini müş'ir hüccet dahî olmuştur*” diyerek sû-i hâlini haber verdiklerinden, Mehmed'in *islâh-ı nefis için habsine tenbîh* olunmuştur⁸⁴.

Bizzat komşusunun saldırısına uğrayanlar olduğu gibi, komşusunun evine davet edip kurduğu tuzağa düşerek tecavüze uğradığını iddia eden kadınlar da vardı. Mesela Hacıcemal Mahallesi'nden Huri bint-i Hızır adlı kadın bunlardan biri idi. Huri Hatun, 6 Eylül 1726 günü, aynı mahalleden komşusu Hadice bint-i Süleyman adlı kadın ile İbrahim bin Mahmud Beşe'yi dava ederek, “*târîh-i kitâbdan dört gün mukaddem ba'de'l-'asr mezbûre Hadice mahalle-i mezbûrede vâki' menziline gel sana yakacak vireyim deyu beni da'vet idüp ben dahî vardığımda merkûme Hadice menziline mezkûr İbrâhîm'i ihtifâ etmekle mezbûr İbrâhîm beni kolumdan yapışıp yedinde kılıç ve bıçak ile bana 'amden fi'l-i şeni' idüp ümmet-i Muhammed yokmudur deyu feryâd ve figân eylediğinde mezbûr İbrâhîm atına binüp firâr eyledi su'âl olunup takrîri tahrîr ve mûcib-i şer'îsi icrâ olunmak matlûbumdur*” demektedir. Davalılar suçlamaları inkâr edince, Huri'den şahit istenmiş, aynı mahalleden gelen iki şahit, olay günü Hatice'nin evinden Huri'nin feryadını duyunca vardıklarında adı geçen İbrahim'in atına binerek kaçtığını söylemişlerdir. Şahitlikleri gereğince Hadice ve İbrahim'in tazir ve hapslerine karar verilmiştir⁸⁵. Bu davadan üç gün sonra, 9 Eylül 1726'da Huri Hatun'un tekrar mahkemeye müracaat ederek, bu saldırı sırasında kendisinin hâmile olduğunu ve saldırıdan dolayı üç gün sonra çocuğunu düşürdüğünü iddia edip gereğinin yapılmasını talep etmiş ve mahkemeye bir hırka parçası içinde bir miktar et parçası sunmuştur. Kendisinden şahit istendiğinde yine iddialarını ispatlayacak şahit getire-

⁸⁴ KŞS 48/35-3 (15 Cemâziye'l-ewvel 1130/16 Nisan 1718).

⁸⁵ KŞS 50/162-1 (9 Muharrem 1139/6 Eylül 1726); Sak-Çetin, *Konya Kadı Sicili* 50, s.373.

memiş ve İbrahim'e yemin dahi verilmemekle Huri davadan tekrar men edilmiştir⁸⁶.

Kendisine tecavüz edildiği iddiasında bulunanların bu iddialarını şahitlerle ispatlamaları gerekmektedir. Eğer şahit gösteremezlerse, bu defa da, zanlıya yapmadığına dair yemin teklif edilmesini isteyebilirlerdi. Bu durumda, zanlılardan saldırıda bulunmadıklarına dair yemin etmeleri isteniyordu. Yemin etmeleri hâlinde, ceza almaktan kurtuldukları gibi, davacılar da, şahit gösteremediklerinden, davadan men edilirdi. Mesela Hocacihan Mahallesi'nden Ayşe bint-i Ali nâm hatun aynı mahalleden Mehmed bin Mustafa'ya karşı, "*târîh-i kitâbdan dört buçuk sene mukaddem mezbûr Mehmed gice ile mahalle-i mezbûrede vâki' kendi koyun ağılımda bana cebren zinâ etti*" diye açmış olduğu davadan⁸⁷; Kerimdede Mahallesi'nden Fatıma bint-i Abdullah nâm hatun, es-Seyyid Hüseyin bin Mustafa'ya karşı, "*târîh-i kitâbdan dört gün mukaddem gice ile mezbûr Seyyid Mehmed benim menzilime sû-ikâst ile gelüp ırzıma ta'arruz etti*" diye açmış olduğu davadan⁸⁸; Belvîrân Kazâsı'na bağlı Elmasun köyünden Râziye bint-i Maden nâm hatun kendi köyünden Ahmed bin Hacı Musa ile aynı kazaya tâbi Gödelesun köyünden İbrahim bin Hüseyin'e karşı, "*târîh-i kitâbdan bir buçuk ay mukaddem karye-i mezbûre Elmasun'da vâki' menzilime gece ile âlet-i harble merkûmân Ahmed ve İbrahîm ile gâyibi 'anî'l-meclis Deli Hasanoğlu Hüseyin nâm kimesneler gelüp beni ahz ve getürüp cebelistâna gâyibi mezbûr Deli Hasanoğlu Hüseyin bana fi'l-i şeni' etti*" diye açmış olduğu davadan⁸⁹ şahit gösteremedikleri için men edilmişlerdir.

Yeminden sonra durumları ahaliye sorulanlar da oluyor ve ahalinin vermiş olduğu rapor doğrultusunda karar veriliyordu. Mesela Çirkâb Mahallesi'nden Ümmügülsüm bint-i Yusuf adlı kadın, mahkemede, Göktaş Mahallesi'nden Ömer bin Halil Ağa ve Hocahasan Mahallesi'nden Mehmed bin Ahmed'i dava edip, bundan sekiz gün önce Ceridiçi nâm mahalde kendi bağı içinde yatağında yatırken gece yarısı adigeçen Ömer ve Mehmed bağına girip, yatağı üzerine gelip kendisine tecavüz ettiklerini, sorulup gereğinin yapılmasını ve keyfiyet-i hâllerinin mahalleleri ahâlisinden sorulmasını talep etmiştir. Davalılar suçlamayı reddettikleri gibi Ümmügülsüm de şahit getirememiş; ancak yemin etmelerini istemiştir. Ömer ve Memmed'den bahsedilen gün Ümmügülsüm'ün ırzına taarruz kasdıyla bağına

⁸⁶ KŞS 50 / 164-3 (12 Muharrem 1139 / 9 Eylül 1726) Sak- Çetin, *Konya Kadı Sicili* 50, s.379.

⁸⁷ KŞS 53 / 216-3 (26 Ramazân 1149 / 28 Ocak 1737); Sak- Solak, *Konya Kadı Sicili* 53, s.529.

⁸⁸ KŞS 54 / 304-2 (5 Rebî'ül-âhîr 1152 / 12 Temmuz 1739).

⁸⁹ KŞS 53 / 190-2 (17 Receb 1149 / 21 Kasım 1736); Sak- Solak, *Konya Kadı Sicili* 53, s.463. Ferhûniye Mahallesi'nden Ayşe bint-i Mehmed adlı kadın da Mahmud bin Ali, Mehmed Beşe bin Mehmed, Mustafa Beşe bin Mevlüd ile kardeşi Hasan Beşe hakkındaki, "*sekiz gün önce bir iş için Şeyh Sadreddin Zaviyesi yakınında giderken, bir tenha bağ içine zorla götürüp bana tecavüz ettiler*" şeklindeki iddiasını ispatlayamamış ve zanlıların da yemin etmesi sonucu davadan men edilmiştir. KŞS 41 / 146-2 (30 Cemâziye'l-evvel 1116 / 30 Eylül 1704). Sak, *Konya Kadı Sicili* 41, s.211. Yemin sonucu men için bkz. KŞS 16 / 122-3; KŞS 16 / 124-5.

girmediklerine yemin teklif olunduğunda, yemin etmişlerdir. Ümmügül-süm'in isteği üzerine bunların keyfiyet-i hâlleri mahalleleri ahâlisinden sorulduğunda da, ahali Ömer ve Mehmed'in *"bu âna dek bu misillü işde bulundukların görmedik ve işitmedik"* diyerek iyi hâllerini haber vermişlerdir. Bu ifadeler üzerine Ümmügülsüm davadan men olunmuştur⁹⁰. Pekçok davada olduğu gibi, burada da, olaya tanık olan kimselerin bulunmaması sebebi ile suçlanan kimselerin mahallesi ahâlisinden durumlarının soruşturulduğu ve bunun sonucuna göre suçluluğuna karar verildiği görülmektedir. Bu sebeple, bir kişinin mahallesinde *"iyi"* ya da *"kötü"* olarak tanınıyor olması, o kişinin *"suçlu"* ya da *"masum"* olduğunun kanıtlanmasında çok önemli bir işlev görüyordu⁹¹.

Bazı durumlarda, işlemiş olduğu suç sebebi ile hapisteye bulunan kimselerin, hapisten kurtulabilmesi için, daha önce saldırıda bulunduğu mağdurların muvafakatını alması gerekiyordu. Çünkü normal hayatına devam eden mağdurların, suçlunun hapisten çıkması hâlinde, tekrar kendilerine zarar verebileceği endişesi ile, zarar vermeyeceğine dair kefil talep ettikleri görülmektedir. Mesela Poladlar Mahallesi'nden Mustafa bin Mehmed, daha önce karısına tecavüz ederek Karaman Eyaleti müteselliminin hapsinde bulunan İbrahim bin Mustafa'nın hapisten çıkabilmesi için, kendisine ve karısına tekrar zarar vermeyeceğine dair, suçlunun babasından kefil talep etmiştir. Bunun üzerine Mustafa bin İbrahim, *"ba'de'l-yevm oğlum mezkûr İbrâhîm'den mezkûr Mustafâ'ya ve yahud zevcesine bir zarar sudûr iderse şer'an lâzım geleni kendi mâlından edâya kefil-i bi'l-mâl olup da'vâsının istimâ'ı için meclis-i şer'a ihzârına kefil-i bi'n-nefs ve ihzârı mümkün olmayup firâr ve ihtifâ iderse da'vâsı benim üzerime istimâ' olunmağa vekil oldum"* diyerek oğluna kefil olmuştur. Talep sahibi Mustafa da zikir olunan kefâletlerini ve vekâletlerini kabul idüp, İbrahim'in hapisten serbes bırakılmasına izin vermiştir⁹².

Yukarıdan beri verilen olaylarda daha çok, tecavüz saldırısına maruz kalan evli kadınların başlarına gelenler verilmeye çalışılmıştır. Ancak tecavüzcülerin asıl hedefi, evli kadınlardan ziyâde, bâkire kızlar veya küçük yaştaki kız çocukları idi. Saldırıya uğrayan mağdurlar veya bunların aileleri, çevre baskısından ya da başka sebeplerden, başlarına gelebilecek olaylardan endişe duyarak, genelde bu saldırıları saklama yoluna gitmekteydiler. Fakat ya mahalle baskısından veya tecavüz sonucu hâmile kalmalarından dolayı, mahkemeye başvurmak zorunda kalmaktaydılar. Mahkemeye müracaatla-

⁹⁰ KŞS 53 / 177-1 (2 Cemâziye'l-âhir 1149 / 8 Ekim 1736); Sak- Solak, *Konya Kadı Sicili* 53, s.428. Benzer bir olay için bkz. KŞS 44 / 123-1.

⁹¹ Raif Kaplanoğlu, "Mahalle Hukukunda "Hüsn-i Hâl" ve "Sû-i Hâl" ve Mahalleden İhraç Kararları, *Bursa Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 10, Sayı: 36, Bursa 2012, s. 51-52.

⁹² KŞS 40 / 109-2 (21 Şevâl 1114 / 10 Mart 1703).

rın başlıca sebebi bekâret bozulması ve hâmilelik durumunun ortaya çıkması ile failin isminin tesbiti ve cezalandırılması idi.

Mesela Karaman Eyaleti valisi Mehmed Paşa'nın kethüdâsı olan Numan Ağa'nın evinde ve onun huzurunda kurulan mahkemede, Konya hâricindeki Karaüyük Mahallesi'nden Marziye bint-i Mehmed nâm hatun, aynı mahalleden Mehmed bin Mustafa adlı kimseyi, bundan önce adı geçen Mehmed bana tecavüz kasdıyla gelip ben dahi ispattan âciz olmam ile Mehmed'in keyfiyet-i ahvâli ahaliden sorulmuş ve gecelerde âlet-i harble gezip eşkıya ve yaramaz olduğu ihbâr ve hüccet olunmuş idi. Mehmed ıslah olmayıp bundan iki gün önce yine gece yarısı mahallede bulunan evimize gizlice girip döşeğimde yatırırken bana tecavüz kastıyla yapışıp ben feryad eylediğimde vâlidem Râziye Mehmed'i def etmek isterken, vâlidemin başına elinde olan balta ile ve böğrüne de bıçak ile vurup üzerinden vâlidemi def etdikden sonra cebren bana zina ve bekâretimi izâle etmiştir⁹³. Kendisinden sual olunup, keyfiyet-i ahvâli mahallemiz ahâlisinden sorulsun diye dava etmiştir. Marziye ayrıca elinde olan fetva gereğince Mehmed'in cezalandırılmasını talep eylemiştir. Mehmed iddiaları inkâr etmiş, Marziye de, şahit getirememiştir. Ancak Mehmed'in durumu mahallesi ahalisinden on kişiye sorulduğunda, "*Mehmed bin Mustafâ kendi hâlinde olmayup dâ'imâ gecelerde âlet-i harble zulm ve şekâvet üzere gezüp ümmet-i Muhammed'in evine girüp ehl ve 'iyâline ta'arruz ve sû-i kasd ve zulm ve şekâvet 'âdet-i müstemesi olup sâ'î-i bi'l-fesâd fi'l-arz olup bundan akdem dahî bir def'a mezbûr Mehmed'in sû-i hâli ihbâr ve hüccet olunup ve mûcibince emr-i 'âlî dahî sâdir olup yine islâh-ı nefis itmemişdir*" diyerek Mehmed'in sû-i hâlini haber vermişlerdir. Ayrıca Marziye'nin elinde olan fetvaya bakıldığında, "*Zeyd'in zulm 'âdet-i müstemesi olup sâ'î-i bi'l-fesâd olduğu şer'an sâbit olsa Zeyd'in emr-i veliyyü'l-emr ile katli meşrû'mudur el-cevâb meşrû'dur*" diye buyurulmakla, fetva ve ahalinin verdiği ifadeye dayanılarak Mehmed'e, ölüm cezası verilmiştir⁹⁴. Mehmed'in, daha önce de, aynı suç ile yargılanmasına rağmen, bir türlü ıslah olmaması ve eşkıyalığı âdet hâline getirilmesi sebebiyle *emr-i veliyyü'l-emr* ile, yani padişah emri ile, ölüm cezasına çarptırıldığı görülmektedir.

Nikâhı olmayan bir kadın hamile görüldüğü takdirde, bu durum resmî makamlara iletilmekte idi⁹⁵. Bunun üzerine görevliler kadını veya kızı mahkeme huzuruna çıkararak durumun soruşturulmasını istemektedirler. Ay-

⁹³ Cebren zina edip bekâret izâlesinde Şeyhülislâm Menteş-zâde Abdurrahim Efendi'nin vermiş olduğu bir fetvada: "Zeyd muhsen olan Hind-i bikre cebren zinâ idüp bekâretini izâle eylesi Zeyd'e ne lâzım olur? el-cevâb: recm" denilmektedir. Abdurrahim Efendi, C.I, s.101.

⁹⁴ KŞS 49 / 132-1 (4 Reb'ü'l-âhir 1136 / 1 Ocak 1724); Sak- Solak, *Konya Kadı Sicili* 49, s.307.

⁹⁵ Sibel Kavaklı Kundakçı, "Mahalle Baskısı" Bağlamında Osmanlı Taşrasında Cinsel Suçlar (1624-1650)", *Karadeniz Araştırmaları Merkezi*, XIV/54, Amasya 2017, s.166.

rica evli olmadığı halde, hâmileliği ortaya çıkan kadınların ve kızların durumlarının soruşturulması, mahalle halkının talebi ile de olabildi. Hatta tecavüz sonucu hâmile olduğu anlaşılan bekâr kızların, kendisine saldıran kimsenin adını mahkemeye verdiği gibi, mahalle halkından bir başka kimseden de davası olmadığını kaydettirdikleri görülmektedir. Mesela bu konuda üç ayrı belgeye konu olmuş ilginç bir olay bulunmaktadır. Hiç evlenmediği hâlde hâmileliği ortaya çıkan Şeyhosmanrumî Mahallesi'nden Fatıma bint-i Mehmed adlı kız, 8 Aralık 1701 tarihinde, mahallesinden gelen kimseler huzurunda, *"bundan akdem ben mahmiye-i merkûme zeylinde vâki' bağında yaturken Mesnevîhân-zâde Efendi'nin 'abd-ı memlûku olan Deveci Yûsuf gice ile iki nefer refikleriyle gelüp beni ahz idüp refikleri uzakda durup mezkûr Yûsuf boğazımı sıkup cebr ile bana zinâ itmekle hâlâ hamlim zâhir olmuşdur"* diyerek hâmileliğinin Mesnevîhân-zâde'nin kölesi Deveci Yusuf'dan olduğunu ve mahallesi ahalisinden herhangi bir kimsenin dahil bulunmadığını, bu sebeple davasının köle Yusuf'a karşı olduğunu belirtmiştir⁹⁶. Bu tescilden bir gün sonra, 9 Aralık 1701 günü, Fatıma'nın tekrar mahkemeye müracaat ettiği görülmektedir. Bu defa da Fatıma, Karaman Eyaleti mutasarrıf Ali Paşa tarafından konu için mübâşir tayin olunan el-Hâc Hüseyin Ağa vasıtasıyla hâlâ Konya'da nakîbü'l-eşrâf kaymakamı olan Mesnevîhân-zâde es-Seyyid Abdulhay Efendi'nin kölesi Yusuf bin Abdullah'ı mahkemeye çıkararak dava etmiştir. Fatıma davasında, *"bundan akdem ben bağında gice ile yaturken evâsıt-ı leylde 'ale'l-gafle mezbûr Yûsuf gelüp benim boğazımı sıkup döşeğinden çıkarup cebr ve ikrâh ile bana fi'l-i şenî' itmişidi ol fi'l-i şenî'den hâlâ hamlim zâhir olmuşdur su'âl olunup mûcib-i şer'îsi icrâ olunması matlûbumdur"* demektedir. İddialar köle Yusuf'a sorulduğunda, efendisi olan es-Seyyid Abdulhay Efendi'nin oğlu ve vekili es-Seyyid Ali Efendi huzurunda, *"es-Seyyid Sinân Çelebi'nin 'abd-ı memlûku olan diğer Yûsuf ile mezbûrenin muhabbet 'alâkaları olmağla mezbûr Yûsuf gice ile mezkûrenin bağına varup bir mikdâr meks idüp bana dahî işâret itmekle ben varup ikisini ma'â bulup mezkûr Yûsuf gidüp ben mezbûrenin boğazına yapışup ol dahî benim boğazımı boğmağla ben cüzdanımı düşürüp firâr eyledim zinâ itmedim"* diyerek iddiaları inkâr etmiştir. Davacı Fatıma'dan iddialarını ispatlaması istendiğinde, şahit getirememiştir. *"Zinâ husûsunda yemin meşrû' olmadığından"* Mesnevîhân-zâde'nin kölesi Yusuf'a yemin de verilmemiş; ancak kanuna aykırı davranışlarından dolayı tazirine hüküm olunmuştur⁹⁷.

Aradan sekiz gün geçtikten sonra, 17 Aralık 1701 günü, bu defa, Karaman Eyaleti valisi Ali Paşa'nın adamı el-Hâc Hüseyin Ağa, es-Seyyid Sinan

⁹⁶ KŞS 39/132-1 (7 Receb 1113/8 Aralık 1701); Solak-Sak, *Konya Kadı Sicili* 39, s.221.

⁹⁷ KŞS 39/139-2 (8 Receb 1113/9 Aralık 1701); Solak-Sak, *Konya Kadı Sicili* 39, s.233.

Çelebi'nin kölesi Yusuf bin Abdullah ile Fatıma bint-i Mehmed'i mahkeme huzuruna çıkarmıştır. el-Hâc Hüseyin Ağa, “mezbûre Fâtıma bu âna değin hiç kimesneye ‘akd-ı nikâh olunmuş değil iken mezkûr Yûsuf gice ile mezbûrenin bağına varup diğer Yûsuf nâm ‘abd-ı memlûk ile ma’â fi’l-i Şeni’ itmeleriyle hâlâ mezbûre Fâtıma’nun hamli zuhûr itmişdir deyu Şâyi’ olmağla her birini ahz ve ihzâr eyledim su’âl olunup takrîrleri tahrîr olunması matlûbumdur” demektedir. İddialar Fatıma’ya sorulduğunda, “bundan akdem ben bağımda gice ile yaturken Mesnevîhân-zâde Efendi’nin ‘abd-ı memlûku olan diğer Yûsuf gelüp boğazımı sıkup cebr ile bana fi’l-i Şeni’ itmekle ol fi’lden hâlâ hamlim zuhûr eyledi bu husûsda işbu Seyyid Sinân Çelebi’nin ‘abd-ı memlûku olan mezbûr Yûsuf’un sun’u olmağla mezbûr ile bu husûs için da’vâm yokdur” diye cevap vermiştir. İddialar Sinan Çelebi’nin kölesi Yusuf’a sorulduğunda ise, “benim mezbûre Fâtıma ile beynimizde muhabbet mu’âmelesi olup öpüŐüp ve kucaklaŐmak mu’tadımız olmağla Mesnevîhân-zâde’nin ‘abd-ı memlûku olan Yûsuf dahi istimâ’ idüp mezkûre Fâtıma ile görüŐdürmek için bana mürâca’at itmekle ben dahî mezkûr Yûsuf’u gice ile götürüp mezbûre Fâtıma’nun döŐeđi yanında koyup firâr eyledim fi’l-i Şeni’ ve zinâ itmedim” diye cevap vermiştir. Zina ettiği ispatlanamasa da, kanuna aykırı hareket ettiğini kabul eden Sinan Çelebi’nin kölesi Yusuf’un da tazirine hükm olunmuŐtur⁹⁸. Sonuçta Fatıma’nun hamileliğinin hangi köleden olduğu ortaya çıkmasa da, Sinan Çelebi’nin kölesi olan Yusuf’un söyledikleri oldukça ilginçtir. “Fatıma ile beynimizde muhabbet mu’âmelesi olup öpüŐüp kucaklaŐmak mu’tadımızdır” diyerek, aralarında bir iliŐki olduğunu ve öpüŐüp kucaklaŐmak âdetleri olduğunu ifade etmektedir. Ancak bu iliŐkinin gerçek bir sevgi olmadığı, daha çok bir gönül eğlendirme olduğu, köle Yusuf’un baŐkalarını da Fatıma’ya götürmesinden anlaşılmaktadır.

Evli olmadığı halde, hamileliği ortaya çıkınca, ahali tarafından Şikâyet olunarak mahkemeye çıkarılanlar da vardı. Mesela Dolabucu Mahallesi ahalisinden altı kişi, aynı mahalleden Emine bint-i İsmail adlı kız ile Civar Mahallesi’nden Abdulkâdir Beşe ibn Abdullah adlı kimseyi, mahkeme huzuruna çıkararak her ikisini de dava etmişlerdir. Ahali davasında “merkûm ‘Abdulkâdir Beşe merkûme Emine’nin bundan akdem bekâretini izâle ve mezbûrdan hâmile olduğu mesmû’umuz olmağla mezbûrlardan su’âl olunup takrîrleri tahrîr ve yedimize hüccet-i Şer’iye i’tâ olunması matlubumuzdur” demektedirler. Sorulduğunda Emine cevâbında, “mezbûr ‘Abdulkâdir Beşe’nin karındaşı İbrahîm’in taht-ı nikâhında benim kız karındaşım olduğundan mâ’adâ mezbûr ‘Abdulkâdir Beşe bana nâmzed itmişidi vâlidem beni kurâ ahâlilerinden bir kimseye nikâh etmek murâd itmekle ben dahî târîh-i kitâbdan dört ay mukaddem hamama gitmek için kız

⁹⁸ KŞS 39 / 139-1 (16 Receb 1113 / 17 Aralık 1701); Solak- Sak, Konya Kadı Sicilli 39, s.232.

karındaşımın menziline vardığımda mezbûr 'Abdulkâdir Beşe fi'l-i şenî' kasdıyla bana yapışıp benim bekâretimi izâle etmekle ben merkûm 'Abdulkâdir Beşe'den hâmile olmuşumdur" demiştir. Abdulkadir Beşe ise söylenenleri tamamıyla inkâr etmiştir. Emine kâbile hatunlara muayene ettirildiğinde, bekâretinin bozulduğunu ve hâmile olduğunu haber vermişlerdir⁹⁹. Anlaşılan odur ki; Abdulkadir, Emine'nin nişanlısıdır ve aynı zamanda eniştesinin de kardeşidir. Nişanlı iken, annesi, onu bir başkası ile evlendirmeyi düşünmüştür. Emine, belki de, hamama gitmek bahanesi ile, evinden çıkarak kız kardeşinin evine gitmiş ve orada Abdulkadir ile buluşmuştur. Kendi anlattığına göre, Abdulkadir zorla ona sahip olmuştur. Tabî ki, bu anlatılanların gerçek olup olmadığını bilemiyoruz. Ancak, annesinin onu bir başkası ile evlendirme kararı, Emine'yi böyle davranmaya itmiş olmalıdır.

Hâmile kaldıktan sonra tecavüzcüsünün adını tespit ettirip, mahalle ahalisinden herhangi bir kimsenin alakası olmadığını tescil ettirenler de vardı. Mesela Gökteş Mahallesi'nden Ümmügülsüm bint-i Osman, "*târîh-i kitâbdan altı ay mukaddem akrabâmdan işbu hâzır-ı bi'l-meclis olan Mustâfa bin 'Abdullah nâm kimesnenin menziline vardığımda mezbûr Mustafâ benim cebr ve ikrâhla bekâretimi izâle etmişidi hâlâ hamlim zuhûr eyledi da'vâm mezbûr Mustafâ'ya münhasıradır*" diyerek mahalleliden davası olmadığını ve tecavüzcüsünün Mustafa olduğunu tescil ettirmiştir¹⁰⁰. Aradan iki gün geçtikten sonra, 28 Nisan 1707 günü, Ümmügülsüm, tekrar mahkemeye başvurarak mahallesinden Mustafa bin Abdullah'ın bundan altı ay önce mahalledeki evine vardığında, zorla kendisine zina edip bekâretini bozduğunu ve ortaya çıkan hamileliğinin Mustafa'dan olduğunu iddia ederek gereğinin yapılmasını talep etmiştir. Fakat iddialarını ispatlayacak şahit gösterememiştir. "*Da'vâ-yı hudûdda münkire yemîn dahî lâzım gelmemekle*" iddici Ümmügülsüm davadan men edilmiştir¹⁰¹. Ümmügülsüm'ün tecavüz hadisesini altı ay sakladığı ve hamileliğinin tamamen belli olması sebebiyle mahkemeye müracaat etmek zorunda kaldığı anlaşılmaktadır.

Konya hâricinde Kasım Halife Cami'i yakınındaki bağ sâkinelerinden olan Âlime bint-i Mehmed adlı kadın ise, önce 15 Eylül 1691'de, mahkemeye gelip, Vadi-i Merâm Mahallesi ahalisi huzurunda, "*ben ilâ hâze'l-ân bâkire olup mahalle-i mezbûre sükkânından Hüseyin bin 'Osmân nâm kimesnenin menzi-*

⁹⁹ KŞS 48 / 160-2 (21 Zîl-hicce 1130 / 15 Kasım 1718). Hamilelik tespiti ayrıca bkz. KŞS 41 / 153-3; Sak, *Konya Kadı Sicili* 41, s.221.

¹⁰⁰ KŞS 42 / 215-2 (23 Muharrem 1119 / 26 Nisan 1707). Aynı şekilde Sadırlar Mahallesi'nden Fatıma bint-i Ömer de, mahalleli huzurunda, "*bundan akdem 'ammeterm oğlu gâyib-i 'anîl-meclis 'Ali bin Mehmed nâm kimesne fuzûlen bana zinâ ve bekâretim izâle etmekle mezbûr 'Ali'den ben hâmile olman ile mezbûr 'Ali ihzâr olunup husûs-ı mezkûr istifsâr olunsun*" diyerek hamileliğinin halası oğlundan olduğunu ve mahalleliden davası olmadığını belirtmiştir. KŞS 54 / 79-3 (7 Rebî'ül-âhîr 1151 / 25 Temmuz 1738). Benzer tesciller için bkz. KŞS 10 / 162-1; Sak, *Konya Kadı Sicili* 10, s.304; KŞS 11 / 71-1; Sak, *Konya Kadı Sicili* 11, s.167; KŞS 11 / 84-2; Sak, *Konya Kadı Sicili* 11, s.167; KŞS 42 / 215-2.

¹⁰¹ KŞS 42 / 221-2 (25 Muharrem 1119 / 28 Nisan 1707).

linde hizmetkârı olmam ile mezbûr Hüseyin bana fi'l-i şenî' ile bekâretimi izâle itmeğin bu husûsa müte'allık da'vâm mezbûr Hüseyin'e münhasıradır" diyerek kendisine tecavüz edenin Hüseyin olduğunu ve ahaliden davası olmadığını tescil ettirmiştir¹⁰². Aradan altı gün geçtikten sonra, 21 Eylül 1691'de, Âlime Hatun tekrar mahkemeye gelerek, Hüseyin'in üzerine dava açıp "ben mezbûrun hidmetkârı olup menzilinde sâkine iken mezbûr Hüseyin gice ile fi'l-i şenî' kasdıyla üzerime gelüp boğazımı sıkup cebr ve ikrâhla bana yapışup bekâretimi izâle itmişdir su'âl olunup mûcib-i şer'isi icrâ olunması matlûbumdur" demektedir. Hüseyin iddiaları reddetmiştir. Âlimeye iddialarını ispatlaması için sekiz gün süre verilmiş, birkaç gün de geçmesine rağmen şahit getirememiştir. Ancak yapmadığına dair Hüseyin'e yemin teklif edilmesini istemiştir. Hüseyin'den, Âlime'nin boğazını sıkmayıp zorla tecavüz etmediğine dair yemin etmesi istendiğinde, o da yemin etmiştir. Bunun üzerine Âlime şahit gösteremediğinden davadan men edilmiştir¹⁰³. Aradan aşağı yukarı yedibüçük ay geçtikten sonra, 2 Mayıs 1692'de, Âlime Hatun'un yeniden mahkemeye gelerek Hüseyin üzerine dava açtığını görmekteyiz. Bu duruşmada da Âlime Hatun iddiasını tekrarlamakta ve Hüseyin'in kendisine saldırıp cehren bekâretini izâle eylediğini iddia etmektedir. Fakat Hüseyin bu husustan asla haber ve agâhının olmadığını, davanın daha önce 1102 senesi Zîl-hiccesinin 29. günü, o zaman Konya kadısı olan Mevlana Feyzi Ahmed Efendi tarafından görüldüğünü ve kendisinin yemin ederek davayı kazandığını, şahitlerle ispatlayıp Âlime Hatun'u tekrar davadan men ettirmiştir¹⁰⁴.

Bekâret izâlesi ve hâmilelik davasında ahali marifetiyle cezalandırılanlar olduğu gibi¹⁰⁵, ahalinin vermiş olduğu iyi hal raporuyla bu suçlamalardan kurtulanlar da bulunmakta idi¹⁰⁶. Hatta davacının iddialarını şahitlerle ispatlayamaması sebebi ile yemin ederek ve ahalinin de kendisi hakkında

¹⁰² KŞS 37/32-3 (21 Zîl-hicce 1102 / 15 Eylül 1691); Sak, *Konya Kadı Sicili* 37, s.51.

¹⁰³ KŞS 37/39-2 (27 Zîl-hicce 1102 / 21 Eylül 1691); Sak, *Konya Kadı Sicili* 37, s.63.

¹⁰⁴ KŞS 38/17-2 (15 Şa'bân 1103 / 2 Mayıs 1692); Solak- Sak, *Konya Kadı Sicili* 38, s.21.

¹⁰⁵ Ulurmak Mahallesi'nden Havva binti Osmân nâm bîkr-i bâliğa, Seyyid Hasan bin Uveys adlı kimseyi, sekiz gün önce evine buğday istemek için vardığımda zorla bana tecavüz edip bekâretimi bozdu diye dava etmiştir. Seyyid Hasan iddiaları inkâr etmiş, Havva da şahit gösterememiştir. Seyyid Hasan'ın durumu mahallesi ahalisinden sorulmuş, mahalleli Seyyid Hasan'ın sû-i hâlini haber verince, tazir cezası verilmiştir. KŞS 53 / 172-4 (26 Cemâziye'l-ewvel 1149 / 2 Ekim 1736); Sak- Solak, *Konya Kadı Sicili* 53, s.416. Benzer davalar için bkz. KŞS 14 / 27-2; Küçük- Sak, *Konya Kadı Sicili* 14, s.45; KŞS 14 / 162-4; Küçük- Sak, *Konya Kadı Sicili* 14, s.289.

¹⁰⁶ Sâhibatâ Mahallesi'nden Râziye binti Ali nâm hatun, Mahmud bin Mehmed Beşe'yi, "târîh-i kitâbdan beş ay mukaddem aşşam vaktinde mezbûr Mahmûd'un hemşiresi kadının Bâdireftâr nâm hatuna gelüp evimizde olanlar kına gecesine gitti diyü beni ricâ idüp izn almağla ma'â gidüp evinde yaturken mezbûr Mahmûd gelüp cebren benim bekâretimi izâle idüp zinâ eylemekle beş aylık hamlim zâhir oldu" diye dava etmiş, Mahmud ise iddiaları inkâr etmiştir. Ayrıca Mahmud'un keyfiyet-i hâli mahallesi ahalisinden sorulduğunda, beş kişi "mezbûr Mahmûd kendi halinde sâlih kimesedir" diyerek hüsn-i hâlini haber vermişlerdir. KŞS 10 / 152-3 (11-20 Safer 1071 / 16-25 Ekim 1660); Sak, *Konya Kadı Sicili* 10, s.282.

verdiği iyi hâl raporu ile kurtulanlar da oluyordu¹⁰⁷. İspatlayamadığı için davadan men edilenler¹⁰⁸ yanında feragat edenler de vardı¹⁰⁹.

Kendisine tuzak kurulup tecavüz edildiği iddiası ile mahkemeye müracaat edenler de vardı. Nehr-i Kâfir Mahallesi'nden Ümmügülsüm bint-i Mehmed nâm hatun bunlardan biri idi. Ümmügülsüm Hatun, Karaman Eyaleti valisi es-Seyyid el-Hâc İbrahim Paşa tarafından bu husus için mübâşir tayin olunan ağa vasıtasıyla yine aynı mahalleden Molla Mustafa bin Mehmed ve karısı Râziye bint-i Hüseyin adlı kadını mahkeme huzuruna çıkartarak dava etmiştir. Ümmügülsüm Hatun davasında, *"târîh-i kitâbdan yirmi üç gün mukaddem bir husûs için mezbûr Molla Mustafâ'nın menziline vardığımda mezbûr Molla Mustafâ ve zevcesi merkûme Râziye menzillerinde olan odaya beni koyup ve üzerime câr-ı mülâsıkları (komşu) olan gâyib-i 'ani'l-meclis Mustafâ bin 'Ömer nâm kimesneyi idhâl ve üzerimizden kapuyu zincirleyüp mezbûr Mustafâ dahî bana cebren ve kerhen zinâ ve bekâretimi izâle eyledikten sonra mezbûrân Molla Mustafâ ve Râziye merkûm Mustafâ'yı firâr itdirmeleriyle bana küllî zulm ve hayf eylemişlerdir"* demektedir. Ayrıca kanunî gereğinin yapılmasını ve Molla Mustafa ile Râziye'nin keyfiyet-i hâllerinin mahalle ahâlisinden sorulmasını istemiştir. Davalılar iddiaları tamamıyla inkâr etmişlerdir. Ümmügülsüm ise şahit getirememiştir. Molla Mustafa ve Râziye'nin hâlleri mahalle ahâlisinden sorulunca, *"Molla Mustafâ cinci ve falcılık iddi'âsıyla dâ'imâ ecnebî hatunları menziline idhâl ve izlâl idüp zevcesi ve kendi hâllerinde olmayup mezbûrândan cümlemiz râzı ve hoşnûd değilleriz"* diyerek sû-i hâllerini ihbâr etmişlerdir. Molla Mustafa ve zevcesi Râziye'nin tazirlerine tenbih olunmuştur¹¹⁰.

Bazı davaların ise zaman aşımından dolayı kabul edilmediği ve davacının reddedildiği görülmektedir. Mesela Eski-il Kazâsı'na tâbi Suğur köyünden Ayşe bint-i Kemal adlı kadın kocası Murad bin Şaban da hazır olduğu halde, yine aynı köyden el-Hâc Hızır bin Osman adlı kimseyi, Konya'da mütesellim olan el-Hâc Mirza Ağa vasıtasıyla Konya mahkemesine çıkartıp dava etmiştir. Davasında, *"târîh-i kitâbdan otuz sene mukaddem ben bikr-i bâliğa olduğum hâlde merkûm el-Hâc Hızır bana hıyânet kastı ile sihr itmekle ben dahî yaylakda obamdan çıkup yanına vardığımda bana hıyânet eyledi"* demektedir.

¹⁰⁷ Efâtûn Mahallesi'nden Sofya bint-i Fakâ nâm nasrâniye evinde kurulan mahkemede; "târîh-i kitâbdan üç gün mukaddem İçkal'a Mahallesi sükânından Andon veled-i Ayvalı nâm şâb emred nehâren fuzûlî benim menziline girüp bana cebren zinâ ve bekâretimi izâle eyledi su'âl olunup takrîri tahrîr ve mûcib-i şer'îsi icrâ olunmak matlubumdur" diye dava etmiş; ancak şahit gösterememiştir. Bunun üzerine suçlu işlemediğine dair Andon'a yemin teklif olunmuş, Andon yapmadığına dair, İncil üzerine yemin ettiği gibi, durumu mahallesi halkından sorulmuş ve halkın Andon'un hüsn-i halini haber vermesi ile Sofya davadan men edilmiştir. KŞS 51 / 232-1 (18 Receb 1141 / 17 Şubat 1729). Benzer bir olay için bkz. KŞS 49 / 211-1; Sak- Solak, Konya Kadı Sicili 49, s.507.

¹⁰⁸ KŞS 42 / 221-2.

¹⁰⁹ KŞS 48 / 239-1.

¹¹⁰ KŞS 51 / 103-4 (2 Safer 1141 / 7 Eylül 1728).

Ancak kadının iddiaları “*lağv ve şirret olmağla*” itibar edilmemiş ve aradan otuz sene geçtiği için davadan men edilmiştir. Ayrıca Hızır’ın ahvâli ahali-den sorulduğunda “*kendi hâlinde dîndâr ve müstakîm adamdır*” diye hüsn-i hâlini haber vermişlerdir¹¹¹.

Buraya kadar verdiğimiz örneklerde, daha çok, kadınlara veya bakire kızlara yapılan saldırılar ele alınmıştı. Ancak bazen, saldırganların hedefi küçük yaştaki kız çocukları da olabiliyordu. Tecavüze maruz kalan kız çocuklarının mahkemeye müracaatları, babaları veya velileri tarafından yapılıyordu. Çocuk tecavüzüne örnek olabilecek çok ilginç bir olay, Nehr-i Kâfir Mahallesinde yaşanmıştır. Bu mahallede oturup hâlâ sekiz yaşında olan Âlime adlı küçük kızın babası ve velisi Hüseyin bin el-Hâc Mehmed, mahkemede, kendi mahallesinden Abdullah ibn el-Hâc Mustafa adlı kimse huzurunda, “*bundan akdem mezbûr ‘Abdullah benim hâzıra-i bi’l-meclis olup sekiz yaşında olan sağıre kızım ‘Âlime’yi hile ve hüda ile menziline götürüp cebr ve ikrâh ile bekâretini izâle ve zinâ itmekle da’vâya şürû’ eylediğimde mezbûre ‘Âlime’yi merkûm ‘Abdullah kendüye ‘akd-ı nikâh itdürüp tezevvüc itmekle*” ben de araya giren müslümanların tavassutuyla, sulh olup davamdan feragat ettim. Biri birimizin zimmetini ibrâ ettik demektedir¹¹².

Burada dikkati çeken husus, tecavüze uğrayan daha sekiz yaşındaki bir kız çocuğunun tecavüzcüsü ile evlendirilmesidir. Küçük yaştaki çocukların evlendirilmesi, Konya halkı arasında çok yaygın olarak görülen bir uygulama olmamakla birlikte, nâdir de olsa rastlanılmaktadır. Hüseyin’in sekiz yaşındaki kızına tecavüz ederek bekâretini bozan Abdullah’a karşı açmış olduğu davadan, “*bi-tavassuti’l-müslimîn*”, yani araya giren arabulucular vasıtası ile vazgeçtiği görülmektedir. Sulh olduklarını söylediğine göre, ne gibi bir sulh ücreti aldığından bahsetmemektedir. Maddî bir karşılıkla mı, yoksa sulhçuların baskısı ile karşılıksız olarak mı anlaşmaya vardıkları bilinmemektedir. Ancak tecavüzcü Abdullah’ın Âlime’ye nikâh kıyması, Hüseyin’in sulha yanaşmasında en önemli etken olarak görünmektedir. Hüseyin’in davadan vazgeçmesindeki önemli etkenlerden biri de, belki, tecavüz sonucu kızı hakkında mahallede ortaya çıkacak olan dedikodulara mahal vermemektir.

Daha altı yaşında tecavüze maruz kalan çocuklara da rastlanılmaktadır. Hoşhan Mahallesinden Süleyman bin Yusuf, yine aynı mahalleden Meh-

¹¹¹ KŞS 47 / 184-4 (12 Muharrem 1129 / 27 Aralık 1716); Sak, *Konya Kadı Sicili* 47, s.466. İslam-Osmanlı hukukunda davalarda kadı tarafından görülebilmesi için belirli bir süreli geçmemesi gerekmektedir. Zaman aşımına uğrayan davaların görülebilmesi padişahın fermanına bağlıdır. Bu konuda bilgi için bkz. Doğan Yörük, “Osmanlı Hukukunda Zamanlaşımı Uygulamaları: Konya Örneği”, *Prof. Dr. Mehmet Ali Ünal’a Armağan, Türk Tarihi Araştırmaları*, (Editörler: Nurgül Bozkurt- Zübeyde Güneş Yağcı), (Berikan Yayınevi), Ankara 2018, s.184-207.

¹¹² KŞS 38 / 50-3 (19 Şevâl 1103 / 4 Temmuz 1692); Solak- Sak, *Konya Kadı Sicili* 38, s.75.

med bin Abdulkerim adlı kimseyi “*târîh-i kitâb günü kable’z-zuhur mahalle-i mezbûrede vâki’ imâmun hâlî menzili havlusuna mezbûr Mehmed işbu hâzıra-i bi’l-meclis altı yaşında sağıre kızım Emine’yi götürüp sağıre-i mezbûreye cebren zinâ ve bekâretini izâle eylemişdir mûcib-i şer’îsi icrâ ve mezbûre ‘Âyşe kâbile hatunlara irâ’et olunmak matlûbumdur*” diye dava etmiştir. Ancak Mehmed suçlamayı reddetmiştir. Emine kâbile hatunlara muayene ettirildiğinde bekâreti bozulduğu anlaşılmıştır. Süleyman’dan şahit getirmesi istendiğinde, süre talep etmiş, fakat on beş yirmi gün geçmiş olmasına rağmen, şahit getiremediğinden davadan men edilmiştir¹¹³.

Bir kimsenin tecavüz suçundan cezalandırılabilmesi için bazı hukukî şartların yerine gelmesi gerekmektedir. Mesela davalının iddialarını şahitlerle ispatlaması ya da suçlanan kimsenin suçunu mahkemede dört ayrı oturumda itiraf etmesi bu şartlardandır. Mesela Zincirlikuyu Mahallesi’nden Havva bint-i Abdulkadir’in vâlidesi Zeyneb bint-i Abdullah adlı kadın, mahkemede, Konyalı olup bundan önce İstanbul’dan Konya’ya misafir olarak gelip, annesinin evinde kalan es-Seyyid Ali bin Abdullah Efendi adlı şâb emredi dava edip, “*târîh-i kitâbdan iki gün mukaddem işbu sağıre kızım mezbûre Havvâ mahalle-i mezbûrede zokakda gezerken mezbûreye Seyyid ‘Alî gel sana turunc vireyim deyu aldayup Hâcî ‘Alî nâm kimesnenin mahalle-i mezbûrede vâki’ hâlî menziline koyup kızım mezbûre Havvâ’nın cebren birkini izâle bir le zinâ eylemişdir su’âl olunup işbu yedimde olan fetvâlar mantûklarınca mûcib-i şer’îsi icrâ olunmak matlûbumdur*” demektedir. İddialar Seyyid Ali’ye sorulduğunda, önce inkâr etmiş; ancak sonradan, tekrar be-tekrar dört defa, ayrı ayrı sorulduğunda, “*Havva’nın birkini izâle idip mezbûreye zinâ eyledim*” diye baştan sona kabul edince mûcibiyle tenbih olunmuştur¹¹⁴.

Suçlunun cezalandırılmasının bir başka yolu da, suçu işlediğini değişik ortamlarda veya değişik zamanlarda ifade edip anlatmasıdır. İşte “*bülbülün çektiği dili belasıdır*” atasözünü tam da karşılayacak buna benzer bir olay, Konya’nın Şükran Mahallesi’nde meydana gelmiştir. Bu mahalleden Bedros veled-i Bogos nâm zimmî, Karaman Eyaleti valisi es-Seyyid el-Hâc İbrahim Paşa tarafından olay için mübaşir tayin olunan Osman Ağa vasıtasıyla, aynı mahalleden Mustafa bin Mehmed adlı kimseyi mahkemeye çıkartarak, “*târîh-i kitâbdan on gün mukaddem iş bu dört yaşında sağıre kızım Sîmâ’yı mezbûr Mustafâ benim zokak kapumun önünde tutup zokak kapumu açup kapu ardında*

¹¹³ KŞS 54 / 70-2 (4 Safer 1151 / 24 Mayıs 1738). Küçük yaştaki çocuğa saldırı hakkında başka bir örnek için bkz. KŞS 38 / 43-2; Solak- Sak, *Konya Kadı Sicili* 38, s.64.

¹¹⁴ KŞS 54 / 20-3 (27 Zîl-hicce 1150 / 17 Nisan 1738). Belgede “*mucibiyle hükmü olduğu*” diyerek ne gibi bir ceza verildiği ifade edilmemiştir. Mentesh-zâde Abrurrahim Efendi’nin vermiş olduğu bir fetvada: “*Muhsen olan Zeyd mecâlis-i kâdîdan dört mecliste Hind’e zinâ itdiğine ikrâr idüp ekârî-i erba’a bulunup Zeyd musır olup rücu’ eylemese Zeyd’e şer’an ne lâzım olur? el-cevâb: recm olunur*”, denilmektedir. Abdurrahim Efendi, C.I., s.99. Ancak Osmanlı Devleti’nde recm cezasının uygulandığına pek şahit olunmadığı için Seyyid Ali’ye de böyle bir ceza tatbik edildiği zannedilmemektedir.

sağîre-i mezbûre Simâ'nun fercine 'amden parmağın sokup bekâretin izâle ve vech-i meşrûh üzere 'amden parmağıyla bekâretin izale eylediğin mezbûr Mustafâ huzûr-ı müslimîninde ikrâr dahî etmekle su'âl olunup takrîri tahrîr ve mûcib-i şer'isi icrâ olunmak matlûbumdur" diyerek dava açmıştır. İddialar Mustafa'ya sorulduğunda inkâr etmiştir. Ancak Bedros'un mahkemeye getirmiş olduğu şahitler, "*Mustafâ bizim huzûrumuzda müdde'-i-i mesfûr Bedros'un sağîre kızı Simâ'nun mesfûr Bedros'un zokak kapusu ardında fercine 'amden parmağın sokup bekâretin izâle eyledim deyu ikrâr ve i'tirâf eyledi*" diyerek Mustafa'nın kendi yanlarında yaptıklarını anlattığını ifade etmişlerdir. Şahitlerin ifadeleri doğrultusunda gereğince hükm olunup, Mustafa'nın tazirine karar verilmiştir¹¹⁵. Şahitlerin olayı görmemelerine rağmen, davalının kendi boşboğazlığıyla, olayı övünerek anlatmasıyla suçu işlediği sabit olmuş ve Mustafa cezalandırılmıştır. Mustafa'nın, komşusunun çocuğuna bu kötülüğü yapmasındaki maksadının ne olduğu açık değildir. Aralarında ne gibi bir husumet vardı da, böyle bir saldırıda bulundu bilemiyoruz.

D- Taciz Suçu

Tacizin lügat anlamı, bir kimsenin canını sıkma, rahatını kaçırma, ona sıkıntı verme, onu tedirgin etmedir. Fâili bu nev'i tacize iten, onun harekete geçmesine yol açan neden, cinsel sâik olabileceği gibi olmayabilir de. Her iki durumda da, ferdin ve kamunun rencide olan iffet ve ahlak duyguları bu tür tacizi diğerlerinden ayırır. Cinsel taciz çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Bir tanıma göre: "Cinsel taciz, bir bireyin diğer bir bireyi rızası olmadan elle, sözle, gözleri ve bedeni ile cinselliğini hedefleyerek rahatsız etmesidir"¹¹⁶.

İncelenen Konya şer'îye sicillerinde pek çok sözlü ve fiilî taciz örneğine rastlanılmıştır. Taciz vakalarını, kadınların ve erkeklerin muhatap olduğu tacizler olarak ayrı ayrı ele almak daha uygun olacağından, burada öncelikle, kadın tacizlerine yer verilecek; erkeklere yönelik taciz olayları ise daha aşağıda ele alınacaktır. Kadınlara yönelik tacizlerin daha çok sözle yapıldığı ve fâillerin toplum düzenini bozmaktan ötürü cezalandırıldıkları görülmektedir. Mesela Hacıcemal Mahallesi'nden Fatıma bint-i Mehmed adlı kadın ile kocası Osman bin Mehmed, Mehmed bin Hasan'ı dava etmişlerdir. Osman davasında, "*târih-i kitâbdan dört gün mukaddem zuhr vaktinde mezbûr Mehmed zevcem merkûme Fâtıma'ya hitâb idüp bana bir 'avrat getir yahut seni tasarruf iderim deyu ta'cizden hâlî değildir su'âl olunup takrîri tahrîr ve keyfiyet-i ahvâli mahallesi ahâlisinden istihbâr olunmak matlûbumdur*" demektedir. İddialar Mehmed'den sorulduğunda tamamıyla inkâr etmiştir. Osman'dan iddia-

¹¹⁵ KŞS 51 / 216-4 (5 Receb 1141 / 4 Şubat 1729).

¹¹⁶ Mehmet Emin Artuk, "Cinsel Taciz ve Ceza Hukuku", Marmara Üniversitesi Kadın İşgücü İstihdamı Araştırma ve Uygulama Merkezi, İstanbul 1994, s.34.

larını ispatlaması istendiğinde şahit getiremediği gibi, Mehmed'e İslam hukukunun ispat yollarından biri olan yemin etmeyi de teklif etmemiştir. Ancak Mehmed'in hâli mahallesi ahalisinden sorulduğunda "*Mehmed kendi hâlinde olmayup kefil dahî olmazız*" diye sû-i hâlini haber vermeleriyle, ihbarları gereğince Mehmed'in tazirine tenbih olunmuştur¹¹⁷.

İlginç ve ilginç olduğu kadar da fâilin ruh hâlini ortaya koyan bir başka sözlü taciz davası da Beghekim Mahallesi'nden gelmiştir. Bu mahalleden olup Osmanlı Devleti'nin gayrimüslim vatandaşlarından biri olan Nazlı bint-i Eneştâş adlı *bikr-i bâliğa-i nasraniyye*, mahkemeye gelerek, Murat ve led-i Betri nâm zimmîyi dava etmiştir. Nazlı davasında, "*merkûm Murât zimmî leylek ve nehâren menzilime gelüp ben seni alurum bana gel yohsa sana zarar ederim eğer Müslüman olursan ben dahî Müslüman olurum deyu bana cev ve eziyetinden hâli olmamağla bana küllî 'âr târî olmuşdur hattâ târî-i kitâb günü bana minvâl-i meşrûh üzere cev ve eziyet eylediğini huzûr-ı müsliminde ikrâr dahî eylemişdir merkûm Murât zimmîden su'âl olunup mûcib-i şer'iyesi icrâ olunması matlûbumdur*" demektedir. Murat zimmî ise iddiaları bütünüyle reddetmiştir. Nazlı'dan Murat zimmînin müslümanlar huzurunda söylediği sözleri ispat etmesi istendiğinde, aynı mahalleden gelen şahitler, "*Murât zimmî târî-i kitâb günü müdde'ye-i mezbûre Nazlı'nın bugün menziline varmadım lâkin iki üç gün mukaddem bana gel deyu menziline varup cev ve eziyet eyledim deyu bizim huzûrumuzda ikrâr ve i'tirâf eyledi*" diye şahitlik etmişlerdir. Murat zimmînin kendi sözleriyle suçu sabit olduğundan, tazir cezası verilmiştir¹¹⁸. Burada, muhatabından karşılık görmeyen bir sevgi olduğunu söylemek yerinde olacaktır. Murat'ın Nazlı'ya söylediği, "*eğer Müslüman olursan ben dahî Müslüman olurum*" diyerek müslüman olmayı bile göze alabilecek kadar gözünü kararttığına bakılırsa, onu çok istediği anlaşılmaktadır. Ancak bu isteğin mahkemede sonuçlanması, bu sevginin Nazlı katında bir karşılığı olmadığını göstermektedir.

Başka bir taciz olayı da Poladlar Mahallesi'nde gerçekleşmiştir. Ayşe bint-i Ali sürekli kendisini taciz eden aynı mahalleden Abdulkadir bin Ahmed'i, "*mezbûr 'Abdulkâdir benim konşum olmağla dâ'imâ dam üzerine çıkup bana nâ-mahrem iken bana nazar idüp ve bundan gayrı zevcimîn şâkirdi Himmet nâm kimesneye müsâdif oldukça 'Âyşe'ye benden selâm götür benim ile dost olsun deyu bi'd-defa'ât haber gönderüp ve gice ile ben kendi menzilimde otururken bacadan ve divar deliğinden bana nazar idüp beni ta'cizden hâli değildir mûcib-i şer'îsi icrâ olunması matlûbumdur*" diye dava etmiştir. Abdulkadir'in inkârı ve Ayşe'nin de iddialarını ispatlayacak şahidi olmaması sebebiyle, Abdulkadir'in

¹¹⁷ KŞS 50/160-4 (17 Zil-hicce 1138 / 16 Ağustos 1726); Sak- Çetin, *Konya Kadı Sicili* 50, s.370.

¹¹⁸ KŞS 45/231-4 (10 Reb'ü'l-âhir 1127/ 15 Nisan 1715); Sak- Çetin, *Konya Kadı Sicili* 45, s.526.

durumu mahallesi ahalisinden sorulmuş ve onların da, “‘Abdulkâdir bu makûle fesâddan hâlî değildir ve bu husûs dahî beynimizde tevâtür üzere şâyi’dir ve me’mûlümüzdür” demeleri üzerine, Abdulkadir tazir ile cezalandırılmıştır¹¹⁹.

Sözlü taciz olayları yanında fiilî taciz olaylarıyla da karşılaşmaktadır. Hatta gayrimüslim vatandaşların müslüman vatandaşlara tacizine de şahit olunmaktadır. Mesela Şerefşirîn Mahallesi’den Mustafa Çelebi ibn el-Hac Ali, Markar veled-i Safer zimmîyi mahkemeye vererek, “merkûm Markar zimmî târîh-i kitâbdan üç gün mukaddem zevcem ‘Âyşe Hatun akrabâsına giderken târik-i âmmda önüne geçüp benim ile mu’âmele eyle deyu zekerin göstermekle zevceme ve bana küllî ‘âr târî olmuşdur merkûm zimmîden su’âl olunup takriri tahrîr ve mucîb-i şer’îsi icrâ ve keyfiyet-i ahvâli istihbâr olunması matlûbumdur” demiştir. İddialar Markar tarafından inkâr edilince, durumu mahkemeye gelen mahallesinden beş kişiye sorulmuş, onların da, “Markâr zimmî kendi hâlinde olmayup ümmet-i Muhammed’in ehl ve ‘ıyâllerine hilâf-ı inhâ ta’arruzdan hâlî değildir” diyerek sû-i hâlîni haber vermeleri üzerine, Markar’ın tazirine karar verilmiştir¹²⁰.

Hem sözlü hem de fiilî saldırıya uğradığını iddia eden, ancak sonradan davasından feragat edenler de vardı. Mesela bunlardan biri Ahmedfakih Mahallesi’nden Meryem bint-i Ebûbekir adlı hatundur. Meryem Hatun vekili Osman bin Ali vasıtası ile Durakfakih Mahallesi’nden es-Seyyid Mehmed bin es-Seyyid Osman ile köle Arab Abdullah’ın sâhibi el-Hâc Ahmed bin el-Hâc İsmail’i dava etmiştir. Osman, “müvekkilem mezbûre Meryem târîh-i kitâbdan iki gün mukaddem gice ile nısfü’l-leylde mezbûrân es-Seyyid Mehmed ve ‘Arab ‘Abdullah benim menzirim kapusuna gelüp dakk-ı bâb idüp ben dahî kapu ardına geldiğimde feth-i bâb eyle içerü girüp senin ile görüşelim didiklerinde kapuyu feth itmeyüp mezbûrlar dahî ol gice gidüp ertesi gice yine vakt-ı mezbûrda ikisi ma’â kapuma gelüp yine dakk-ı bâb ben dahî kapu ardına geldiğimde yine kapuyu feth eyle sana bir alaca getürdük içerü girüp seninle görüşelim deyu her bâr mezbûrlar beni ta’cizden hâlî değîllerdir” diye dava etmiş, fakat daha sonra davasından vazgeçtiğini bildirmiştir¹²¹.

Taciz iddiası ile mahkemeye müracaat edenlerin bu iddialarını ispatlamaları gerekiyordu. Aksi takdirde suçluya ceza verdiremeyecekleri gibi, kendileri de davadan men olunurdu. Mesela Fahrünnisa Mahallesi’nden es-Seyyid Süleyman bin es-Seyyid Ahmed, es-Seyyid Mehmed bin Mehmed’i “târîh-i kitâbdan bir gün mukaddem mezbûr es-Seyyid Mehmed zevcem gâ’ibe-i ‘anı’l-meclis Şerîfe Marziye bint-i es-Seyyid Mehmed nâm hatuna papucu mu ve

¹¹⁹ KŞS 40 / 167-1 (21 Zil-hicce 1114 / 8 Mayıs 1703).

¹²⁰ KŞS 46 / 192-3 (7 Şa’bân 1125 / 29 Ağustos 1713).

¹²¹ KŞS 51 / 87-1 (10 Muharrem 1141 / 16 Ağustos 1728).

yektâ mı ve akça mı istersin ne istersin deyu kelimât idüp ta'cizden hâli değıldir su'âl olunup takrîri tahrîr ve mûcib-i şer'isi icrâ olunmak matlûbumdur" diye dava etmiş; fakat ispatlayamadığı için davadan men edilmiştir. Tabî ki, davayı kaybetmesinde, es-Seyyid Mehmed'in taciz etmediğine dair yemini de önemli rol oynamıştır¹²².

II- ERKEKLERE YÖNELİK CİNSEL SUÇLAR

A- Livata Suçu

İslam hukukunda "livata" olarak geçen ve arkadan temas manasına gelen bu terim, bazen kadınla arkadan temas olarak kullanılsa da, asıl olan livatanın erkekle erkeğin arkadan temasıdır. Dolayısıyla, kadınla ve karısıyla arkadan temasa verilen hüküm livataya verilen hükümden farklıdır¹²³. Bu cinsel sapıklık Kuran'da ve hadislerde konu edilmiş ve şiddetle yasaklanmıştır. Livata fiili ayetlerde pek çirkin olarak nitelendirilmiş ve reddedilmiştir. Bu fiili işleyen topluluk da helak olmuştur. Ancak, ayetlerde bu fiili işleyen kimseye herhangi bir ceza öngörülmemiştir. Hz. Peygamber'in livata fiilini işleyene recm cezası uyguladığı veya bu ceza ile hükmettiği sabit değildir¹²⁴. Resul-i Ekrem ayrıca, "Ümmetim hakkında en çok korktuğum şey Lût kavminin davranışındır" demiş ve erkeğin eşiyle anal ilişkide bulunmasını da "küçük livâta" şeklinde nitelendirerek yasaklamıştır¹²⁵.

İncelenen sicillerde, livata ile ilgili pek çok belge tespit edilmiştir. Bu belgelerde, livatanın iki tarafın gönül rızası ile yapıldığını ortaya koyan bir olaya tesadüf edilmemiştir. Bu tür olaylar, iki tarafın rızası ile olduğundan, mahkemeye intikal etmemesi normaldir. Mahkeme kayıtlarına geçen livata vakalarının daha çok, saldırı neticesinde mağdur tarafın zarar görmesi ile mahkemeye müracaatları sebebiyle kayıtlara geçtiği görülmektedir. Livatada saldırganların hedefi -küçük büyük fark etmiyor- bütün erkekler idi. Ancak asıl hedef küçük yaştaki erkek çocukları (sagîr) veya şâb, emred ya da şâb emred denen genç yaştaki erkek çocuklardı. Livata suçu ile ilgili 60 belgeden 45 tanesi (% 75) çocuk ve genç yaştaki erkek çocukların kayıtları iken, 15 belge ise (% 25) herhangi bir ifade ile belirtilmeyen ve büyükler sınıfına aldığımız mağdurların kayıtlarından oluşmaktadır. Saldırganların cezalandırılmasında, daha önceki tecavüz olaylarında olduğu gibi, belirli bir yol takip edilmektedir. Davacıların şahitlerle iddialarını ispatlaması, zanlının

¹²² KŞS 50/150-4 (27 Zil-hicce 1138 / 26 Ağustos 1726); Sak- Çetin, *Konya Kadı Sicili* 50, s.345.

¹²³ Chyngyz Baimurzaev, *İslam Hukukunda Zina Suçu Dışındaki Cinsel Suçların Hukuki Sonuçları*, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2014, s.14.

¹²⁴ İbrahim Çalıışkan, "İslam Hukukunda Zina Suçunun Maiyeti ve Cezası", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.5, S.1, Ankara 2009, s.83-84.

¹²⁵ Kâmil Yaşaroğlu, "Livâta", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.27, Ankara 2003, s.198.

suçlamaları kabul etmesi ya da ahalinin vermiş olduğu şahitlik, suçluların ceza almasında önemli rol oynamaktadır.

Livata olayında, suçluların daha çok, işledikleri livatadan ziyade, toplum huzurunu bozmaya yönelik davranışlarından dolayı *tazir-i şedîd ve hats-i medîd* ile cezalandırıldıkları ortaya çıkmaktadır. Mesela Çiftenerdübân Mahallesi'nden mahkemeye intikal eden bir livata davasında bunu görmek mümkündür. Mahalle sâkinlerinden el-Hâc Mehmed ibn el-Hâc Halil ve Abbas bin Receb nâm emred, yine aynı mahalleden Ali bin el-Hâc Süleyman Beg üzerine, her biri dava etmişlerdir. Davada önce, el-Hâc Mehmed söz alarak, *"benim sulbî oğlum hâzır-ı bi'l-meclis İbrâhîm nâm emred ta'lîm-i Kur'ân-ı 'azîmü's-şân için mu'allimhâneye gidüp gelürken bir iki senedir mezbûr 'Alî fesâd ve fi'l-i şeni' kasdıyla yanına iki nefer kimesneyi dahî refik idüniüp sen bizim ile niçün ihtilât itmezsin deyu önüne geçüp dâ'imâ cev ve eziyet üzere olup Kur'ân-ı 'azîmi ta'lîmine mâni' olmuşdur ve bundan akdem dahî nice kimesnelerin kendüye ve nice kimesnelerin evlâdına fesâd için ta'arruzdan hâli olmamağla izn-i hâkim ile kal'abend dahî olunmuşdur benim emred oğluma ta'arruzdan kasr-ı yedine tenbîh ve eziyetinin mûcibi icrâ olunması matlûbumdur"* demektedir. Onun arkasından ikinci olarak Abbas nâm emred söz alarak, *"ben on bir ay mukaddem 'ıyd-ı adhâ (kurban bayramı) günü kendi maslahatım için çeşme yanında dururken mezbûrun refiki olan gâ'ib-i 'ani'l-meclis es-Seyyid Süleymân bin 'Abdulcelîl Halîfe gel bizim odamızda bir mikdâr sohbet ve 'işret idelim deyüp ben dahî feokeşû olmam ile varup meks üzere iken mezkûr 'Alî üç nefer refikleriyle gelüp beni ahz idüp cebr ve ikrâh ile bana livâta itmişdir mûcibi icrâ olunması matlûbumdur"* demiştir. Ali bütün iddiaları reddetmiştir. Livata hususunda Abbas'dan şahit istendiğinde, şahit gösterememiştir. Ancak mahalleliden Ali'nin hâli sorulduğunda, mahalleli, Ali'nin İbrahim'i Kur'an talimi için muallimhaneye giderken tacizini ve Abbas'a zorla tecavüzünü doğrulamışlardır. Bundan önce, geçen senelerde dahî fesâd ve şekâveti için emr-i hâkimle kal'abend olunduğunu, şerîr ve ehl-i fesâd olduğunu bildirmişlerdir. Hatta bu sene Ali ve arkadaşlarının şerr ve fesâdlarından mescidlerinin kapısını örtmedikçe Ramazan gecelerinde teravîh namazını bile kılmak mümkün olmamıştır, diyerek Ali'nin sû-i hâlini haber vermişlerdir. Bundan başka, mahkemede yapılan duruşma sırasında, Ali firâr etmiş, yakalamak için arkasına düşen kethüdâyeri çavuşu Ahmed Beg'in, hançer ile sağ elinin parmağını vurup yaralamıştır. Yakalandıktan sonra, yapmış olduklarından dolayı, *"ta'zîr-i şedîd ve hats-ı medîd"* olunmak üzere zâbitine tenbîh olunmuştur¹²⁶. Bu da-

¹²⁶ KŞS 40/91-1(6 Şevâl 1114 / 23 Şubat 1703). Ebussuud Efendi livata hakkında vermiş olduğu bir fetvada: "Mes'ele: Alaybeyi olan Zeyd, Amr ile Bekri, Beşri emrede "getiriverin" deyu gönderip, mezbûrlar dahî Beşri kaçıp saklandığı komşusu Hâlid evinden güçle çıkarp, Zeyd'e ilediverip, Zeyd, Beşri emredi bir dağa alıp gidip -hâşâ- güçle livâta eylese, şer'an ne lâzım olur? el-Cevâb: Zeyd katli olunmak meşru'dur, müteehhil [evli] değil ise dahî. Katli olunmaz ise darb-i

vada Ali'nin, arkadaşlarıyla birlikte, sürekli mahalledeki erkek çocuklarına tacizde bulunduğu, yollarını kestiği, onları kendileri ile arkadaş olmaya zorladığı ve livata ettiği anlaşılmaktadır. Buna ilavaten, namazlarda bile rahat vermeyerek, mahalle halkını rahatsız ettikleri görülmektedir. Mahkemede yargılanırken dahi rahat durmayan Ali'nin, tazirinden ve uzun süreli hapsinden dolayı, halkın rahat bir nefes aldığını tahmin etmek, zor olmasa gerekdir.

Livata olayında suçlular bazen, eşkıyalığı iyice ele alarak, tamamen kontrolden çıkıp halka büyük zulümler yapıyorlardı. Bu konuda mahkemeye intikal etmiş önemli bir dava bulunmaktadır. Dolabucu Mahallesi'nden Ali bin el-Hâc Ahmed adlı şâb emred, İvaz Beşe ibn Hüseyin, Mehmed Beşe ibn Ali Beşe ve Durak bin Mevlüd adlı kimseneleri serdârları olan Ömer Beşe vasıtasıyla mahkemeye çıkartarak dava etmiştir. Ali davasında, *“târîh-i kitâbdan iki gün mukaddem gice ile Türbe-i Celâliye Câmî'i'nde terâvîh namâzını kulup menzîlime giderken Yûsufbeg Zokağı başında mezbûrûn İvaz Beşe ve Mehmed Beşe ve Durak ve gâ'ib-i 'ani'l-meclis Perdahtçı Nasûh Beşe ve Çancı Mehmed âlet-i harble yoluma geliip câmi'-i mezbûr kurbunda vâki' mezâristân içine cebren beni götürüp mezbûr Durak imdâduma gelen kimesneleri sill-i seyf def' idüp mezbûrûn İvaz Beşe ve Mehmed Beşe ve gâ'ib-i 'ani'l-meclis Nasûh Beşe ve Çancı Mehmed livâta eylediler icrâ-yı şer' olunması matlûbumdur”* demektedir. İddiaları davalılar inkâr etmişlerdir. Ancak, Ali'nin getirmiş olduğu şahitler, onu doğrulayarak iki gece önce, teravih namazından sonra, Türbe-i Celaliye yakınında bulunan mezaristân içinden feryad gelince, oraya vardıklarında İvaz Beşe, Mehmed Beşe, Nasuh Beşe ve Çancı Mehmed'i tecavüz için Ali'nin üzerinde iken gördüklerini ve Durak'ın da elinde kılıç ve balta ile yanlarında durduğunu söylemişlerdir. Ahalinin verdiği ifade gereğince mucibiyle hükm olunmuştur. Suçluların cezasının ne olduğu hüccetin üzerine kaydedilen buyurulduda belirtilmiştir. Halep Beglerbegisi Kaplan Paşa'nın göndermiş olduğu buyurulduda, *“hüccet-i şer'îye ve fetvâ-yı münîfe mûcibince mezbûrlar mütehhim olmağın üç sene kürek çekilmek üzere göndermiştir”* denilmektedir¹²⁷. Burada saldırganların, “Beşe” unvanı taşımalarından ve mahkemeye serdarları vasıtası ile çıkarılmalarından, bunların askerî, yeniyeniçeri oldukları anlaşılmaktadır. Saldırganların Ramazan ayında ve teravih nazamından çıkan genç bir çocuğu zorla tutarak mezar içine çekmeleri ve burada ona tecavüz etmeleri, tecavüz sırasında da, birinin elinde kılıç, kurtarmaya gelenleri engellemesi, eşkıyanın engellenmezse neler ya-

şedîd ve habs-ı medîd [çok uzun süreli] lâzımdır, demektedir. Cihan Osmanoğlu, “Klasik Dönem Osmanlı Hukukunda Zina Suçu”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. LXVI, S.1, İstanbul 2008, s. 159.

¹²⁷ KŞS 161/109-3 (15 Ramazân 1083 / 4 Ocak 1673).

pabileceğinin göstergesidir. Sıradan bir tecavüz olayında suçlulara daha çok tazir ve haps cezası verilirken, bunların üç sene kürek çekme cezası ile cezalandırılması, son yaptıkları livata saldırısından ziyade, muhtemelen Konya'da gerçekleştirdikleri ve halkın güvenliğine yönelik yukarıdakine benzer eşkıyalık hareketlerinden dolayı olsa gerektir.

Livata saldırısını âdet hâline getiren ve ahalinin ehl ve ıyâlini sürekli rahatsız eden, kısacası eşkıyalığı bir hayat tarzı haline getirenlerin ölüm cezasına çarptırıldıkları görülmektedir. Yine bu hususta iki ayrı belgeye konu olan ilginç bir hadise bulunmaktadır. 24 Aralık 1738 günü, Şeyhâlîmân Mahallesi'nden Aziz İmamoglu Mustafa bin Hacı Abdulkadir nâm şâb emred, yine aynı mahalleden Dal Ahmedoğlu Mustafa ile Hoşhân Mahallesi'nden Bayrakdâr İbrahim bin Hasan Beşe adlı kimseleri dava etmiştir. Mustafa davasında, *"târîh-i kitâbdan dört gün mukaddem mezbûrân Mustafâ ve Bayrakdâr İbrahîm yanlarında refikleri olan gâyib-i 'ani'l-meclis Kırık Emir ve Tokluoğlu Hüseyin ve Mehmed ve Şirilmek Keloğlan nâm kimesneler ile mahalle-i mezbûrede vâki' menziline gice ile girüp nâ'im olduğum oda içinde üzerime hücum ve boğazımı sıkup beni tasarruf itmeleriyle ol hinde kisemde olan yetmiş gurusluk akça ile kisemi ve bir boğça esvâbı dahî almışlar idi mezbûrândan su'âl olunup keyfiyet-i ahvâlleri dahî istifsâr olunsun"* demektedir. Sorulduğunda, Bayrakdâr İbrahim cevabında, eve vardıklarını fakat kendisinin evin kapısı önünde durup, diğerlerinin evin içine girmeleriyle, o esnada adı geçen Mustafa'nın boş akça kesesini kapısı önünde bulduğunu ifade etmiştir. Dal Ahmedoğlu Mustafa ise iddiaları bütünüyle inkâr etmiştir. Mustafa'nın getirmiş olduğu şahitler, Dal Ahmedoğlu Mustafa'nın *"yanında beş nefer refik ile merkûm Mustafâ'nın gice ile menziline girüp merkûm Mustafâ'yı tasarruf eyledim"* dediğini söylemişlerdir. Ayrıca Dal Ahmedoğlu'nun durumu mahallesi ahalisinden sorulduğunda *"Mustafâ kendi hâlinde olmayup dâ'imâ 'ibâdullahın ehl ve 'ıyâllerine ta'arruz ve sû-i kasd üzere olup mükâbir-i bi'l-leyl ve sa'y-ı bi'l-fesâd 'âdet-i müstemerresidir"* diyerek sû-i hâlini ihbâr etmişlerdir. Şahitlerin şehadeti ve mahallesinin ihbarları gereğince, Dal Ahmedoğlu Mustafa'nın cezası emr-i veliyü'l-emre havale olunmuş, Bayrakdâr İbrahim'e ise, ikrarı gereğince, tazir ve habs cezası verilmiştir¹²⁸. Burada İbrahim'in eve girmediğini, livata ve hırsızlık olayı ile bir ilgisinin olmadığını söylemesi üzerine, tazir ve hapsle cezalandırıldığı anlaşılmaktadır. Ancak Mustafa'nın cezası padişah emrine havale edilmiştir.

Aradan iki gün geçtikten sonra, 26 Aralık 1738 günü, Aziz İmamoglu Mustafa'nın tekrar mahkemeye müracaat ettiği görülmektedir. Bu defa

¹²⁸ KŞS 54/191-5 (12 Ramazân 1151 / 24 Aralık 1738).

Mustafa, kendi mahallesinden Dal Ahmedoğlu Mustafa'yı, zâbitân marifetleriyle mahkemeye çıkartarak üzerine dava etmiştir. İmamoğlu Mustafa davasında, *"târîh-i kitabdan dört gün mukaddem mezbûr Mustafâ yanında beş nefer refiki ile mahalle-i mezbûrede vâki' menzilime gice ile girüp nâ'im olduğum oda içinde üzerime hücum ve boğazımı sıkup bana livâta ve tasarruf itmeleriyle ol hînde kisemde olan yetmiş gurusluk akçamu dahî almışlar idi mezbûr Mustafâ dâ'ima 'ibâdullahın ehl ve 'iyâllerine ta'arruz ve sû-i kasd 'âdet-i müstemesi olup mükâbir-i fî'l-leyl fisk ve fesâd ve sa'y-ı bi'l-fesâd üzere olmağla mezbûr Mustafâ'dan su'âl olunup ve keyfiyet-i ahvâli dahî istifsâr olunsun"* demektedir. Ancak Dal Ahmedoğlu suçlamaları inkâr etmiştir. İmamoğlu Mustafa'nın getirmiş olduğu şahitler, Dal Ahmedoğlu'nun, *"beş nefer refikim ile merkûm Aziz İmamoğlu Mustafâ'nın mahalle-i mezbûrede vâki' menziline gice ile girüp merkûm Mustafâ'ya livâta ve tasarruf eyledim"* diye kendi huzurlarında ifade ettiğini ve *"dâ'imâ 'ibâdullahın ehl ve 'iyâllerine ta'arruz ve sû-i kasd 'âdet-i müstemesi olup mükâbir-i fî'l-leyl ve fisk ve fesâd ve sa'y-ı bi'l-fesâd üzere olduğunu"* söylemişlerdir. Yine mahallesi ahâlisinden yedi kişi mahkemeye gelip, *"mezbûr Mustafâ 'an asl mahallemiz ahâlisinden olup lâkin kendi hâlinde olmayup 'alenen fisk ve fesâd eylediğinden gayrı genç oğlan tasarruf ve bazı eşyâ sirka eylemek 'âdet-i müstemesi olmağla mezbûr Mustafâ'nın izâlesi lâzımdır"* diyerek sû-i hâlini haber vermişlerdir. Ayrıca hâlâ Konya'da müftülük görevini sürdüren Seyyid İbrahim Efendi'den konu hakkında fetva istenmiştir. Müftü efendinin verdiği fetvada da, *"vech-i meşrûh üzere şekâveti ve sa'y-ı bi'l-fesâd ve mükâbir-i fî'l-leyl olduğu şer'an zâhir ve mütehakkık olan Zeyd-i şakînin emr-i veliyyü'l-emr ile katli meşrû' mudur deyu su'âl cevâbında meşrû'dur"* denilmektedir. Şahitlerin şehadeti, mahallelinin ihbarı ve müftünün fetvası gereğince *"emr-i veliyyü'l-emr ile"* siyâseten katli meşrû'iyetine hükm olunmuştur¹²⁹. Sürekli eşkıyalık yaptığı, genç oğlanlara saldırarak tecavüz etmeyi bir âdet hâline getirip toplumun huzur ve güvenliğini bozduğu için, Dal Ahmedoğlu Mustafa'nın katline karar verildiği anlaşılmaktadır. Cezasının tatbiki ise padişahın izni ile gerçekleşecektir¹³⁰.

Livata saldırılarının büyük çoğunluğu teşebbüs safhasında kalmış, gagesine ulaşmadan mağdurun bağırması ile ahâlinin yetişerek kurtarması sonucu girişimler başarılı olamamıştır. Davalıların iddiaları inkâr etmelerine rağmen, büyük çoğunluğu ahâlinin vermiş olduğu ifadeler dorultusunda tazir ile cezalandırılmışlardır. Mesela Konya haricinde Karaüyük nâm ma-

¹²⁹ KŞS 54 / 158-2 (14 Ramazân 1151 / 26 Aralık 1738).

¹³⁰ Bazı hallerde, işlediği bir suçtan dolayı yakalanan kimsenin durumu, işlediği suçu, kadı tarafından bir "suret-i sicil" ile merkeze bildirilmekte ve cezanın takdiri merkeze (Divan-ı humayun'a) bırakılmaktadır. Mehmet İpsirli, "XVI. Asrın İkinci Yansında Kürek Cezası ile İlgili Hükümler", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 12, İstanbul 1982, s.209.

hale sakinlerinden Abdullah bin Abdusselam nâm emred, Süleyman bin Osman üzerine dava ederek, *“târîh-i kitâbdan iki gün mukaddem vakt-ı ‘asrda mahalle-i mezbûre zeylinde vâki’ sahrâda ben koyun ra’y iderden işbu Süleymân beni yere yatırdup ve fi’l-i şenî’ kasdıyla uçkurum çözmekle ben feryâd eylediğimde müslimîn yetişüp beni mezbûrun yedinden tahlîs eylediler mücib-i şer’isi icrâ olunmak matlûbumdur”* demektedir. İddialar Süleyman’a sorulduğunda, bahsedilen vakitte Abdullah’ın, mahalle yakınında bulunan ekili arazisi içinde koyunlarını güttüğünü bu sebeple kendisine bir tabanca vurduğunu; fakat tecavüz kast etmediğini söylemiştir. Bunun üzerine Abdullah’dan şahit taleb edilince, getirmiş olduğu şahitler, onu doğrulamışlar ve *“Abdullah koyunların ra’y iderken işbu Süleymân mezbûru yere yatırdup fi’l-i şenî’ kasdıyla uçkurunu çözdüğünde feryâdına bizler yetişüp yedinden tahlîs eyledik”* diyerek şahitlik edince, Süleymân’ın tazirine tenbih olunmuştur¹³¹.

Ahalinin vermiş olduğu şahitlik ile cezalandırılanlar olduğu gibi onların verdiği ifade ile kurtulanlar da vardı. Sudirhemi Nâhiyesi’ne tâbi Obsala köyünden Ali bin İsa, Mehmed bin Ali’yi, sağır oğlu Mustafa’ya livata ettiği gerekçesi ile dava etmiş, ancak şahit gösterememiştir. Köy halkının *“Mehmed kendi hâlinde dîndâr ve müstakîm âdemdir bu âna gelince bu makûle fesâdı zuhûr eylediği yokdur”* diye şahitlik edip hüsn-i hâlini haber vermeleriyle, davacı Ali şahit gösteremediğinden, davadan men edilmiştir¹³².

Daha önceki tecavüz davalarında görüldüğü gibi, livata olayında da, yemin müessesesinin kadıların karar vermesinde önemli bir rolü vardı. İddialarına şahit bulamayan davacıların, zanlıların yemin etmesi ile davalardan men edildikleri görülmektedir. Mesela kendisine saldıran dört kişi üzerine ayrı ayrı açmış olduğu davayı, davalıların yemin etmeleri üzerine kaybedenlerden biri Hoşhân Mahallesi’nden Hüseyin bin Hasan adlı şâb emreddir. Bu genç, Hüseyin bin Mehmed¹³³, Süleyman bin Ahî¹³⁴, Halil bin Mevlüd¹³⁵ ve Süleyman bin Abdurrahman¹³⁶ adlı kimselerin kendisine tecavüz kastıyla, bundan iki gün önce, Abdurreşid nâm mevzî’de olan Ketenci Ahî bağında saldırdıkları gerekçesi ile dava açmıştır. Ancak şahit bulamadığı gibi davalıların iddiaları inkâr edip yemin etmeleri ile davadan men olunmuştur.

¹³¹ KŞS 44 / 104-3 (18 Rebî’ül-âhir 1122 / 16 Haziran 1710). Benzer şekilde ahali tarafından kurtarılan ve tazir ile tecziye edilenler için bkz. KŞS 14 / 107-4; Küçük- Sak, *Konya Kadı Sicili* 14, s.181; KŞS 40 / 240-2; KŞS 42 / 236-1; KŞS 47 / 92-1; Sak, *Konya Kadı Sicili* 47, s.229; KŞS 52 / 201-3; Sak, *Konya Kadı Sicili* 52, s.455; KŞS 53 / 76-4; Sak- Solak, *Konya Kadı Sicili* 53, s.181; KŞS 54 / 46-1; KŞS 54 / 47-3.

¹³² KŞS 48 / 117-4 (7 Ramazân 1130 / 4 Ağustos 1718). Benzer bir olay için bkz. KŞS 49 / 183-1; Sak- Solak, *Konya Kadı Sicili* 49, s.436.

¹³³ KŞS 10 / 133-5 (11 Muharrem 1071 / 16 Eylül 1660); Sak, *Konya Kadı Sicili* 10, s.241.

¹³⁴ KŞS 10 / 134-1 (11 Muharrem 1071 / 16 Eylül 1660); Sak, *Konya Kadı Sicili* 10, s.242.

¹³⁵ KŞS 10 / 135-1 (12 Muharrem 1071 / 17 Eylül 1660); Sak, *Konya Kadı Sicili* 10, s.244.

¹³⁶ KŞS 10 / 135-2 (12 Muharrem 1071 / 17 Eylül 1660); Sak, *Konya Kadı Sicili* 10, s.244.

Benzer şekilde Sahra Nâhiyesi'ne tâbi Alemdar köyünden, Osman bin Hüseyin nâm şâb emred, aynı köyden es-Seyyid İbrahîm bin es- Seyyid Yakub ile kölesi Esbir bin Abdullah üzerlerine, “*târîh-i kitâbdan üç gün mukaddem karye-i mezbûre hâricinde mezbûrân es-Seyyid İbrahîm ve Esbir Fuzûlî beni ahz ve ırzıma taarruz ve tasarruf eylediler*” diye açtığı davadan¹³⁷; Sadırlar Mahallesi'nden es-Seyyid Musa bin Mehmed nâm kimesne, Südcü Mahallesi'nden Hüseyin bin Ahmed nâm şâb emred üzerine, “*târîh-i kitâbdan dört gün mukaddem merkûm Hüseyin ben tana ve merkeb ra'y ıderken bana tecaviüz kastıyla saldırmıştır*” diye açtığı davadan¹³⁸; İnsuyu Kazası'na tâbi Tutup nâm köyden es-Seyyid Halil bin el-Hâc Himmet adlı kimse, yine aynı köyden Ali bin Ömer nâm şâb üzerine “*târîh-i kitâbdan iki ay mukaddem işbu hâzır-ı bi'l-meclis olan sağır oğlum es-Seyyid Himmet deve ra'y ıderken ağıl içine götürüp fi'l-i şeni' etmiş*” diye açtığı davadan¹³⁹ davahların yemin etmeleri sonucu, men edilmişlerdir.

Kendisine yemin teklif olunduğunda, yemin etmekten kaçınan ve bu sebeple cezalandırılanlar da vardı. Mesela Ispartalı olup, misafir olarak Konya'da dellâklık sanatında olan Mehmed bin Hüseyin nâm şâb emred, Muharrem Beşe ibn Mehmed üzerine açmış olduğu davada, “*târîh-i kitâbdan bir gün mukaddem vakt-ı 'asrda ben Atbazarı Kapusu'nda kendi mesâlihim için gezerken mezkûr Muharrem Beşe sekrânen bana mülâkî olup yedinden bıçağla üzereme hüccûm idüp cebr ve ikrâhla beni menziline alup gidüp bana fi'l-i şeni' itmişdir su'al olunup mücib-i şer'isi icrâ olunması matlûbumdur*” demektedir. Davalının iddiaları inkâr etmesi üzerine, şahit bulamayan Mehmed, zanlının yemin etmesini istemiştir. İmâm-ı A'zam Ebî Hanîfe kavli üzere Muharrem Beşe'ye, Mehmed'e livata etmediğine dair yemin teklif olunduğunda, yemin etmekten kaçmıştır. Ceza olarak tazir ve habsine tenbih olunmuştur¹⁴⁰.

Livata olayında, bazen davacıların şahit bulamamasına ve zanlıların olayı inkâr etmelerine rağmen, ahalinin vermiş olduğu sû-i hâl raporu ile kararın verildiği görülmektedir¹⁴¹. Bazen de davacının şahit gösterememesine rağmen, saldırganların suçlamayı kabul etmesi ile tazir cezası veriliyordu¹⁴². Bazı hallerde, genellikle iddialarını ispatlamak için şahit bulama-

¹³⁷ KŞS 54/281-3 (26 Rebî'ül-ewel 1152 / 3 Temmuz 1739).

¹³⁸ KŞS 46/76-2 (1 Rebî'ül-âhîr 1125 / 27 Nisan 1713).

¹³⁹ KŞS 43 / 80-3 (11 Cemâziye'l-ewel 1119 / 10 Ağustos 1707). Benzer şekilde tecaviüz suçlamasından yemin edip kurtulanlar için bkz. KŞS 10 / 111-1; Sak, *Konya Kadı Sicili* 10, s.195; KŞS 14 / 60-2; Küçük- Sak, *Konya Kadı Sicili* 14, s.101; KŞS 14 / 66-1; Küçük- Sak, *Konya Kadı Sicili* 14, s.111; KŞS 14 / 105-4; Küçük- Sak, *Konya Kadı Sicili* 14, s.177; KŞS 38 / 100-1; Solak- Sak, *Konya Kadı Sicili* 38, s.160; KŞS 41 / 90-3; Sak, *Konya Kadı Sicili* 41, s.124; KŞS 44 / 133-2; KŞS 47 / 17-5; Sak, *Konya Kadı Sicili* 47, s.44.

¹⁴⁰ KŞS 37 / 166-3 (10 Cemâziye'l-âhîr 1103 / 28 Şubat 1692); Sak, *Konya Kadı Sicili* 37, s.272.

¹⁴¹ KŞS 11 / 61-1 (21-30 Ramazân 1071 / 20-29 Mayıs 1661); Sak, *Konya Kadı Sicili* 11, s.144.

¹⁴² Sadırlar Mahallesi'nden es-Seyyid Şaban bin es-Seyyid Hasan nâm şâb emredin, aynı mahalleden Receb bin Şaban, Mustafa bin Mehmed ve Ahmed bin Ali nâm şâb emredler üzerine, “*târîh-i kitâbdan iki gün mukaddem merkûmün Aslim nâm mevzi'de beni cebren ahz ve tasarruf etmekle mezbûrlardan su'âl olunup mücibi şer'isi icrâ olunmak mat-*

yanların, hiçbir karşılık almadan davalarından feragat ettikleri müşahede olunmaktadır¹⁴³. Bazı davacılar ise, karşı tarafın mahkeme masraflarını ödemesi üzerine, davalarından feragat etmişlerdir¹⁴⁴. İddialarının aslı olmadığını söyleyerek davasından vaz geçenler bile vardı¹⁴⁵. Hatta livata davalarında bazen mağdurların¹⁴⁶, bazen de saldırganların zimmî olduğu görülmektedir¹⁴⁷.

Livata fiili işleyenlerin bazen sagîr (küçük-çocuk) olması hasebiyle, sagîrlerin ikrâr ve inkârlarına şeran itibar olunmadığından iddiacıdan şahit talep olunmakta ve şahit getiremediği için davadan men olunmaktadır. Mesela İmaret Mahallesi'nden Endik veled-i Misis adlı zimmî, Çiftenerdübân Mahallesi'nden Hatos veled-i Hatar ile Taki bint-i Kirkor adlı nasraniye üzerlerine dava etmiştir. Evadik davasında, “*mesfûre Hatos zimmînin sagîr oğlu işbu Bogos ve mesfûre Tâkî'nin oğulları işbu Madiyus ve Tekpus veled-i Artin nâm sagîrler karındaşım işbu hâzır-ı bi'l-meclis Karabet veled-i Hacedor nâm sagîre fi'l-i şenî' eylediler deyu mesmû' olmağla şer'an mûcib-i şer'îsi icrâ olunmak matlûbumdur*” demiştir. Ancak “*sagîrûn-ı mesfûrûnun ikrâr ve inkârlarına şer'an i'tibâr olunmadığına binâ'en*” davacıdan iddialarını ispatlaması için şahit talep olduğunda, şahit getirememiştir. Davaya konu olanların çocuk olması sebebi ile yemin dahi لازم gelmemekle, davacı Endik davadan men edilmiştir¹⁴⁸.

Livata saldırılarında kurbanlar daha çok çocuklar olsa da, bazen büyüklerin de bu saldırılara muhatap oldukları müşahede olunmaktadır. Osmanlı dönemi Konyası'nda gecelerin pek de güvenli olmadığı anlaşılmaktadır. Saldırıya uğrayan kurbanların, çoğu zaman, teravîh namazından veya yatsı namazından çıkan kimseler olduğu görülmektedir. Mesela Karacığın Mahallesi'nden Hasan bin el-Hâc Hüseyin, aynı mahalleden Süleyman bin Hüseyin adlı kimseyi “*târîh-i kitâb günü gice ile ba'de't-terâvîh refikim Mustafâ nâm kimesne ile gâyib-i 'ani'l-meclis el-Hâc Velî nâm kimesnenin menzîlinde iftâr idüp menzîlime giderken mezbûr Süleymân ve refikleri gâyibân-ı 'ani'l-meclis Molla Mûsâ ve Kutucu Mehmed Beşe nâm kimesneler ve isimleri ma'lûmum olmayan iki nefer kimesneler ile Musallâ kurbunda vâki' mekâbir-i müslimîn arasından çıkup*

lûbumdur” diye açmış olduğu davada davalıların, “ot biçerken merkûm Seyyid Şa'bân'ın rızasıyla tasarrufa cesaret etmiş idik lâkin vata' eylemedik” diyerek livataya cesaret ve Şaban'ı tuttuklarını kabul etmeleri üzerine tazirlerine hüküm olunmuştur. KŞS 54 / 239-3 (28 Safer 1152 / 6 Haziran 1739).

¹⁴³ KŞS 38 / 125-2; Solak- Sak, *Konya Kadı Sicili* 38, s.205; KŞS 46 / 12-2; KŞS 52 / 226-4; Sak, *Konya Kadı Sicili* 52, s.516.

¹⁴⁴ KŞS 14 / 5-3 (2 Zîl-hicce 1080 / 23 Nisan 1670); Küçük- Sak, *Konya Kadı Sicili* 14, s.7.

¹⁴⁵ KŞS 41 / 45-2 (21 Muharrem 1116 / 26 Mayıs 1704); Sak, *Konya Kadı Sicili* 41, s.52.

¹⁴⁶ KŞS 40 / 234-2.

¹⁴⁷ KŞS 38 / 44-1; Solak- Sak, *Konya Kadı Sicili* 38, s.64.

¹⁴⁸ KŞS 49 / 259-3 (28 Ramazân 1136 / 20 Haziran 1724); Sak- Solak, *Konya Kadı Sicili* 49, s.634. Yemine gerek olmadığı için, yemin teklifi yapılmayan ve şahit yokluğundan davadan men edilenler için bkz. KŞS 46 / 239-3; KŞS 47 / 145-4; Sak, *Konya Kadı Sicili* 47, s.363; KŞS 54 / 314-3.

bizi ahz idüp mârû'z-zikr mekâbir-i müslimîn arasında küllünk ile dalımdan ve başımdan darb-ı şedîd ile darb ve cerh ve bana fi'l-i şenî' idüp boğazımdan boğup refkîm merkûm Mustafâ'yı dahî bir kimesneye dimemek üzere şartlamışlardır" diyerek dava edip gereğinin yapılmasını talep etmiştir. Ancak davalılar iddiaları inkâr ederler. Aynı mahalleden şahitlerin olay gecesini teravih namazından sonra Musalla'da bulunan mekâbir-i müslimînden ümmet-i Muhammed sadâsı gelmekle oraya vardıklarında zanlıların Hasan'ı darb ederken gördüklerini ve kendilerini görünce kaçtıklarını ifade etmişlerdir. Bu ifadeler üzerine Süleymân'ın tazir ve hapsine karar verilmiştir¹⁴⁹.

Kendisine saldırılarak tecavüz edildiği iddiasında bulunan büyüklerden biri de el-Hâc Cemal Mahallesi'nden Hızır bin Veli idi. Hızır, kendisine saldırdıklarını iddia ettiği aynı mahalleden Satılmış ve Mehmed'i, Karaman Eyaleti mutasarrıfı vezir Halil Paşa'nın mütesellimi Seyyid Mehmed Ağa tarafından konu için mübaşir tayin olunan Yusuf Beg aracılığıyla mahkemeye çıkartmış ve dava etmiştir. Hızır davasında, *"târîh-i kitâbdan altı gün mukaddem ben Kızılada'ya varup akrabâmdan Süleymân nâm kimesnenin menziline nüzul eylediğimde gice ile sâkin iken mezbûrân Satılmış ve Mehmed gâ'ib-i 'ani'l-meclis Seyyid Bekir ile ma'â benim yanuma gelüp tanbur çalup ve türkû çağırup gittiklerinden sonra gice ile tekrâr gelüp cebr ile bana fi'l-i şenî' idüp bir sarığı-mı ve cüzdan ve don ve kuşak ve sekizbuçuk gurus ve iki sîm hâtem ve bir astara ve bir pirinç kapanlu bıçak ve bir kellepûş ve bir sağîr sîm zibun kuşağımı gasb ve nehb itmişlerdir mûcib-i şer'îsi icrâ olunması matlûbumdur"* demektedir. Satılmış ve Mehmed iddiaları reddetmişler, Süleyman da şahit getirememiş; fakat zanlılara yemin teklif edilmesini talep etmiştir. Tecavüz kasd etmeyip, eşyasını gasb etmediklerine yemin teklif olunmuş, onlar da yemin etmişlerdir. Bunun üzerine şahit gösteremediğinden Hızır davadan men edilmiştir¹⁵⁰. Burada Hızır, kurdukları bir eğlence meclisinden sonra, kendisine saldırıldığını iddia etmiş; ancak şahit gösteremediği için davadan men edilmiştir.

İlginç davalardan biri de Beyşehir'in Orta Mahallesi'nde meydana gelmiştir. Bu olayda davacı ve davalının kimlikleri dikkat çekicidir ki, her ikisi de seyyiddir. Karaman Eyaleti mutasarrıfı Hasan Paşa'nın huzurunda yapılan mahkemede, adı geçen mahalleden es-Seyyid Abdullah bin Receb adlı kimesne, yine aynı mahalleden olup nakîbü'l-eşrâf kaymakamı olan es-Seyyid Mehmed Çelebi ibn Ahmed üzerine dava etmektedir. Seyyid Abdul-

¹⁴⁹ KŞS 49 / 254-1 (15 Ramazân 1136 / 7 Haziran 1724); Sak- Solak, *Konya Kadı Sicili* 49, s.621. Tazir cezası verilen bir başka olay için bkz. KŞS 43 / 110-1. Benzer bir saldırı hakkında Karaman Eyaleti valisi; Konya naibine mütesellime ve serdâra gönderdiği buyurulduda suçluların yakalanarak hapsedilmesini ve kendisi oraya varınca muhakeme yapılmasını istemiştir. KŞS 48 / 257-3.

¹⁵⁰ KŞS 38 / 97-1 (6 Zîl-hicce 1103 / 19 Ağustos 1692); Solak- Sak, *Konya Kadı Sicili* 38, s.155. Şahit gösteremediği için men edilen için bkz. KŞS 53 / 21-2; Sak- Solak, *Konya Kadı Sicili* 53, s.49.

lah davasında, “*târîh-i kitâbdan üç ay mukaddem merkûm es-Seyyid Mehmed Çelebi beni bî-gayr-ı hak beş gün habs ve gice ile bana cebren livâta eyledi mücib-i şer’îsi icrâ olunmak matlûbumdur*” demektedir. es-Seyyid Mehmed Çelebi cevabında, iddiacı es-Seyyid Abdullah, Mustafa adlı kimseye küfür ettiği için tazir cezası verildiğini ve bu sebeple hapsedtiğini kabul etmiş, lâkin livatayı inkâr etmiştir. Davacı es-Seyyid Abdullah’dan iddiası için şahit talep olunmuş, beş gün süre verilmiş, süre tamamında şahit getirememiştir. es-Seyyid Abdullah iddiasını ispatlayamadığından davadan men edilmiştir¹⁵¹.

Şahit bulamayınca, ahalinin davalılar lehine vermiş olduğu iyi hal raporu ile men edilenler olduğu gibi¹⁵²; yapmadığına dair yemin edip kurtulanlar da vardı¹⁵³. Livata iddiası ile açmış olduğu davadan bir miktar para alarak feragat edenler yanında¹⁵⁴, hiçbir karşılık almadan vaz geçenler de oluyordu¹⁵⁵. Hatta yaptıklarını ahali yanında anlattıkları için suçlu oldukları ortaya çıkanlar da mevcuttu¹⁵⁶.

B- Taciz Suçu

Konya şer’iye sicillerinde, kadınlara yönelik taciz vakaları yanında, erkeklere ve oğlan çocuklarına yönelik taciz olaylarına da rastlanılmaktadır¹⁵⁷. Mesela Şükran Mahallesi’nden Osman bin Mustafa ve Ahmed bin Abdurrahman Beşe adlı şâb emredler, yine aynı mahalleden es-Seyyid Ahmed bin es-Seyyid Mehmed ile Abdullah Halife ve Mehmed ibn el-Hâc Mustafa adlı kardeşler üzerine dava ederek, “*es-Seyyid Ahmed ve ‘Abdullah Halife ve Mehmed bizim ile konuşun ve sohbet idelim deyu bize mahalle başında ve çarşuda ve rast geldikleri yerlerde dâ’imâ söz atarlar*” sorulsun dediklerinde, davalılar, “*bize bu makûle tekellüm bühtân-ı ‘azîmdir*” diyerek inkâr etmişlerdir. İddiacıların mahalleden getirdiği dört şahit, “*es-Seyyid Ahmed Çelebi ve ‘Abdullah Halife ve Mehmed müdde’iyân-ı mezbûrân ‘Osmân ve Ahmed’e bizim ile konuşun ve sohbet*

¹⁵¹ KŞS 45 / 30-2 (2 Receb 1126 / 14 Temmuz 1714); Sak- Çetin, *Konya Kadı Sicili* 45, s.48.

¹⁵² Çıralımescid Mahallesi’nden Bagos veled-i Artin nâm zimmî Yunus bin Mevlüd ve Mustafa bin Hüseyin üzerine, “*târîh-i kitâb gecesi ben çeşmeye suya gider iken merkûmân Yûsuf ve Mustafâ beni ahz idüp eski bazar mevki’ine götürüp cebren fi’li şeni’ eylediler*” diye açmış olduğu davadan şahit bulamadığı için ve ahalinin “merkûm Mustafa kendi hâlinde” diye vermiş oldukları haber doğrultusunda davadan men olunmuştur. KŞS 47 / 60-4 (15 Cemâziye’l-âhir 1128 / 6 Haziran 1716); Sak, *Konya Kadı Sicili* 47, s.149. Benzer bir olay için bkz. KŞS 38 / 231-1; Solak- Sak, *Konya Kadı Sicili* 38, s.382; KŞS 54 / 115-2.

¹⁵³ KŞS 50 / 78-2; Sak- Çetin, *Konya Kadı Sicili* 50, s.173.

¹⁵⁴ KŞS 47 / 105-2 (23 Şa’bân 1128 / 12 Ağustos 1716); Sak, *Konya Kadı Sicili* 47, s.265.

¹⁵⁵ KŞS 47 / 86-3 (21 Receb 1128 / 11 Temmuz 1716); Sak, *Konya Kadı Sicili* 47, s.214.

¹⁵⁶ Kayanlar Mahallesi’nden Dilaver bin Abdullah adlı kimse, Arablar Mahallesi’nden Nasuh bin Ahmed, Üveys bin Receb ve Abdurrahman bin Hüseyin adlı çobanları dava ederek, “*düñkü gün Aslım Çayın’nda mezbûrân Nasûh ve Üveys ve Abdurrahman benim elim ve ayağım bend idüp cebren beni tasarruf eylediler*” diye dava etmiş, davalılar ise suçlamaları inkâr etmişlerdir. Dilaver’in getirmiş olduğu şahitler, “*Nasûh ve Üveys ve Abdurrahman bizim huzûrumuzda merkûm Dilâver’i tasarruf eyledik*” dediler diyerek, davacıyı doğrulamışlar ve olay kaydedilmiştir. KŞS 10 / 109-3 (9 Şevval 1070 / 18 Haziran 1660); Sak, *Konya Kadı Sicili* 10, s.192.

¹⁵⁷ Osmanlı Devleti’nde Yavuz Sultan Selim Kanunnamesi’nin 4. maddesinin 4. bendinde erkek çocuğa yapılacak tacize verilecek para ve hapis cezaları düzenlenmiştir. Maddede, “... Eğer bir kimesnenin oğlun öpse veya yoluna varub söylesen, muhkem taz’ir edüb ağaç başına bir akçe alına. Kadı maslahat gördüğü yerde hapis dahi ede” denmiştir. Yurtseven, s.282.

idelim deyu rast geldikleri mahallerde söylerler ve dâ'ima şâb emred ile sohbet itmek 'âdet-i müstemereleridir" diyerek su-i hallerini haber vermişlerdir. Şahitlikleri kabul edilip mucibiyle karar verilmiştir¹⁵⁸.

Bir başka ilginç taciz olayında, Konya'nın Türbe-i Celaliye Mahallesi'nden Salih Çelebi ibn Ahmed adlı kimse, Süleyman bin Musa'yı dava etmiştir. Salih Çelebi davasında, *"merkûm Süleymân dâ'imâ bana fi'l-i şenî' kasdıyla ezâdan hâlî olmayup hattâ târîh-i kitâbdan üç gün mukaddem Şerefeddîn Câmî'i'nde lûtîler ef'âlinden olan dübür sûretini eli ile tasvîr ve bana işâret itmekle bana 'âr lâhik olmuştur merkûm Süleymân'dan su'âl olunup mûcib-i şer'îsi icrâ olunması matlûbundur"* demektedir. Süleyman iddiaları inkâr edince, Salih Çelebi'den şahit istenmiş, getirdiği şahitler, *"Süleymân müdde'î-i mezbûr Sâlih Çelebi'ye dâ'imâ fi'l-i şenî' kasdıyla ezâdan hâlî olmayup hattâ târîh-i kitâbdan üç gün mukaddem câmî-i merkûmda lûtîler ef'âlinden olan dübür sûretini eli ile tasvîr ve müdde'î-i mezbûr Sâlih Çelebi'ye bizim huzûrumuzda işâret eyledi"* diyerek onu doğrulamışlardır. Şahitlerin ifadeleriyle Süleyman'ın tazirine hükm olunmuştur¹⁵⁹. Burada dikkati çeken husus, Süleyman'ın Salih Çelebi'yi sıkıştırmasından ziyâde, onu el işareti ile taciz ettiği yerdir. Süleyman, Konya'nın en meşhur ve en büyük camilerinden biri olan Şerefeddin Camii'nde, cemaatin de bulunduğu bir ortamda ve cemaatin görebileceği bir şekilde, Salih Çelebi'ye eliyle işareti ederek tacizde bulunmuştur. Salih Çelebi'nin iddiasına göre, Süleyman, livata kastıyla sürekli olarak kendisini rahatsız etmektedir. Bu iddiaları cemaat de doğrulamış, sonuçta Süleyman gerekli cezaya çarptırılmıştır.

SONUÇ

Osmanlı toplumunda, Konya örneği çerçevesinde, cinsel suçlar incelenirken, şer'îye sicillerinde pek çok değişik türde suç ile karşılaşmıştır. Bunlar arasında zina suçu, zina iftirası suçu, zina fiilinin teşebbüs safhasında kaldığı veya zorla gerçekleştirilmediği tecavüz suçları bulunmaktadır. Tecavüz saldırılarına yalnızca kadınların değil, erkeklerin de maruz kaldığı ortaya çıkmaktadır. Tecavüz saldırılarından başka hem kadınların hem de erkeklerin maruz kaldığı taciz olaylarına da sıkça raslanılmıştır.

Zina suçu iki tarafın karşılıklı rızası ile gerçekleştiğinden ve bu suçun isbatı çok zor olduğundan, Osmanlı toplumunda bu suçun ne kadar yaygın olduğunu tespit etmek de imkânsız gibidir. Çünkü İslam hukukuna göre zina suçu işlenirken dört kişinin fiilin gerçekleştiğini bizzat görmesi gerekmektedir ki, bu neredeyse imkânsızdır. Bu sebeple de Konya şer'îye sicille-

¹⁵⁸ KŞS 44/76-3 (25 Rebî'ü'l-ewvel 1122 / 24 Mayıs 1710).

¹⁵⁹ KŞS 43/93-3 (25 Cemâziye'l-ewvel 1119 / 24 Ağustos 1707).

rinde, iki tarafın rızasıyla gerçekleşmiş ve dört şahitle ispatlanmış bir zina belgesiyle hiç karşılaşmamıştır. Fakat teşebbüs safhasında iken yakalanan ya da aynı odada birlikte iken basılan kadın ve erkeklere oldukça sık rastlanılmaktadır.

Cinsel suçlarda, suçluların cezalandırılabilmesi için, çeşitli şartların yerine gelmesi gerekmektedir. Suçun davacı tarafından ispat edilmesi, davalının kendisine isnad edilen suçlamayı kabul etmesi veya reddetmesi, zanlıların yapmadıklarına dair yemin etmeleri ya da yeminden kaçmaları, mahalle halkının zanlı hakkındaki iyi hâl veya su-i hâl raporları suçluların cezalandırılmasında önemli rol oynamıştır. Cinsel suçlarda, suçu sabit olan kişilere daha çok hadd, tazir ve habs cezaları verilmiştir. Bu cezalarla bir türlü ıslahı nefis olmayan ve ahalinin karısına, kızına veya oğluna saldırılara devam eden kimselerin ise siyaseten katl veya kürek cezasına çarptırıldıkları görülmektedir.

KAYNAKÇA

1-Konya Şer'iyeye Sicilleri (KŞS)

-10, 11, 13, 14, 16, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54 numaralı siciller.

2-Kitap, Makale ve Yayınlanmış Belgeler

- AKBULUT, İlhan, "İslam Hukukunda Suçlar ve Cezalar", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 52, S. 1, Ankara 2003, s. 167-181.
- ARTUK, Mehmet Emin, "Cinsel Taciz ve Ceza Hukuku", *Marmara Üniversitesi Kadın İşgücü İstihdamı Araştırma ve Uygulama Merkezi*, İstanbul 1994, s.31-50.
- AVCI, Mustafa, *Osmanlı Hukukunda Suçlar ve Cezalar*, Gökkuşbu Yayınları, İstanbul 2004.
- BAIMURZAEV, Chyngyz, *İslam Hukukunda Zina Suçu Dışındaki Cinsel Suçların Hukuki Sonuçları*, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2014.
- ÇABUK, Fehminaz, "19. Yüzyılda Osmanlı Toplumunda Irza Geçme Vakaları", *Akademik Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, Yıl:5, Sayı:56, Alanya 2017, 358-373.
- ÇALIŞKAN, İbrahim, "İslam Hukukunda Zina Suçunun Maiyeti ve Cezası", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.5, S.1, Ankara 2009, s.61-100.
- ÇETİN, Cemal, "Anadolu'da Kapıya Katran Sürme Vak'aları: Konya Şer'iyeye Sicilleri Işığında Hukukî, Kültürel ve Toplumsal Boyutları (1645-1750)", *Turkish Studies*, S.9/1, Kış 2014, s.133-156.
- ÇETİN, Cemal, "Osmanlı Toplumunda Mahalleden İhraç Kararları ve Tatbiki: Konya Örneği (1645-1750)", *History Studies, International Journal of History*, Cilt: 6, Sayı: 6, Yıl: 2014, 43-70.
- ÇETİN, Cemal, "Osmanlı Toplumunda 'Seyirci Etkisi' Üzerine bazı Gözlemler (1600-1750)", *INOCTE 2016 International New tendencies Congress in Ottoman Researches*, October 7-9, 2016, Sarajevo, s.128-143.
- DOĞAN, Hasan, *İslâm Hukukunda İftira Suçu ve Cezası*, (Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara 2008.
- DOĞAN, Mehmet, *Doğan Büyük Türkçe Sözlük*, Ankara 2013.
- ERTURHAN, Sabri, "Fıkîh Açısından Nitelikli Cinsel Saldırı", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: XVI, Sayı: 2, Sivas 2012, s. 21-71.
- İPŞİRLİ, Mehmet, "XVI. Asrın İkinci Yansında Kürek Cezası ile İlgili Hükümler", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Enstitüsü Dergisi*, S: 12, İstanbul 1982, s.203-248.
- KAPLANOĞLU, Raif, "Mahalle Hukukunda "Hüsn-i Hâl" ve "Sû-i Hâl" ve Mahalleden İhraç Kararları", *Bursa Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 10, Sayı: 36, Bursa 2012, s. 49-57.
- KATGI, İsmail, "Osmanlı Devleti'nde Siyaseten Katl (Hukuki Maiyeti, Sebepleri, Usulü, İnfazı ve Sonuçları)", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.6, S.24, Gaziantep 2013, s.180-211.

- KONAN, Belkıs, “Osmanlı Hukukunda Tecavüz Suçu”, *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, C.7, S.29, Ankara 2011, s.149-172.
- KUNDAKÇI, Kavaklı, Sibel, “‘Mahalle Baskısı’ Bağlamında Osmanlı Taşrasında Cinsel Suçlar (1624-1650)”, *Karadeniz Araştırmaları Merkezi*, XIV/54, Amasya 2017. s.153-170.
- KÜÇÜK, Fatih- İzzet Sak, *Konya Kadı Sicili 14 (1080-1081 / 1669-1670) (Transkripsiyon ve Dizin)*, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 226, Konya 2014.
- MENTEŞ-ZÂDE, Abdurrahim Efendi, *Fetâvâ-yı Abdurrahim Efendi*, C.I, Dersaadet 1243.
- MUALLİM Nâci, *Lügat-ı Nâci*, İstanbul 1978.
- OSMANOĞLU, Cihan, “Klasik Dönem Osmanlı Hukukunda Zina Suçu”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. LXVI, S.1, İstanbul 2008, s. 109-178.
- PAKALIN, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I*, İstanbul 1993.SAK, İzzet, *Konya Kadı Sicili 10 (1070-1071 / 1659-1661) (Transkripsiyon ve Dizin)*, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 233, Konya 2014.
- SAK, İzzet, *Konya Kadı Sicili 11 (1071-1072 / 1661-1662) (Transkripsiyon ve Dizin)*, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 229, Konya 2014.
- SAK, İzzet, *Konya Kadı Sicili 37 (1102-1103 / 1691-1692) (Transkripsiyon ve Dizin)*, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 259, Konya 2016.
- SAK, İzzet, *Konya Kadı Sicili 41 (1115-1116 / 1703-1704) (Transkripsiyon ve Dizin)*, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 260, Konya 2016.
- SAK, İzzet, *Konya Kadı Sicili 47 (1128-1129 / 1716-1717) (Transkripsiyon ve Dizin)*, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 235, Konya 2014.
- SAK, İzzet, *Konya Kadı Sicili 52 (1143-1144 / 1730-1731)*, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 219, Konya 2014.
- SAK, İzzet- Cemal Çetin, *Konya Kadı Sicili 45 (1126-1127 / 1714-1715) (Transkripsiyon ve Dizin)*, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 287, Konya 2016.
- SAK, İzzet- Cemal Çetin, *Konya Kadı Sicili 50 (1138-1139 / 1726-1727) (Transkripsiyon ve Dizin)*, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 234, Konya 2014.
- SAK, İzzet- İbrahim Solak, *Konya Kadı Sicili 49 (1135-1136 / 1723-1724) (Transkripsiyon ve Dizin)*, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 288, Konya 2016.
- SAK, İzzet- İbrahim Solak, *Konya Kadı Sicili 53 (1148-1149 / 1736-1737) (Transkripsiyon ve Dizin)*, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 289, Konya 2016.
- SALMAN, Eda, “Eşe Karşı Cinsel Saldırı Suçu”, (Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2009.
- SOLAK, İbrahim- İzzet Sak, *Konya Kadı Sicili 38 (1103-1104 / 1692-1693) (Transkripsiyon ve Dizin)*, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 285, Konya 2016.

- SOLAK, İbrahim- İzzet Sak, *Konya Kadı Sicili 39 (1113-1113 / 1701-1702) (Transkripsiyon ve Dizin)*, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 286, Konya 2016.
- ÜÇOK, Coşkun- Ahmet Mumcu- Gülnihal Bozkurt, *Türk Hukuk Tarihi*, Savaş Yayınevi, (9.Baskı), Ankara 1999.
- YAĞCI, Güneş Zübeyde, "Osmanlı Taşrasında Kadına Yönelik Cinsel Suçlarda Adalet Arama Geleneği", *Kadın Araştırmaları Dergisi*, C.6, S.2, Antalya 2005, s.50-81.
- YAŞAROĞLU, Kâmil, "Livâta", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.27, Ankara 2003.
- YİĞİTOĞLU, Mustafa - Ömer Faruk Habergetiren, "Yahudilik ve İslam'da Zina Suçu ve Cezası", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, C.5, S.2, Karabük 2016, s.271-297.
- YÖRÜK, Doğan, "Osmanlı Hukukunda Zamanaşımı Uygulamaları: Konya Örneği", *Prof. Dr. Mehmet Ali Ünal'a Armağan, Türk Tarihi Araştırmaları*, (Editörler: Nurgül Bozkurt- Zübeyde Güneş Yağcı), (Berikan Yayınevi), Ankara 2018, s.184-207.
- YURTSEVEN, Yılmaz, "Klasik Dönem Osmanlı Ceza Hukukunda Ta'zir Suç ve Cezaları", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.9, S.3-4, Konya 2001, s.265-292.

